

The Project Gutenberg eBook of Iloinen poika, by Bjørnstjerne Bjørnson

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Iloinen poika

Author: Bjørnstjerne Bjørnson

Translator: T. J. Dahlberg

Release date: April 1, 2015 [EBook #48628]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ILOINEN POIKA ***

Produced by Jari Koivisto

ILOINEN POIKA

Kirj.

Bjørnstjerne Bjørnson

Suom. T. J. Dahlberg

Helsingissä, P. Tikkasen kustannuksella, 1862.

Imprimatur: C. R. Lindberg.

Ensimmäinen Luku.

Öyvind oli hän nimeltä ja itki synnyttyänsä. Vaan äitinsä sylissä pystönä istuen rupesi hän jo nauramaan, ja iltamassa tulta sytyteltäessä nauroi niin että kaikui, mutta purskahti itkuun, kun ei päässyt kynttilälle. "Tuosta pojasta taitaa tulla jotain erinomaista", sanoi äiti.

Paljasta kalliota kielui hänen syntymäpaikkansa ympäri, mutta vuori ei ollut korkea; hongat ja koivut siitä katselivat alas; tuomet tiputtivat kukkia katolle. Katollapa käyskenteli pienoinen pukki, jota Öyvind

hoiteli; se pantiin katolle, ettei muka pääsisi karkuun, ja Öyvind kantoi sille lehtiä sekä ruohoa. Kerran hypätä keikautti pukki kumminkin katolta kalliolle ja nousta kapitti vuoren kukkulalle asti, jossa se ei ollut vielä milloinkaan käynyt. Öyvind päivälliseltä tullessa ei nähnyt pukkia: hänelle juolahti heti kettu mieleen. Koko ruumiinsa sävähti variksi ja katsahtaen yltä-ympärillensä kuulosti hän: "Kili-kili-kili-pukki!" "Bä-ä-ä!" vastasi pukki vuoren reunalta, väänti päänsä väärälle ja katsoa volmotti alas.

Mutta pukin vieressä oli pikkuinen tyttö polvillansa. "Onko tämä omasi, tämä pukki?" kysyi tyttö. Öyvind seisoj avossa suin ja silmin, ja pisti kumpaisetki kätensä liiviniikka-housujensa lakkariloihin. "Kuka sinä olet?" kysäsi hän. — "Minä olen Mari, äitini armas, isäni ilo, kotini kukka, Heidegaardin Ola Nordistuen tyttärentytär, nelivuotinen syksyllä, kaksi päivää halla-öistä, minä." — "Vai sinä se olet!" sanoi poika, ja hengähti pitkään, sillä tytön puhuessa hän ei tohtinut henqittääkään.

"Onko tämä omasi, tämä pukki?" kysyi tyttö uudestaan. "Onpa kyllä", sanoi poika ja katsoi ylös. — "Minun niin tekis mieleni tätä pukkia, — annatko sen mulle?" — "Enkä anna".

Tyttö istui jalkojansa suoristellen, katsoi poikaan päin alas ja sanoi: "Entäs jos saat voirinkelin pukistasi, saanko sen sitte?" — Öyvind oli köyhän lapsi; hän oli syönyt voirinkeliä ainoasti kerran elämässänsä, silloin kun kummisetä kävi talossa, mut ei muulloin milloinkaan, ei ennen eikä jälkeen. Hän luotti silmänsä tyttöön päin. "Näytäpäs ensin sitä rinkeliä", sanoi hän. Tyttö ei ollut siihen hitainen, veti ison rinkelin esiin ja näytti sen kädessänsä; "tässä se nyt on!" sanoi hän ja viskasi sen alas. "Aiai! se meni kappaleiksi", sanoi poika ja kokosi joka palaisen tarkkuudella; ensiksi söi hän kaikkein pienimmän maistimena, ja se oli niin hyvä, että hän ei malttanut olla maistamatta vielä toistakin, ja ennenkun itsekin havaitsi, oli hän jo syönyt koko rinkelin.

"Nyt on pukki minun omani", sanoi tyttö. Pojalla oli viimeinen pala suussa, tyttö nauroi nurmikossa pitkällensä, pukki, valkea rinta, kallavo harja, seisoj vieressä ja katsoi väärälläpäin alas.

"Etkös voinut odottaa!" vaikeroi poika, ja sydän rupesi tykyttämään hänessä isosti. Tyttö nauroi siihen vielä kovemmin, ja kiepsahti polvillensa. "Eipä muuta, vaan pukki on minun omani", sanoi hän ja jonnahti käsivarsin sen kaulaan, päästi sukkanauhansa ja satoi sen pukin kaulaan. Öyvind vaan katseli. Tyttö nousi ylös ja alkoi taluttaa pukkia; sepä ei tahtonut lähteäkään matkaan, mutta kuikisti kaulansa alapäin Öyvindiä kohti ääntäen: "Bä-ä-ä-ä!" Mutta tyttö tarttui toisella kädellensä karvoihin kiini, veti toisella nauhasta ja sanoi kauniisti: "Tule pois, pukki, niin saat käydä tuvassa ja syödä äitini kipusta ja minun esiliinastani", ja hän lauloi näin:

Käy pikkuinen pälli,
Käy pukkini tuo.
Käy naukuva killi,
Käy äitini luo;
Käy keltanen valta,
Käy katoksen alta,
Tulkaa pienetkin
Kanat kotihin,
Kiitee kyyhkyseni,
Hieno höyheniseni;
Kas kastetta maass',
Päivä paistavi taas.
Ja varhain se paistavi suvella,
Vaan syksy jo joutuvi tuulella.

Poika jäi seisomaan. Hän oli nujunnut pukin kanssa jo talvesta asti, jolloin se syntyi, eikä milloinkaan vielä ajatellut, tulisiko hänestä eroa, mutta nyt se jo oli hetkenä tapahtunut, ja hänen ei pitäisi enää nähdä sitä!

Äiti tuli laulellen mäeltä, niittämänsä heinävihko selässä; hän näki poikansa heinikossa istuvan jalat ristissä ja silmät vesissä; hän sen luokse. "Mitäs itket?" — "Niin pukki, pukki!" — "Noh, missäs se pukki nyt on?" kysyi äiti katsahtaen katolle. "Ei se tulekaan takasin", sanoi poika. "Kultaiseni, mihinkähän tuo meni?" Poika ei heti tahtonut virkkaa. "Veikö sen kettu?" "Niin, jospa se olisikin ollut kettu!" — "Viisasteletko sinä?" sanoi äiti, "mihinkä se pukki joutui?" — "No — — — niin — — — tuota — — — minä satuin — — — myömään sen yhdestä rinkelistä."

Mutta juuri sanoessaan sen ymmärsi hän, mitä pukin myyminen yhteen rinkeliin oli; ennen hän ei ollut sitä miettinytkään. Äiti sanoi: "Mitäs luulet sen pienen pukin ajattelevan sinusta, kun sen saatoit myödä yhdestä rinkelistä?"

Poika ajatteli itsekin sitä ja ymmärsi hyvin hyvästi, ettei hän enää milloinkaan voisi tulla iloiseksi tässä maailmassa; eikä edes Jumalankaan luona, ajatteli hän sitte.

Se huoletti häntä niin paljon, että hän päätti vastapäin ei tehdäkseen minkäänlaista koirankuria, joko rukiin nauhoja leikkelemällä tahi lampaita irti päästämällä tahi rantaan yksinensä menemällä. Hän nukkui paikallensa ja näki unta pukista, että se oli tullut taivaasen; Herra Jumala istui siinä pitkä parta leuvan alla, niinkuin Kuva-piipiassa näkyy, ja pukki syödä nauskutti kuulakan puun lehtiä, mutta Öyvind istui yksinensä katolla eikä voinut tulla ylös.

Äkkiäänpä tunti korvaansa nykäistävän niin kuin kostealla kädellä, ja hän kavahti ylös. "Bä-ä-ä-ä!" mäkätti nyt pukki takasin tultuansa.

"Noh, palasitkos takasin!" Hän kavahti seisallensa, sieppasi sen kumpaisetkin etujalat ylös ja tanssia leippasi sen kanssa kun veikko; hän nyki sitä parrasta ja lähti menemään sen kanssa äitinsä luo alas, kun kuuli jonkun olevan takanansa, ja näki tytön vieressensä istuvan nurmikolla. Hän ymmärsi nyt kaikki, ja heitti pukin irti; "Sinäkö tulit sen kanssa?" Tyttö istui ja nyhti nurmea kädellensä: "Minun ei luvattu pitää sitä; ukkovaari istuu tuolla ylempänä ja odottaa." Poika vielä seiso ja katseli tyttöä, kun kuuli karkean äänen vuorelta päin huutavan: "No!" Tyttö mietti, mitä nyt tekisi; hän kiepsahti ylös ja meni Öyvindin luo, pisti toisen multaisen kätensä pojan käteen ja sanoi: "Anna anteeksi!" Mutta siihen loppuikin hänen rohkeutensa, hän kavahti pukin kaulaan ja itki.

"Minä sanon, että sinä saat pitää pukin, minä", virkkoi Öyvind lemmestä heltyneenä.

"Joudu nyt pois!" sanoi ukkovaari mäeltä. Mari nousi nyt ylös ja alkoi käydä juntustaa mäelle päin. "Mari! sukkanauhasi unohtuu", huusi Öyvind jälestä. Tyttö kääntäysi ja luotti silmänsä ensin pukin kaulassa riippuvaan nauhaansa, ja sitte poikaan. Viimen teki hän lujan päätöksen ja sanoi päätänsä nyökäyttäen: "Sen saat pitää". Öyvind meni tytön luokse ja sulki kätensä sen käteen. "Kiitoksia paljon!" sanoi hän. "No, vieläpä siinä on kiittämistä", vastasi tyttö, huokasi hyvin pitkään ja alkoi uudellensa käydä.

Öyvind istuikse taas nurmikolle, pukki käveli vierellä, mutta se ei häntä enää iloittanut niin kuin ennen.

Toinen Luku.

Pukki käydä töpötteli tuvan seinämällä nuorassa, mutta Öyvind käyskenteli katsellen vuoren yli. Äiti tuli tuvasta ja istuikse poikansa luo; tämä tahtoi kuunnella tarinoita kaukaisista retkistä, sillä pukki ei nyt enää viihyttänyt häntä kyllin. Siten sai hän kuulla, että kaikki kappaleet olivat kerran olleet haastelevia; vuoret puhuivat puroille, purot virroille, virrat merille ja meret taivaalle; mutta nytpä hän kysäsi, tokko taivas puhui kellenkään, ja taivas puhui pilville, pilvet puille, puut nurmelle, nurmi kukille ja kukat eläimille, mutta eläimet lapsille, ja lapset taas aikaihmisille; ja siten se meni vieläkin ympäri lumperoisiansa, eikä kukaan tiennyt kestä se alkoi. Öyvind katseli vuorta, puita, merta ja taivasta, eikä ollut ennen milloinkaan niitä siten tarkastanut. Kissa juosta viipotteli nyt esiin ja vätkähti kalliolle päiväpaisteeseen. "Mitäs kissa sanoo?" kysyi Öyvind. Äiti laului:

Iltarusko on ihana,
Kissa kalliolla makaa.
"Kahden hiirenki kapina
Kuuluvi nyt kopsan takaa,
Mut en minä jaksa juosta
Noita tappamahan tuosta.

Sillä koska ma kodassa
Hauki-astiata haistoin,
Niin mä ollen nälässä
Niistä neljää jo maistoin,
Enkä siis nyt ensinkänä
Huoli hiiristä mitänä."

sanoo kissa.

Mutta kukko tuli koko kanaparven kanssa. "Mitäs kukko sanoo?" kysyi Öyvind ja räpsäytti kämmeniänsä yhteen. Äiti laului:

Pienet poikaset
Kanat kynikset
Siipiänsä siiristellen,
Lintu lentelee,

Kukko katselee
Arvellen ja ajatellen:

"Hanhi Harmaja,
Vaiko valkea,
Kiittää kyllä korkealle,
Vaan kas, tokko toi
Viisaudessa voi
Vetää vertoa kukolle.

Kanat kultani!
Pienet poikani!
Käykääte katoksen alle.
Mielelläni mä
Tänäpäivänä
Annan luvan auringolle."

sanoo kukko.

Mutta kaksi pienoista lintua istui laulellen harjavuolen nenällä.
"Mitäs linnut sanovat?" kysyi Öyvind naurahtaen.

"Herra Jumala!
Sen on hyvä eleskellä,
Jonk' ei tarvitse työskennellä."

sanoo linnut.

Ja hän sai kuulla, mitä kukin sanoi, kaikkityyni, mitä kusiaisetkin sammalikossa suikkelehellessansa sekä lesiäiset kuoren alla takuttaissansa virkkoivat.

Samana kesänä alkoi äiti opettaa häntä lukemaan. Kirjoja oli hänellä ollut jo kauvan aikaa, ja hän oli jo paljon miettinyt, mitenkä se kävisi laatuun, että nekin rupeisivat puhumaan. Kirjaimista tuli nyt eläimiä, lintuja ja kaikkia, mitä vaan löytynee; mutta nepä alkoivat kohta kävellä yhdessä, kaksittain; a seista törötti b-nimisen puun juurella, c teki samoin, mutta kun niitä koontui kolmeen ja neljään asti, niin ne näyttivät vihastuvan toisiinsa eivätkä lähteneetkään käymään. Ja kuta etemmäksi hän joutui, sitä enemmän hän unoutti, mitä ne olivatkaan; kauvimman hakeli hän a:ta, joka oli hänestä mieluisin; se oli hänestä pienoinen musta vuonna, joka oli kaikille ystävänä; mutta kohta unoutti hän a:nki eikä kirja, mutta leikittely-aika tuntui vaan somalta.

Muutaman päivän kuluttua sillä lailla tuli äiti kerran ulkoa ja sanoi hänelle: "Huomenna alkaa koulu taas, silloin sinun pitää lähteä kanssani ylätaloon". Öyvind oli kuullut koulun olevan semmoisen paikan, jossa monta poikaa leikittelevät, ja sitä hän ei ensinkään paheksinut. Hän oli vaan hyvin iloissansa; ylätalossa oli hän käynyt usein, mutta ei koulun ajalla milloinkaan, ja hän juosta leppasi nyt vasta mäetkin sukkelammin kun äitinsä käyden, sillä hänellä oli mieliteko. He tulivat ylätalon porstuaan, ja kauhea porina niinkuin kotona myllystä kuului nyt, ja hän kysyi äitiltänsä, mikä se oli. "Se on lapsien lukeminen", vastasi äiti, ja Öyvind ihastui hyvin, sillä hänkin oli lukenut sillä lailla, ennenkun hän tunti kirjaimiakaan. Ne tulivat tupaan, ja siellä istui niin paljon lapsia pöydän ympärillä, ettei kirjassakaan ollut enempätä; toiset istuivat eväsarkkujensa päällä seinävierillä; muutamia seisoivat taulun ympärillä. Koulumestari, vanha harmapäa mies, istui rahilla pankon luona ja pani tupakkata piippuunsa. Kun Öyvind äitinsä astui sisälle, kääntyi jokainen niitä katsomaan, ja myllyn jyrinä taukoutui, ikään kun olisi sulku rännissä tupattu kiini. Äiti teki hyvän päivän Koulumestarille, joka vastasi jälleen.

"Nyt minä tuon tänne pienoista poikaa, joka tahtoisi oppia lukemaan", sanoi äiti. "Mikä tämän miehen nimi on?" kysyi Koulumestari, kaivaen tupakkata kukkarostansa. "Öyvind", sanoi äiti; "se tuntee jo kirjaimet ja tavaakin". "Jokohan?" mietti Koulumestari; "no tulepahan tänne valkopää!" Öyvind meni Koulumestarin luokse; tämä nosti pojan polvellensa ja otti siltä hatun pois päästä. "Katsopas sitä kaunista poikaista!" sanoi hän, silittäen sen päätä. Öyvind katsoi naurussa suin häntä silmiin. "Minullako sinä naurat?" kysyi Koulumestari silmänluomiansa kiristäen. "Niinpä kyllä", vastasi Öyvind ja nauraa vilmotti vaan. Tällöin nauroi Koulumestariakin, äiti nauroi, lapset nauroivat, ja siten nauroi nyt jokainen.

Sillä lailla tuotiin Öyvind kouluun.

Kun hän lähti istumaan, tahtoi jokainen jättää hänelle sias. Hän katseli kauvan, toiset supattivat ja osottivat; hän käveli kumminki sinne tänne lakki kädessä ja kirja kainalossa. "No, mitenkäs se nyt käypi?" kysyi Koulumestari keskeyttäen tupakoimisensa. Kääntyesssänsä Koulumestariin päin keksi hän, että sitä likellä, pankon luona, punaiseksi maalatulla jakkaralla istui se moniniminen Mari, joka nyt oli

peittänyt kasvonsa kämmenillänsä, mutta katsoa vilmotti kumminkin sormiensa lävitse. "Tässä minä istun", sanoa sukasi Öyvind ja istuikse pienelle jakkaralle tytön viereen. Tämä nosti nyt vähäisen pojanpuoleista kättänsä ja katsoi poikaan kyynäspäänsä alaitse; tämäki peitti heti kasvonsa kämmenillänsä ja katseli tyttöä kyynäspäänsä alaitse. Sillä lailla istuivat he nyt toisiansa tähystäen, kunnes tyttö rupesi nauramaan, ja poika teki samoin, muut lapset näkivät sen ja nekin rupesivat nauramaan; tällöin jyrähti peloittava ääni, mutta joka kumminki vaikenä sanottuansa: "Hiljaa penikat, pyövelit, poikaset, piikaset — hiljaa ja totelkaate sokeriporsaat nyt minua!" Se oli Koulumestari, jolla oli tapana kiivastua, mutta lauhtua jälleen, ennenkun hän lopettikaan torumisensa.

Kohta tuntui koulu somalta ja myllyn jyrinä alkoi taas kuulua, sillä jokainen luki korkealla äänellä kirjastansa, kimakimmat äänet kuuluivat erittäin, karkeimmat taas kajattivat sitä kovemmin muka kuuluaksensa, muutamat haukoittelivatkin. Öyvind ei ollut elinpäivinänsä viettänyt niin hupaista hetkeä.

"Tämmöistäkö täällä on ainakin?" kysyi hän supattamalla Marilta. "Aivan tämmöistä", sanoi tyttö.

Vähän ajan perästä piti heidän menemän Koulumestarin luokse lukemaan ja pienoinen poika pantiin heille lukukumppaniksi ja sitte ne pääsivät jälleen somina istumaan.

"Onpa minullakin jo kirja", sanoi tyttö. — "Onko?" — "On se, mutta ei niin korea kuin sinulla on". — "Minkä tautta sinä et tule useammin meidän kalliolle?" — "Ukkovaari pelkää minun putoovan kallion reunalta alas". — "Mutta eihän se ole korkea". — "Ukkovaari ei laske kumminkaan".

"Voi kuinka monta laulua äiti osaa", sanoi poika. — "Osaapa ukkovaarikin". — "Niin, mutta se ei osaa niitä kun äiti". — "Ukkovaaripa osaa laulaa tanssista; tahtoisitko sinä kuulla sitä laulua?" — "Aivan mielelläni". — "Mutta siirrä nyt jakkaratasi vähän tänneemmäksi, ettei Koulumestari kuulisi." — Poika muuttausiin kuuntelemaan laulua, jonka tyttö luki hänelle neljä viisi kertaa, jotta hän oppi sen ulkoa, ja ihan ensimmäinen, mitä hän koulussa oppi, oli siis tämä laulu:

"Viu!" pani viulu.
Ja nyt joka henki.
Niin piika kun renki.
Jo tanssia voi.
"Hiu!" huusi Olli,
Kun Jussikin, juuri
Se tanssija suuri.
Jo tyttöä toi.

"Hoh!" sanoi Erik
Ja kinttua käänti,
Kun viulu nyt äänti
Ja laipio soi.
"Noh!" sanoi Elling
Ja tarttui sen niskaan,
"Joko sua viskaan?
Hontelo hoi!"

"Kuin?" kysyi Rasmus,
"On, Randini hoikka!
Sen suutelon seikka;
Ka nytpä mä saan!"
"Nuin!" sanoi Randi,
Ja korvalle mätti
Ja Rasmuksen jätti,
"He tuossa on vaan!"

"Kas niin lapset!" sanoi Koulumestari, "koska nyt on ensimmäinen koulupäivä, niin pääsette aikaisemmin, mutta ensiksi pidetään rukoukset ja veisataan." Nyt se vasta elämä nousi; ne hyppivät penkiltä, juoksivat lattiata, ja lopsauttelivat toistensa huulia. "Siivolla penikat, nauriaiset, naatiaiset! — siivolla ja käykääte koreesti lattiata, miurakkeet!" sanoi Koulumestari, ja ne kävelivät nyt hiipetellen varpaillansa. Koulumestari astui esiin ja piti rukoukset lyhyesti. Sitte veisattiin; Koulumestari alkoi karkealla äänellä, kaikki lapset seisovivat kätet ristissä ja veisasivat kanssa, Öyvind seisoi oven suussa Marin luona; nämä eivät osanneet veisata, mutta kuuntelivat kätet ristissä.

Tämä oli ensimmäinen päivä koulussa.

Öyvind kasvoi ja olikin rivakka poika; koulussa oli hän ensimmäisiä ja kotona teki hän työtä kelpo lailla. Se tuli siitä, että äiti oli hänelle kotona mieluinen, Koulumestari taas koulussa; isäänsä näki hän harvoin, sillä se olosti joko kalassa tahi jauhatti myllyänsä, johonka kaikki seutulaiset toivat jauheensa.

Näinä vuosina iskeytyi pojan mieleen paraastansa Koulumestarin historia, jonka äitinsä kertoi hänelle muutamana iltana veneessä soutuassansa. Se tunkeusiin kirjaanki, se joka sanan alle, mitä Koulumestari sanoi, sekä käveli ympäriinsä koulussa, kun siellä vaan oltiin äänettä. Siitä sai hän kuuliaisuutta ja rehellisyyttä ja miltei helpommin käsittänyt kaikkia, kun siellä opetettiin. Se historia oli tällöinen:

Baard oli Koulumestarin nimi ja hänelle oli Antti niminen veli. Ne mieltyivät hyvin toisiinsa, ottivat kumpikin pestin ruvetaksensa sotamieheksi ja elivät siis yhdessä niin kotona kun sodassakin, jossa he kumpikin pääsivät korpraaliksi ja palvelivat samassa komppaniassa. Niiden kotiin tultua sodasta, näki jokainen, että ne olivat kaksi jaloa miestä. Sitte kuoli heiltä isä, ja siltä jäi paljon irtonaista tavarata, jota ei ollut sovelias jakaa; sentähden sanoivat he toisillensa, etteivät he nytkään herkeä olemaan sopimattomina, mutta panisivat tavaran huutokauppaan, jotta kumpikin voisi ostaa, mitä tahtoi, ja jakaisivat sitte hinnat. Tuumasta toimeen. Mutta isältä oli jäänyt eräs kultainen lakkari-kellokin, joka oli hyvin mainittava, sillä se oli ainoa kultakello, mitä kansasto niillä seutuvin oli nähnyt, ja kun tämä kello joutui huutoon, teki sitä monenki rikkaan mieli, kunnes veljeksetkin rupesivat tarjoamaan; muut antoivat silloin mukaan. Beard odotti nyt, että Antti antaisi hänen saada kellon, ja Antti odotti juuri samaa Beardilta; toisensa uhalla tarjosi kumpikin vuorostansa enemmän kun toinen. Koska kello oli noussut 20 talariin, tuntui jo Beardista, että se ei ollut kauniisti tehty veljeltä, ja hän tarjosi uhallakin enemmän, kunnes se nousi 30:een; kun ei Antti vielääkään herennyt, näytti se Beardista, ettei Antti muistanutkaan, kuinka hyvä hän oli ollut häntä kohtaan monessa tilaisuudessa, eikä sitäkään, että hän oli vanhempi, ja kello tuli siis 30 talarin yli; Antti oli vieläkin matkassa. Tällöin tarjosi Beard kerrassansa 40 talaria, eikä katsonutkaan enää veljensä päälle; muut huutajat olivat äänettöminä, ainoastansa nimismies kuulutti somasti hintoja. Antti ajatteli seistessansa, että jos Beardilla lie varaa antaa 40 talaria, niin on hänelläkin, ja ellei Beard soisi hänelle kelloa, niin voisihan hän sittekin ottaa sen; hän tarjosi enemmän. Tämä tuntui Beardista mitä isoimmalta häpeeltä kun häntä milloinkaan oli kohdannut; hän tarjosi 50 talaria sangen hiljaisesti. Paljon kansaa seisoj ympäriinsä ja Antti ajatteli, ettei veljensä siten saisi pilkata häntä kaikkien kuullen; hän tarjosi enemmän. Beard naurahti silloin; "100 talaria ja veljeyteni päälliseksi", sanoi hän, kääntiikse ja meni ulos tuvasta. Vähän ajan perästä tuli muuan hänen luoksensa juuri kun hän oli satuloimassa sitä hevoista, jonka hän vast'ikään oli (huudossa) ostanut. "Kello on sinun", sanoi mies; "Antti luopui". Sillä erää, kun Beard kuuli tämän, sujahti hänen lävitsensä ikään kun katumus, hänen mielessänsä oli nyt veli eikä kello. Satula oli laitoksessansa, mutta hän seisoj vielä käsi hevoisen selällä epä-tietoisena, tokko hän ratsastaisi. Tällöin tuli paljon väkeä ulos, Antti niiden keskellä, ja kuin tämä keksi veljensä seisovan satuloidun hevoisen luona, ei hän tiennyt, mitä Beard ajatteli seistessansa, mutta huusi hänelle: "Kiitoksia kellosta, Beard! et sinä näe tulevan sitä päivää, että veljesi astuu kantapäillesi". "Eikä sitä että minä ratsastan kotiin jälleen!" vastasi Beard kalveanaamaisena kimmertäytyen hevoisen selkään. Ei kumpikaan heistä astunut sen koommin siihen huoneeseen, jossa he olivat asuneet isänsä kanssa.

Jonkun ajan kuluttua nai Antti torpparin tyttären, mutta ei kutsunut Baardia häihin; Beard ei ollut kirkossakaan. Ensi vuodella naituansa löydettiin Antin ainoa lehmä kuolleena tuvan pohjoispuolella, jossa se kävi laitumella, eikä kukaan havainnut, minkä tautta se oli kuollut. Monta muuta onnettomuutta tuli siihen lisäksi, ja hänen elantonsa alkoi mennä takasi-käsin; mutta sepä oli pahin seikka, kun hänen riihensä paloi keskellä talvea koko ahdoksenensa ja mitä hänessä vaan lie ollut; eikä kukaan tiennyt mitenkä se oli syttynyt tuleen. "Tämän on pahansuopa tehnyt", sanoi Antti, ja hän itki sinä yönä. Hänestä tuli köyhä mies, eikä hänellä ollut halua työntään tekoon.

Tällöin tuli Beard seuraavana iltana veljensä tupaan. Antti rötkötti vuoteellansa, veljensä tullessa tupaan, mutta kapsahti nyt seisallensa. "Mitä sinä täältä haet?" kysäsi hän, mutta vaikenä ja jäi seista jorottamaan lakkaamatta katsoen veljensä päälle. Beard odotti vähän, ennen kun hän vastasi: "Minä tarjoisin sulle Antti apua, sulla ei ole hyvät päivät." — "Minulla on semmoiset kun sinä Beard olet suonut minulle! Mene! taikka en tiedä, tokko voin hallita itseäni". — "Sinä olet Antti väärässä; minä kadun" — — — "Mene, Beard, tahi Jumala armahtakoon niin sinua kun minuakin!" — Beard menikin pari askelta takasi-käsin; vapisevalla äänellä kysyi hän: "Tahdotko sen kultakellon, niin saat?" — "Mene, Beard!" kiljasi toinen ja Beard menikin tohtimattansa odottaa.

Mutta Baardin juttu olikin tällöinen. Kuultuansa veljensä onnettomuuksista, sulsi hänen sydämensä, mutta korskeutensa veti häntä kumminkin takasi. Hänen alkoi tehdä mielensä käymään kirkossa, ja siellä teki hän aina hyviä aikeita, mutta ei jassanut niitä täyttää. Usein joutui hän jo niin pitkälle, että hän voi nähdä veljensä mökin, mutta kohta tuli joku ovesta ulos, kohta taas oli siellä joku vieras, tahi oli

Antti ulkona puita hakkaamassa, niin että jokin aina oli esteenä. Mutta muutamana sunnuntaina talven aikaan kävi hän taas kirkossa, ja silloin oli Anttikin siellä; Baard näki hänen kalveutuneena ja laihtuneena, entisissä vaatteissansa, jotka ennen olivat olleet ehyet, mutta nyt ne olivat vanhoina ja paikoissa. Saarnattaessa katsoi Antti pappiin ja hän näytti Baardista olevan hyvä ja lempeä, jotta tämä tuli ajattelemaan heidän lapsuuden-aikaansa ja kuinka hyvä poika se oli. Baard oli itse sinä päivänä Herran Ehtoollisen vierassa, ja hän teki Jumalalle sen juhlallisen lupauksen, että hän sopisi velinensä, kävipä miten tahaansa. Tämä aikomus syttyi hänen sydämensä pohjassa, juuri Kristuksen veren kalkkia juodessansa, ja Herran pöydältä noustuansa yritti hän paikalla menemään veljensä luokse istumaan, mutta siinä istui muuan tiellä, ja veli nuukotti katsomattomana. Jumalanpalveluksen jälkeenkin oli taas joku tiellä ja väkeä oli silloin liian paljon; Antti kulki vaimonensa rinnakkain, mutta Baard ei tuntenut veljensä vaimoa; hän ajatteli olevan parasta mennä Antin kotiin toden perästä juttelemaan. Illan tultua teki hän niin. Tuvan oven taakse päästyänsä seisahti hän kuuntelemaan ja kuulikin nimeänsä mainittavan; sen teki vaimo. "Hän oli tänäpäpä Herran Ehtoollisella", sanoi tämä, "ja ajatteli varmaankin sinun päällesi". — "Ei minun päälleni", sanoi Antti, "minä tunnen hänen; hän ajatteli ainoastansa itsensä päälle."

Sitten ei sanottu kaukaan aikaan mitään, Baard hikoili seistessänsä, vaikka ilta oli kylmä. Vaimo ramuutti tuvassa pataa, joka kiehua purpatti liedellä, pikkuinen lapsi itki kerran väliin, ja Antti soudatti. Vaimo sanoi silloin nämä pari sanaa: "Minä luulen, että teillä on kumpaisellakin toinen toisenne mielessä havaitsemattannekaan". — "Haastellaanpas muusta", vastasi Antti. Vähän ajan perästä nousi hän ylös lähteäksensä oveen päin. Baardin täytyi kätkeytyä halkosuojukseen; mutta entäpä nyt kun Anttikin tuli sinne halkosylyystänsä ottamaan. Baard seisoi kyykyllänsä ja näki hänen selvään; hän oli riisunut huonot kirkkovaatteensa ja käveli nyt sodasta kotiin tuodussa virkapuvussansa, joka oli samallinen kun Baardinki, ja joista he olivat tehneet toisillensa lupauksen, etteivät he niitä milloinkaan liikuttaisi, mutta jättäisivät perinnöksi. Antin puku oli nyt paikkainen ja kulunut, hänen voimakas, sokea vartalonsa oli kun ryysykokoon kääritty ja juuri tällöin kuuli hän kultakellon takuttavan omassa halkosuojuksessansa. Antti meni varpu-rion kupeelle ottamaan varpuhalkoja; juuri yritettyänsä poimemaan sylyystänsä seisahti hän, keuvahti sitte takaperin varpu-riolle ja katsoi taivaalle, kuinka kirkkaasti tähdet vipottivat. Tällöin huokasi hän ja sanoi: "Niin on niin; — Herra Jumala, Herra Jumala!"

Niin kauvan kun Baard eli, kaikui hänen korvissansa ne samat sanat. Hän oli menemäisillänsä veljeänsä vastaan, mutta tämä puristi juuri nyrkkiänsä — kun uhkaelevea — ja näytti kovalta; häntä ei ollut siis enää hyvä lepyttää. Antti otti varpuhalkoja sylyyksensä ja mennä kuiti Baardin sivuitse, jotta oksat löivät tätä naamaan, niin että se kipeloi.

Varsinkin kymmenen minuuttia seisoivat hän vieläkin liikkumatoinna samalla siällänsä, ja tietämätöntä, milloinkaan hän olisi lähtenyt, ellei häntä sen kovan liikituksen perästä olisi ruvennut vilustamaan sillä lailla, että hän värisi aivan lävitse. Silloin meni hän ulos; hän tunnusti itsellensä suoraan, että hän oli liian rohkenematon menemään sisälle; sen tautta oli hänellä nyt toinen aikomus. Hän otti porokupista, joka oli siinä nurkassa, jossa hän oli kyyköttänyt piilossa, monjaita hiilipalaisia mukaansa, löysi vähän hongan tikkua, ja meni mäelle päin riiheen, Pani oven kiini ja iski tulen. Saatuaan tikun palamaan nosti hän sitä ylös, löytääksensä sen naulan, johonka Antti ripusti lyhtynsä, kun hän aamusta aikaiseen tuli puimaan. Baard otti nyt kultakellonsa lakkaristansa ja ripusti sen naulaan, sammutti tikkunsa sekä meni pois, ja silloin oli hän mielessänsä niin kevennyt, että hän juosta kepotteli hangella kun nuori poika.

Seuraavana päivänä kuuli hän, että veljensä riihi oli palanut samana yönä. Luultavasti oli kipunoita pudonnut siitä tikusta, jonka piti näyttämän hänelle tulta kelloa naulaan ripustaissansa.

Tämä sanoma koski häneen niin kovasti, että hän istui sen päivää niin kun peloissansa, otti virsikirjansa esille ja veisaeli, niin että muu talon väki luuli täällä olevan jotakin hulluutta matkalla. Mutta iltaisella meni hän ulos; kuu paistoi kirkkaasti; hän meni veljensä mökille, ja kaiveli sen palaneen riihen siällä — sekä löytikin pienoisen yhteen sulaneen kultamukareen; se oli kello.

Hänellä oli juuri se kultamukare kourassa silloin kun hän meni iltamassa veljensä luokse, pyytämään sovinnolle, ja tahtoi selvittää seikkansa. Mutta se on kerrottu, kuinka se silloin kävi.

Pieni tyttö oli nähnyt hänen kävelevän riihen siällä; muutamat tanssiin menevät pojat olivat edellisena sunnuntai-iltana nähneet hänen menevän alas mökille päin; Baardin korteerin talon väki selitti, kuinka kummallinen hän oli ollut maanantaina, ja kun nyt kaikki tiesivät, että hän oli velinensä sangen vihoihin, niin se ilmoitettiin ja tutkinto seurasi. Ei kukaan voinut todistaa häntä vastaan mitään, mutta häntä luultiin kumminkin, ja nyt oli hänen vaikeampi kun milloinkaan lähestyä veljeänsä.

Antti oli ajatellut Baardin päälle riihen palettua, vaan ei sanonut sitä kellenkään. Koska hän seuraavana iltana näki hänen kalveana ja kummallisena astuvan tupaansa, ajatteli hän heti, että nyt on katumus lyönyt häntä, mutta semmoista hirveätä työtä veljeänsä kohtaan ei hän saa anteeksi. Sitte sai hän kuulla, että ihmiset olivat nähneet hänen menevän alas mökille samana iltana, kun tulipalo

tapahtui, ja vaikka tutkittaissa ei saatu muuta toteen, uskoi hän järkähtämättä, että Baard oli sen tehnyt. He tapasivat toisensa asiaa tutkittaissa, Baard hyvissä vaatteissansa, Antti taas paikatuissa; Baard katsoi veljensä päälle sisään astuissa, ja silmät rukoilivat, niin että Antti tunti sen itsessänsä. Hän ei siis tahdo minua sanomaan mitään, ajatteli Antti, ja kun häneltä kysyttiin: "Luuletkos veljeäsi syypääksi?" sanoi hän kuuluvasti ja jyrkästensä: "En".

Mutta Antti rupesi siitä päivästä lähtien ryyppimään ja joutui vähällä aikaa turmiolle. Vielä pahemmin oli kumminkin Baardin laita, vaikka hän ei juonut; häntä ei olisi tuntenut entiseltänsä.

Eräänä iltana myöhällä tulee muuan köyhä vaimo siihen pieneen kammariin, jossa Baard asui ja pyyti häntä kanssansa ulos vähäksi aikaa. Baard tunti sen olevan veljensä vaimon. Hän ymmärti heti, millä asialla tämä oli, kävi kalman kalveaksi, puki päällensä ja seurasi häntä puhumatta sanaakaan. Antin tuvassa paloi valkea, joka tuikahteli sammumaisillansa; he menivät nyt tulta kohti, sillä tie oli tuiskuttunut aivan umpeen. Kun Baard tuli porstuaan, töyhähti hänelle kummallinen haju nenään, niin että se teki hänelle pahan elämän. He menivät sisään. Pikkuinen lapsi istui pankolla syödä napostellen hiiliä, ja olikin ihan mustanaamainen, mutta katsoi nyt ylös ja nauraa vilmotti valkeine hampainensa; se oli veljen lapsi. Mutta sängyssä kaikellisilla vaatteilla peitettyä makasi Antti, laihtuneena, julkeine, korkeine otsinensa ja katsoi lempeästi veljensä päälle. Baardin polvet vapisivat, hän istuikse sängyn jalkoin ja rupesi katkerasti itkemään. Potilas katseli häntä eikä virkkanut mitään. Viimeinki käski hän vaimoansa menemään ulos mutta Baard ei sallinut sitä — ja nyt alkoivat veljekset jutella toisiensa kanssa. He selvittivät nyt seikkansa siitä päivästä lähtien, jona he olivat kilvalla huutaneet kelloa, aivan siihen päivään asti, kun he nyt yhtyivät toisiinsa.

Baard lopetti ottaen esille sen kultamukareen, jota hän aina kantoi matkassansa, ja veljekset havaitsivat nyt, että he olivat viettäneet tämän ajan tuntematta itseänsä päiväkkään onnellisina.

Antti ei puhunut paljon, sillä hän ei voinut hyvin; mutta Baard olosti Antin sängyn luona, niin kauvan kun tämä sairasti. "Nyt minä olen aivan terve", sanoi Antti muutamana aamuna herättyänsä; "eläkäämme, veljeni kauvan yhdessä, milloinkaan toisistamme eroamatta niin kun muinoisinakin päivinämme." Mutta sinä päivänä kuoli hän.

Vaimo ja lapset tulivat sitte Baardin luokse ja heillä oli siitä ajasta lähtien hyvät päivät. Mutta mitä veljekset olivat jutelleet sängyssä, se tunkeutui ulos seinän lävitse yösydämelläkin sekä tuli tutuksi koko seutuvan kansastolle ja Baard tuli niiden kesken mitä paraimmassa arvossa pidetyksi mieheksi. Kaikki tervehtivät häntä niin kun jotakuta, jolla oli ollut paljon surua, mutta joka oli löytänyt taas ilon, tahi kun muuanta, joka oli ollut poikessa hyvin kauvan aikaa. Baard tuli tästä ystävydestä ympärillensä luonnoltansa vakinaiseksi ja jumaliseksi mieheksi sekä sanoi tahtovansa jotakin toimitusta; ja niin muodoin rupesi tämä vanha korpraali olemaan Koulumestarina. Sekä ensiksi että viimeksi juurutti hän lapsihin rakkautta, ja oli itse esimerkkinä, niin että lapset pitivät häntä niin hyvänä kun leikkikumppaniansa ja isäänsä yhdellä haavaa.

Kas tuommoinen historia se nyt kävi siitä vanhasta Koulumestarista, ja se istuikse Öyvindin mieleen, niin että se oli hänelle sekä uskonoppina ja kasvattajana. Koulumestari oli hänestä miltei enemmän kun luonnollinen mies, vaikka hän istuksenteli muiden yhteydessä ja käveli vähän kumarana. Se oli mahdollista ettei Öyvind osannut joka läksynsä, ja jos hän sai jonkun suosimasanan tahi jos päätä silitettiin luetuttua, kas silloin oli hän iloinen ja vilkas koko päivän.

Tehovimman vaikutuksen teki se aina lapsille, kun Koulumestari ennen veisaamista piti niille vähän puhetta ja varsinkin kerran viikossa luki muutamia värsyjä, joissa neuvottiin rakastamaan lähimäistänsä. Kun hän luki ensimmäistä näistä värsyistä, vapisi hänen äänensä, vaikka hän oli lukenut sitä noin 20-30 vuotta; se kuului näin:

Rakastele, kristitty, lähimäistäsi,
Älä häntä kovalla kengälläsi
Potki mullikossakana maatessaan.
Kaikki mitä mailmassa mellastavi
Rakkaus ne uudellensa rakentavi,
Koska niitä kerrankana koitellaan.

Mutta koko virren luvettuansa ja sitte vähän aikaa äänetöinnä seisottuansa katsoi hän lapsihin lemmellä ja sanoi: "Kas nyt, piritsat! nouskaate ylös ja menkääte kotiinne siivolla — kauniisti, että minä kuulisin ainoastansa hyvää teistä, lapsukaiseni." Kun nämä nyt paraallansa liehuivat ja hälisivät kirjojansa ja eväitänsä etsien, huuti hän vielä: "Tulkaate huomenna jälleen heti päivän valettua, muuten minä annan teille 'kuka käski' — tulkaate tyttöseni, poikaseni määrättyllä ajalla, niin sitte ollaan utteroina!"

Öyvindin kasvatuksesta sitte myöten kasteenliittonsa uudestamista ennen viimeiseen vuoteen asti ei ole paljon mainitsemista. Hän luki aamusta, työskenteli päivällä ja leikkitteli iltamassa.

Kun hänellä oli erinomattain iloinen luonto, niin ei siihen tarvittu kaukaa aikaa, ennen kun läheinen nuoriso vapaa-hetkillä oli mielellänsä siellä kussa hänki. Öyvindin koti oli nimeltä Pladsen, ja siitä oli hyvä myötämäki lahteen, vuoren ja metsän välitse (niin kun on jo mainittu) ja seutuvan nuoriso laski siitä mäkeä talvikaudet hyvällä säällä ja sunnuntai-iltoina. Öyvind oli mestari mäenlaskussa; hänellä oli kaksi kelkkaa "Viuhottaja" ja "Langottaja"; viime-mainittua lainasikin hän useimmille yhteiseksi, mutta edellisellä laski hän itse ja piti Maria sylissänsä.

Ensimmäisenä työnä herättyänsä oli Öyvindillä näinä aikoina katsominen ulos, jos siellä oli tuisku, ja kun hän vaan näki vesakon lahden takana olevan mustanpuuhkeana, tahi kuuli veden tippuvan katolta, niin pukeuminen kävi pitkäpiimäisesti, ikään kun sinä päivänä ei olisi ollut mitään tekemistä. Mutta jos hän herättyänsä varsinkin sunnuntai-aamuina havaitsi, että vesakko kuuhotti valkeana ja ilma näytti kylmän rapsealta ja selkeältä, kas silloin pukeutui hän sukkelasti paraislin vaatteihinsa, ja tällöin ei hänen tarvinnut työskennellä, paitsi entisten lukujen kuulostelemista tahi veisaamaan opettelemista edellä ja sitte koko iltapuolen vapaana, — hih! silloin oli pojalla heti sängystä noustuansa housut jalassa ja vaatteet päällä kiireesti kun sotaan lähtevällä eikä hän joutanut syömäänkään paljon mitään. Kun puolisen syötyä ensimmäinen poika tulla hujotti suksillansa tieviertä huiskuttaen suksen sauvaa pänsä ylitse, tahi huutaen, jotta kummut lahden ympäristöllä kaikuivat, ja toinen kelkalla tietä myöten, ja vielä muuan, ja taas muuan, kas silloin tuli Viuhottajan haltiakkin ulos ja joka mies liehui kohta mäessä huutaen: "hivoo!" joka vongahteli pitkään vielä lahden takaisilla kukkuloillakin ja vaikenen vasta hyvin kaukana.

Hän ikävöi Maria, ellei sitä näkynyt, mutta jos se oli ensimmäisinä tullut, niin ei hän pitänyt siitä mitään erinäistä huolta.

Mutta viimein tuli joulu, jolloin niin poika kun tyttökin olivat noin 16 tahi 17 vuoden vanhoja ja ensi kevännä aikoi kumpainenki kasteenliittonsa uudistaa. Neljäntenä joulupäivänä oli juomingit Heidegaardin ylätalossa Marin ukkovaarin luona, jossa Mari oli kasvatettu, sillä tämä oli jo kolmatta vuotta luvannut Marille pitää nämä pidot, mutta viimeinki täytti hän nyt lupauksensa. Öyvindikin kutsuttiin sinne.

Silloin oli puoli selkeä, eikä kylmä ilta, tähtiä ei näkynyt ensinkään ja näytti niin kun seuraavana päivänä sataisi vettä. Jokseenkin ravakka tuuli puhui pitkin hankea, joka näillä Heidemarkin seutuvilla oli paikoin nietostunut, paikoin taas sulanut pois. Pitkin tieviertä oli joko lunta tahi nilppua, joka oli mustansinertävä, niin että se vivahti sekä lumeen että paljaasen maahan ja välkkyi paikoin niin pitkältä kun silmä kantoi. Pitkin mäkien lomina oli tulva-vesi juossut virtanansa ja heittänyt jälkensä mustaksi ja paljaaksi, mutta kahden puolen niitä juovia oli kaikki valkoista ja lumella peitettyä, paitsi niillä paikoin, joissa koivikko pistiin eteen ja teki seudun mustaksi. Vettä ei ollut näkyvissä, mutta puoli-paljaat kummut ja suot näyttivät laaksoissa olevan hajaalla ja ikään kun raskaassa unessa. Talot olivat kun isoja rioja aukeella; ja näyttivät talvisina iltoina mustilta rykämiltä, joista tuli kiului pitkin ketoa joko muutamista tahi useemmista ikkunoista; tulista nähtiin että Marin kotonakin oltiin nyt iloisina. Nuoriso, niin täysi- kun kesken-kasvuisetkin, kokountui nyt monelta kulmalta; harvat kulkivat tietä myöten, tahi poikkesivat he siltä kumminki taloa lähelle tultuansa, ja piiloittelikset, muutamat navetan taakse, muutamat ruoka-aitan alle, monjaat taas pistihet riihen taakse ja räähkyivät siellä kettuna, toiset vastasivat kaukaa kissana, yksi seisoi kodan takana ja haukkua jumputti kun vanha äkäinen koira, jolta kimakka ääni oli muka särkynyt, kunnes siinä koitui yleinen ajeleminen. Neidot tulivat isoissa parvissa ja monjaita poikiakin, varsinki pienoisia, oli niiden seurassa ja ne ilvehtivät niitten ympärillä, että he muka näyttäisivät aika miehiltä. Kun semmoinen neitolauma oli taloon pääsemäisillänsä ja joku tahi useampi täysi-kasvuisista pojista vaan sattui keksimään sen, niin neidot erosivat kiitäen huoneiden soliin eli rantotietä myöten alas ja piti sitte vedettämän esille ja sisään yksittäin. Muutamat ujostelivat niin että Mari piti kutsuttaman niitä hakemaan; Mari tulikin tällöin ulos ja sai ne taipumaan. Siihen liittoon tuli myös muuan, joka ei suinkaan ollut kutsuvieras, ja jolla ei ollut aikomustakaan mennä sisään, mutta ainoastansa katsoa, kunnes hänenki teki mielensä yhden ainoan kerran tanssimaan. Mari vei nyt mieluisensa vieraat sisään miesvierastenki seuraan pienoiseen kammariin, jossa vanhat istuivat tupakkata polttaen, ja mummu käveli ympäriinsä; niille tarjottiin siellä suuhun mitä parasta ja haastateltiin ystävällisesti. Öyvind ei ollut niiden joukossa, ja sepä oli hänestä vähän kummallista.

Seutuvan hyvä viulun soittaja ei voinut tulla ennen kun myöhemmällä, niin että siihen asti piti tyydyttämän vanhaan, joka oli eräs mökkiläinen, liika-nimeltä "Harmaa Knuuti". Hän viulutti ainoastansa neljää tanssia, nimittäin kahta juoksema-tanssia, yhtä hyppyyriä ja vanhaa, niin mainittua Napoleon'in valssia; mutta vähitellen oli hänen täytynyt tehdä hyppyyrin Skottlantilaiseksi tahtia muuttamalla ja samalla lailla tuli juoksema-tanssista polkkamasurkka. Hän rupesi soittamaan ja

tanssiminen alkoi. Öyvind ei tohtinut mennä paikalla; sillä nyt oli liian monta täysikasvuistakin; mutta puolikasvuiset löikset kohta yhteen, survivat toisiansa esille, joivat vähän väkevätä olutta avuksi, ja silloin tuli Öyvindiki kanssa; tuvassa tuli nyt lämmin, iloisuus ja olut nousi niiden päähän. Mari sai lähteä enimmiten sinä iltana lattialle, varsinki kun ilot nyt pidettiin hänen ukkovaarinsa luona, ja siitä seurasi, että Öyvindiki usein luotti silmänsä Marin päälle, mutta se tanssi aina muiden kanssa. Hän olisi itseki mielellänsä tanssittanut Maria, ja sen tautta istuikse hän odottamaan yhden tanssin ajaksi saattaaksensa juosta tytön luokse heti tanssin loputtua, ja sen hän tekikin, mutta muuan pitkä, mustaverinen, tuuheu-tukkainen mies viskausiin hänen eteensä. "Pois tieltä, pentu", huusi tämä ja survasi Öyvindiä, niin että hän oli kaatua takaperin Maria vasten. Sellaista seikkaa ei ollut vielä milloinkaan tapahtunut, kansa ei ollut koskaan menetellyt muuten kun siivolla hänen kanssansa eikä häntä oltu milloinkaan kutsuttu "pennuksi", silloin kun hän tahtoi olla muiden seurassa; hän punastui niin että olisi luullut veren tiukkuvan, mutta ei virkkanut mitään ja vetäysiin pois sinne, jonnekka se vasta tullut uusi viuluttaja oli istuutunut soittamaan. Joukko herkesi hiiskumattomana odottamaan kuullaksensa ensimmäisiä, täysinäisiä ääniä "häneltä itseltänsä"; hän koitteli ja viritteli viuluansa kauvan, mutta viimeinki alkoi hän säveltää juoksijata, pojat hihkuivat ja keikkelikset sekä ehdättivät parittain kiekkeron sisään. Öyvind katselee Maria, kun se juuri tanssii sen tuuheatukkaisen miehen kanssa. Mari katsoi naurussa suin miehen olkapäitse, niin että valkoset hampaat näkyivät, ja Öyvind tunsu kummasti pistävän kivun rinnassansa, ensikerran elämässsä.

Hän katseli kauvemmin ja kauvemmin tyttöä, ja jos hän kuinki katseli, tuntui se hänestä, että Mari oli jo kun aika ihminen; ei tuo lienekään niin, ajatteli hän, sillä vielähan se olostaa muassa mäen laskussakin. Mutta oli se kumminki kasvanut, ja se tuuheatukkainen mies veti häntä syliinsä tanssin loputtua; Mari reutoiksi irti, mutta jäi kumminkin istumaan viereen.

Öyvind katsoi miehen päälle; sillä oli siniset verkavaatteensa, sinertävä paita ja silkkihuivi, pienoinen naama oli hänellä, siniset, vilkkaat silmät, naurava, urhoollinen suu: hän oli kaunis. Öyvind katsoi enemmän ja enemmän, katsoi viimein itsensäkin päälle; hän oli saanut uudet housut jouluksi, ja siitä oli hän hyvin iloissansa, mutta nyt hän näki, että ne olivat ainoastansa harmaasta sarasta; jakku oli samasta aineesta, mutta vanha ja musta, liivit olivat ristikkäisestä vaatteesta, myöskin vanhat, niissä oli kaksi kiiltonappia ja yksi musta. Hän katseli ympärillänsä olevia ja havaitsi harvat olevan niin huonosti vaatteutetut kun hän. Marilla oli musta hame hienosta vaatteesta, solki kaulahuivissa sekä laskoksille pantu silkkinen niistin-liina kädessä. Takaraivalla oli hänellä pienoinen musta silkki-huuva, joka oli solmittu leveillä juovukkailla silkkinauhoilla leuvan alla. Hän oli punakka ja valkea, naurahteli, mies tarinoi hänen kanssansa ja nauroi, nyt alkoi viulu taas soida, ja nyt piti taas tanssittaman. Muuan kumppani istuikse Öyvindin viereen ja kysyi lempeästi: "Minkä tautta sinä et tanssaa?" — "Vielä vähän", sanoi Öyvind, "enpä minä näytä sen näköiseltäkään". — "Näytä sen näköiseltäkään?" jamasi kumppani kummastellen; mutta ennen kun hän ennätti virkkaa muuta kysyi Öyvind: "Kuka se on tuo, jolla on siniset verkavaatteet ja paraallansa tanssii Marin kanssa?" — "Se on Junnu Hatten, hän, joka on ollut kauvan poikessa maaviljelys-koulussa ja saapi nyt talon." Samaan liittoon istuiskit Mari ja Junnu. "Kuka se on tuo valkotukkainen poika, joka istuu soittajan vieressä minua tähystäen?" kysyi Junnu. Mari naurahti silloin ja sanoi: "Se on Pladsen'in mökin poika."

Öyvind oli kyllä aina tiennyt olevansa mökin poika, mutta hän ei ollut sitä tuntenut ennen kun nyt. Hänestä tuntui, että hänen vartalonsa oli silloin pienempi kun kenenkään muiden; pysyäkensä yllä täytyi hänen koettaa ajatella kaikkia, josta hän tähän asti oli ollut iloinen ja pöyhkeä, alkaen kelkkamäestä aina muiden mutkistelemattomiin sanoihin asti. Kun hän siinä sivussa ajatteli, kuinka äitinsä ja isänsä nyt istuivat kotona luullen hänellä olevan lystin, ei hän tahtonut saattaa itkuansa pidättää. Kaikki hänen ympärillänsä nauroivat ja kyöhäilivät, viuluttaja sävelti hänen korvansa juurella, olipa nyt sekin hetki, jolloin musta aave yritti painamaan hänen mieltänsä, mutta ajatteli hän koulua sekä kumppaniansa ja Koulumestaria, joka taputteli häntä, ja pappia, joka viimeisessä tutkinnossa oli lahjoittanut hänelle kirjan ja sanonut hänen olevan siveän pojan; isänsä oli itse ollut kuulemassa ja tähystänyt häntä lemmellä. "Ole nyt vilpas, sinä Öyvind", tuntui Koulumestari sanovan ottaen häntä syliinsä niin kun hänen piennäkin ollessansa. "Herra Jumala! kaikki on vähän arvoista, ja perijuuriansa ovat kaikki ihmiset hyviä; se vaan näyttää siltä, kun ei ne olisikaan. Me kumpiki olkaamme siveitä, Öyvind, yhtä siveitä kun Junnu Hatten'iki, saadaan kyllä kerran hyvät vaatteet sekä tanssia Marin kanssa valoisassa tuvassa, ihmiset saavat sadoittain nauratella ja jaaritella, entäpä kirkko ja kelloin soitto sekä kaksi vihittäväätä, ja pappi, ja minä kuorissa, joka nauran sinua katsellen, ja äiti kotona, ja iso kartano, kaksikymmentä lehmää, kolme hevoista, ja Mari hyvä ja nopsas kun koulussa..."

Tanssiminen taukoutui, Öyvind näki Marin istuvan häntä vastapäätä penkillä ja Junnun sivulla melkein naama naamassa Marin kanssa; hänen rintaansa koski taaskin hyvin pistävästi, ja se oli niin kun hän sanoi itsellensä: onhan se totta, että minulla on vaikea.

Samalla erää nousi Mari ylös, ja tuli suoraan Öyvindin luo. Vähän kuukistuen sanoi hän Öyvindille: "Elä sinä istu noin minua tähystäen; näethän, kuinka joukko sen hoksaa; ota nyt joku kumppaniksesi ja tanssi sinäki."

Öyvind ei virkkanut, mutta katsoi tytön päälle, eikä voinut siltä, kun silmänsä olivat täydet. Mari oli jo pois menemäisillensä, kun hän keksi sen ja seisahti; hän sävähti tulipunaiseksi, kääntyi jälleen ja meni paikallensa, mutta nousi taas ylös ja istuikse toiseen paikkaan. Junnu meni paikalla jälestä.

Öyvind nousi penkiltä, meni ulos joukon välitse pihalle ja istuikse jäähyttelö-paikkaan, eikä tiennyt mitä hän siellä tekisi, nousi ylös, mutta istuikse jälleen, sillä olihan hänen niin hyvä istua siinä kun muuallakin. Kotiin menemisestä hän ei pitänyt mitään eikä myös sisäänkään menemisestä, se oli hänelle yhtä kaikki. Hän ei voinut kerätä mieleensä mitään tapahtuneista seikoista; hän ei tahtonut ajatellakaan niitä; vasta tulevaisia ei hän myöskään tahtonut ajatella, sillä niistä ei ollut mitään jota hän harrasti.

Mutta mitäs minä ajattelen? kysyi hän puolittain kuuluvasti itseltänsä, ja kuultuansa oman äänensä ajatteli hän: vielä sinä voit haastella; voitkos nauraa? Ja hän koetti; aivan niin, hän saattoi nauraa ja nauroikin kovasti, vielä kovemmasti, ja silloin hänestä tuntui, että se oli kovin hullumaista, kun hän istui ja nauroi ipo itseksensä, ja nauroi. Mutta Hanno, ystävänsä, joka sisässä oli istunut hänen vieressänsä, tuli ulos häntä hakemaan. "Mitä, Jumalan nimessä, sinä naurat?" kysyi hän seisahtaen jäähyttelö-paikan edustalle. Öyvind lakkasi silloin.

Hanno jäi seisomaan ikään kun odottaen, mitä sitten tapahtuisi; Öyvind nousi ylös, katseli varoisasti yltä-ympäritsensä, ja sanoi silloin hiljaisesti: "Nyt minä sanon sinulle, Hanno, minkä tautta minä olen ennen ollut niin iloinen; se on ollut siitä, kun en ole ketään erittäin suosinut; mutta siitä päivästä, kun miellyimme johonkuhun, emme enää ole iloisia", ja hän pullahti itkemään.

"Öyvind!" kuului kuiskutus pihanmaalta, "Öyvind!" Hän kavahti kuuntelemaan; "Öyvind!" kuului vieläkin kerran, vähän kovemmasti. Se on varmaanki se, jota hän ajatteli. "Jaa!" vastasi hän myös kuiskuttaen, pyyhki silmiänsä vesistä sukkelasti ja lähti menemään esille. Tällöin tuli eräs vaimonpuoli pihan maata myöten. "Sielläkö sinä olet?" kysyi tämä; "niinpä kyllä", vastasi Öyvind ja nousi seisallensa. "Kuka sinun on luonasi?" — "Se on Hanno." — Mutta Hanno yritti menemään pois; "elä mene!" pyysi Öyvind. Nainen tuli nyt aivan heidän luoksensa, ja se oli Mari. "Sinä läksit niin aikaseen pois", sanoi hän Öyvindille. Tämä ei tiennyt, mitä hän siihen vastaisi. Tällöin tuli tyttökin hämille, ne kolme olivat nyt äänettöminä. Mutta Hanno vetäysiin pois vähitellen. Ne jäivät nyt kahden kesken, eivätkä katsoneet toisiinsa päälle, mutta eivät liikahtaneetkaan. Silloin sanoi Mari supattaen. "Minä olen kaiken iltaa kävellyt kantaen lakkarissani joulun tuotteita sinulle, Öyvind; mutta en ole saanut tilaisuutta antaa niitä sinulle ennen." Hän veti nyt esille muutamia omenia, nammukakun viipaleen ja pikku-ruikkusen nassakan tötterön, jotka hän jättää sukasi Öyvindille ja sanoi, että se voisi ne pitää.

Öyvind otti vastaan; "kiitoksia", sanoi hän kättä antaen; tytön käsi oli lämpöinen, hän heitti sen heti, ikään kun se olisi polttanut häntä. — "Sinä olet tanssinut paljon tänä iltana." — "Niin olen", sanoi tyttö; "mutta etpäs sinä ole tanssannut paljoa", jatkoi hän. "En ole", vastasi poika. "No minkä tautta et?" — "Hm! niinpä niin."

"Öyvind!" — "No?" — "Minkä tautta sinä istuit sillä lailla minuun katsoen?" — "Vai niin."

"Mari!" — "No?" — "Minkäs tautta sinä et sallinut minun katsoa sinuun?" — "Siellä oli paljon väkeä."

"Sinä tanssavit tänä iltana yhtenänsä Junnu Hatten'in kanssa." — "Niinpä kyllä." — "Se on veiterä tanssimies." — "Näyttääkö se sinusta niin?" — "Eikös sinusta näytä?" — "Totta kaiketi."

"En tiedä, miten lienee, mutta tänä iltana minä en salli sinun, Mari, tanssivan hänen kanssansa"; hän kääntyi pois tuskin voituansa sanoa sitä. "Sitäpä minä en ymmärrä, Öyvind." — "Enkä minä itsekään; se on minulta niin älyttömästi. Jää hyvästi, Mari, nyt minä menen." Hän otti muutaman askeleen taaksensa katsomatta. Tällöin sanoi Mari hänelle vielä: "Nyt olet, Öyvind, nähnyt väärin." Hän seisahti: "Että sinä olet aika tyttö, ei ole väärin nähty." Kun ei se nyt sanonut, mitä tyttö oli luullut, niin ei hänkään virkkanut mitään; mutta sillä havaa näki hän edustallansa tupakka-piipun tulet; se oli Marin ukkovaari, joka kävellä kuhjasti katsellen ja sattui nyt kulkemaan sivuitse. Hän seisahti: "Täälläkö sinä olet, Mari?" — "Niin olen." — "Kuka sinun kanssasi juttelee?" — "Öyvind." — "Mitenkä sanoit?" — "Öyvind Pladsen." — "Ahaa, Pladsen'in mökin poika; tule pois paikalla sisään."

Viides Luku.

Kun Öyvind seuraavana aamuna avasi silmänsä, oli hän nukkunut pitkään ja nähnyt onnellisia unia. Mari oli istunut kallion reunalla ja tiputellut lehtiä hänen päällensä, hän oli ottanut vastaan ja heiteltyt niitä jälleen ylös, ne olivat lennelleet ylös ja alas tuhannen värisinä ja kuvaisina, aurinko paistoi suoraan alas, ja koko vuori kiilteli alempana. Havaittuansa katsasti hän ympärillensä nähdäksensä niitä kaikkia

uudellensa, silloin johtui eilenen päivä hänen mieleensä, ja samallinen, pistävä, vaikea kipu tuntui taas rinnassansa. Tästäpä kivusta en taida päästä milloinkaan vapaaksi, ajatteli hän ja tunsi itsessään heikkouden, joka käänsi hänen vastaisuuden mietteensä perinnurin.

"Nytpäs olet maannut kauvan", sanoi äiti, joka istui vierellä ja kehräsi. "Nouse nyt ylös aamiaiselle, isäsi on vielä metsässä halkoja hakkaamassa." — Tämä ääni tuntui lohduttavan häntä; hän kavahti ylös vähän vilkkaampana. Äiti muisti kyllä oman tanssi-aikansakin; sillä hän istui rallatellen rukkinsa ääressä Öyvindin pukeudessa ja aamiaista syödessä; pojan täytyi silloin nousta ylös pöydän äärestä ja mennä ikkunan luokse; samallinen painavaisuus ja tympeys vaivasi häntä sittenki, hänen täytyi ruveta ajattelemaan työskentelemistä. Ilma oli muuttunut toisellaiseksi, nyt oli kolkko, niin että ne pilvet, joidenka eilen luultiin satavan vettä, nyt sataa rötköttivät lumiräntää. Hän otti talvijalkineet, karvalakin, merimiehen jakun ja rukkaset, heitti jäähyväiset ja meni kirves olalla.

Lunta tulla longotti isoissa höytyvissä; hän tuli kulkemaan kelkkamäen yli kääntyäksensä vasemmalle kädelle metsään. Hän ei ollut ennen milloinkaan, joko talvella eli kesällä, kulkenut kelkkamäkeä ajattelematta jotaki, josta hänelle oli iloa tahi jonka perään hän harrasti. Nyt oli se tie kuolettavaista ja vaikeata, hän käydä juntusti märässä lumessa, polvet olivat jäykistyneet, joko eilisestä tanssimisesta tahi tympeydestä; nyt hän tunsi, että mäenlasku oli loppunut tänä vuonna, ja niin muodoin ainiaan. Hänen teki mielensä muuta, kun kävelen puiden välitse, jossa lunta sataa luppasi hiljallensa, muuan säikähtänyt riekko räähkyi ja lentää räpytti parin sylen päässä, ja kaikki kappaleet näyttivät kun olisivat odottaneet sanaa, jota ei milloinkaan tullut sanotuksi. Mutta mitä se oli, jota hänen teki mielensä, ei hän itsekään tiennyt selvästi, kotiin hänen ei kumminkaan tehnyt mielensä eikä myös kylään, ei huvituksiin, eikä työhön, se oli jotaki korkeamman arvoista, joka veti vertoa laululle. Vähitellen kokoutuivat nämä mietteet varsinaiseksi toivotukseksi, nimittäin, että hän ensi kevännä voisi kasteenliittossa uudistaa, ja siinä tilaisuudessa olla numero ensimmäissä. Hänen sydämensä tykytti isosti tätä ajatellessa, ja ennen kun hän kuulikaan isänsä kirveen kolkkeen tärähtelevistä männyistä, kolkutti tämä toivotus hänessä kovemmin kun mikään muu, sitten hänen synnyttyänsä.

Isä ei puhunut tavallisuutensa mukaan paljon mitään; ne hakkasivat kumpikin ja kantoivat yksin läjiin. Sillä keinoin tapahtui, että ne välistä tulivat toisiansa vastaan, ja semmoisessa kohtauksessa vaikeroi Öyvind kerran: "Mökkiläisen täytyy kärsiä paljon vaivaa." — "Niin hänen kun muidenki", sanoi isä mennessänsä kirveensä luokse, sylkäsi kouraansa ja rupesi hakkaamaan. Kun puu oli kaattu ja isä vetää nujuutti sitä läjään, sanoi Öyvind: "Jos isäkin olisi talonmies, niin ei tarvitsis tuolla lailla nujuta." — "Niin, mutta silloin olisikin monta muuta huolta rasittamassa", hän otti kiini kahden käden. Samaan liittoon toi äiti heille päivällistä, ne istuikset. Äiti oli iloinen, hän istui laulellen ja naputti jalkojansa yhteen tahdin mukaan. "Mitenkä sinä, Öyvind, mielit elää aika mieheksi tultuasi", kysäsi hän pojaltansa lystin vuoksi. "Mökkiläisellä ei ole siinä suhteessa monta keinoa", vastasi poika. "Koulumestari sanoo, että sinun pitäisi menemän maaviljelyskouluun", sanoi äiti. "Pääseekö sinne vapaasti?" kysyi Öyvind. "Koulukassa maksaa", vastasi isä syödä mutustaen. "Tekisikö mielesi sinne?" kysyi äiti.

"Minun tekisi mieleni oppimaan jotakin, mutta en minä kumminkaan rupeisi Koulumestariksi." Ei kukaan näistä kolmesta virkkanut vähään aikaan mitään; äiti alkoi viimein laulella ja katsoi suoraan eteensä. Mutta Öyvind meni pois ja istuikse erillensä.

"Emme juuri tarvitse lainata koulun kassasta", sanoi äiti pojan mentyä. Miehensä katsoi häneen: "Köyhät niin kun me?" — "En minä salli sitä, että sinä, Thore, aina olet olevinasi köyhä, kun et kumminkaan ole." Kumpainenki katsahti nyt poikaan päin, tokko se sitä kuuli. Thore katsoi sitte tuikeesti vaimoonsa: "Sinä haastat ikään kun olisit mieltä vailla." Vaimo sanoi nauru-suin: "se on niin kun ei kiitettäisi Jumalata, siitä kun on meille käynyt hyvin." — "Saattaahan sitä hyvästi kiittää kiiltonapittakin", mielti isä. — "Niin, mutta ei sitä silläkään keinoin kiitetä että Öyvindin annetaan mennä tanssiin semmoisena kun eilenki." — "Öyvind on mökin poika." — "Saattaahan sille siltä laittaa kelvolliset vaatteet, koska meillä on siihen varoja." — "Haasta nyt siitä niin että hän itse kuulee." — "Ei se kuule sitä, vaikka minun kyllä tekisi mieleni ilmaisemaan", sanoi vaimo urhoollisesti katsoen mieheensä, joka oli tureissansa ja otti syötyänsä tupakka-piipun käteensä.

"Semmoinen huono torppa kun meillä on", sanoi hän. — "Minä en voi olla nauramatta sinulle, joka aina puhut torpasta; minkä tautta sinä et koskaan mainitse myllyjä?" — "Niin, sinä taas myllyinesi! vaikka et luullakseni tahtois kuulla niiden pyörimistä." — "Aivan mielelläni, Jumalan kiitos, vaikka ne kävisivät yötä päivää." — "Nyt ne ovat seisseet siitä lähtien kun ennen joulua seisotettiin." — "Eihän kukaan jauhata joulun pyhinä." — "Kun ne kerran tottuvat, niin kyllä ne sitte jauhattavat; mutta sitä myöten kun ne saivat myllyn uuteen koskeen, on meidän myllyillä jauhattajat vähenneet."

"Eipähän Koulumestari sanonut niin tänäpäivänä." — "Toisellaisen miehen, kun Koulumestari on, minä annan hallita rahojamme." — "Niin, hänen pitäisi viimeiksi puhua oman vaimosi kanssa." Thore ei virkkanut siihen mitään, hän oli juuri saanut tulen piippuunsa; viskausi nyt varpu-rion päälle ja luotti silmänsä ensin vaimoonsa, sitten poikaansa ja jäi viimein katsomaan vanhaan puun käänttyrään, joka oli

kaatunut hongan oksaa vastaan.

Öyvind istui itseksensä ja näki koko vastaisuutensa edesssänsä ikään kun lavean, nilpun jään, jota myöten hän ensikerran lasketti hyvää hoijakkata rannasta rantaan. Että köyhyys vaivasi häntä kaikin puolin, tunsu hän kyllä, mutta siitä syystä mielti hän kaikellaisia keinoja päästäksensä sen ohitse. Sitä hän piti varmana, että köyhyys oli eroittanut hänen Marista ainiaan, hän luuli sen jo olevan puolittain luvatus Junnu Hatten'ille; mutta sitä hän mielti jos jotenki, kuinka hän voisi kilvoitella sekä Junnu Hatten'in että Marin kanssa koko elinkautensa. Että häntä ei enää survittaisi niin kun eilen, ajatteli hän olla menemättä seuroin, kunnes hän oli päässyt joksikin, ja Jumalan avulla hän toivoi pääsevänsä kunnan mieheksi, eikä hän ensinkään epäillyt, tokko se onnistuisi. Häntä aavisti sekavasti, että se lukemalla onnistuisi paraite; minkä onnen hän siten voittaisi, tahtoi hän vasta tarkemmin mieltiä.

Illaksi tuli hyvä mäenlaskukeli ja lapset tulivat mäkeen, mutta ei Öyvind. Hän istui pankon luona ja luki; hänellä ei ollut aikaa hukata silmän-räpäystäkkään. Lapset odottivat kauvan, muutamat olivat viimein niin malttamattomia, että ne tulivat katsomaan ikkunasta sisään ja kutsuivat häntä ulos; mutta hän ei ollut kuulevinansakaan. Niitä tuli useampi, ja ilta illalta ihmettelivät toiset ulkona, minkä tautta häntä ei näkynyt; mutta hän käänti niille selkensä ja luki, sekä koki järkähtämättä muistutella lauseita mieleensä. Sittemmin sai hän kuulla, ettei Marikaan tullut. Hän luki niin uutterasti, että isänsäkin täytyi sanoa sitä liialliseksi. Hänestä tuli totinen; naama, joka ennen oli ollut pyöreä ja lihava, kävi laihaksi ja soikeemmaksi, silmät tuikeemmaksi, harvoin lauleli hän, eikä koskaan enää leikitellyt, se näytti ikään kun aikaa ei olisi ollut tarpeeksi asti. Kun hänen rupesi mielensä tekemään niitä, tuntui se aina, kun joku olisi kuiskuttanut: "sitte, sitte", ja yhä: "sitte." Lapset juoksivat, huusivat ja nauroivat jonkun aikaa niin kun ennenki, mutta kun he eivät voineet kutsua häntä luoksensa, ei omalla riemullaan eikä ikkunan ruuvusta huutamalla, luopuivat ne vähitellen pois; ne löytyivät muita ilopaikkoja, ja kohta oli mäki autiona.

Mutta Koulumestari havaitsi kohta, että se ei ollut entinen Öyvind, joka luki pakosta, ja leikkitteli, sillä hän ei tullut muuten aikaan. Hän puhutteli häntä usein, uskotteli ja uteli, mutta hän ei tahtonut saada tietää pojan mielen tilaa niin helposti kun se oli ennen onnistunut. Hän haastatteli vanhempiakin ja niiden tuuman takeen tuli hän muutamana sunnuntai-iltana kevätpuoleen talvea, ja sanoi vähän aikaa istuttuansa: "Tulepas nyt, Öyvind, niin mennään ulos, minä tahtoisin mielelläni haastella kanssasi." Öyvind otti vaatetta päällensä ja seurasi. Nyt mentiin Heidegaardiin päin, juttelemista oli kyllä, mutta ei mitään tärkeätä; kun ne olivat päässeet kartanoita lähelle, poikkesi Koulumestari keskimäistä kohti ja tultuansa lähemmäksi kuulivat he hälinän ja riemuitsemisen sieltä. "Mika jyräkkä täällä on?" kysyi Öyvind. — "Täällä on tanssit", sanoi Koulumestari; "emmekö mene sisään?" — "Ei suinkaan." — "Etkö sinä, poika, tahdo mennä tanssiin?" — "En vielä" — "Et vielä! no milloinkas?" — Poika ei virkkanut mitään. — "Mitä sinä tarkoitat sanalla: vielä?" Kun ei poika vastannut, sanoi Koulumestari: "Tule nyt estelemättä." — "Enkä tule." — Hän oli hyvin järkähtämätöin, ja vähän pahoillaanki. "Voitko sinä antaa oman Koulumestarisin seista tässä pyytäen sinua tanssiin?" Sitä seurasi ison aikaa virkkamattomuus. "Onko siellä ketään sisässä, jota sinä pelkää näkeväsi?" — "Enhän minä voi tietää, ketä siellä on." — "Mutta voisikos siellä olla jokukaan semmoinen?" Öyvind ei virkkanut mitään. Koulumestari meni silloin hänen luoksensa, pani kätensä hänen olalle: "Pelkäätkö sinä sitä, että näkisit Marin?" Öyvind katsoi alas ja alkoi hengittää raskaammasti ja sukkelammasti. "Sanopas se minulle nyt, Öyvind." Öyvind oli äänettä. "Sinä et ehkä julkea sanoa sitä, kun et ole vielä ripilläsi käynyt; mutta sano hänet kumminki mulle nyt, Öyvind, ja sinä et tarvitse katua sitä milloinkaan!" Öyvind katsoi ylös, mutta ei saanut sanaa ulos ja luotti silmänsä toisaalle. "Et sinä ole enää iloinenkaan; vai pitääkö Mari muita sinua mieluisempina?" Öyvind ei sittenkään virkkanut mitään; se närkästytti vähän Koulumestaria, niin että se kääntyi hänen luotansa pois; he menivät jälleen.

Kun he olivat kulkeneet kappaleen matkaa, seisottui Koulumestari siksi, kunnes Öyvind ennätti tulla vierelle. "Sinun tekee varmaanki mielesi kasteenliittoasi uudistamaan", sanoi hän. — "Tekeepä kyllä." — "Mitäs sitten mielit teeskennellä?" — "Minun tekisi mieleni kouluun." — "Joko sitte Koulumestariksi." — "Ei suinkaan." — "Semmoinen ammatti on sinusta muka liian halpa?" Öyvind oli vaiti. He kävivät taas kappaleen matkaa. — "No miksikä sinä koulussa oltuasi mielit ruveta?" — "Kas sitäpä en ole tarkoin miettinyt." — "Jos sinulla vaan olisi rahoja, niin sinä varmaanki ostaisit talon?" — "Niin, mutta pitäisinkö kumminki myllyt." — "Silloin on parasta, että menet maaviljelyskouluun." — "Oppiiko siellä niin paljon kun esim. pappiskoulussa." — "Ei suinkaan, mutta siellä oppii, mitä maata viljellessä tarvitaan." — "Saadaankos sielläkin numero?" — "Minkä tautta sinä sitä kysyt?" — "Minun tekisi mieleni kerkeäksi." — "Voithan olla kerkeä numerottakin." He kävivät taas äänettä, kunnes Pladsen'in mökki näkyi; tuli tuikki tuvasta, vuori köllötti ylempänä mustan puuhkeana talvipakkasessa, lahti oli alaalla jäässä, aivan nilppuna ja kiiltävänä, metsässä lahden ympäristöillä ei ollut lunta, kuutama vaikutti, että metsä kuvailikse jään pinnasta ikään kun peilistä. "Kas! kuinka tämä Pladsen on kauniilla paikalla", sanoi Koulumestari. Öyvindin silmät katselivat seutuvan ihanuutta samalla lailla kun silloin, koska äitinsä kertoi kummallisia juttuja, elikkä silloin, kun hän hujotti mäessä; hän katsoi nyt, ja kaikki näytti olevan ylväätä ja valoisata. "Kyllä on kauniilla", sanoi hän, mutta huokasi pitkään. "Isällesi on siinä ollut

paikkaa kyllä; voisihan siinä olla sinullekin." Paikan ihanuus katosi sillä erää pojan silmistä. Koulumestari, joka odotti vastausta, ei saanutkaan, puisti päätänsä ja meni tupaan yhtenä. Hän istui siellä jonkun hetken niiden luona, mutta enämmin äänettä kun puhellen, eivätkä toisetkaan virkkaneet mitään hänen vaiti ollessansa. Kun hän otti jäähyväisensä, seurasi sekä mies että vaimo häntä ulos; kumpainenki näytti odottavan, että hän sanoisi jotakin. Ne jäivät kumminki seisomaan katsellen iltamata. "Se tuntuu vähän oudolta, että meillä nykyään ollaan niin hiljaisia", sanoi äiti, "siitä lähtien kun lapset ovat muuttanut pois leikkineensä." — "Eipä teillä olekaan enää pientä lasta", sanoi Koulumestari. Äiti ymmärti hänen tarkoituksensa, ja sanoi: "Öyvind ei ole viimeiseltä ollut iloinen." — "Mitä vielä; eihän kunniaa harrastava koskaan ole iloinen", sanoi Koulumestari katsahtaen vanhan luottamuksella taivaalle päin.

Kuudes Luku.

Puolen vuotta jälempin, nimittäin syksyllä (rippikoulu määrätin vasta silloin pidettäväksi), istuivat emäpitäjän rippikoululapset pappilassa päästämähuutoa odottaen; niiden joukossa oli Öyvind Pladsen ja Mari Heidegaardene. Mari oli juuri tullut papin luota, jossa hän oli saanut kauniin kirjan ja paljon kiitosta; hän oli nyt nauruissansa ja supatti ystäviensä kanssa joka kulmalle sekä katseli ympäriinsä poikien lomitse. Mari oli jo aika tyttö, kevyt ja vapaa liikenneissänsä, ja niin hyvin pojat kun työtökin tiesivät, että seutuvan parain nuorimies Junnu Hatten köytäili häntä; hän istui nyt ilomiehellä. Oven suussa seisoivat monjaita poikia ja tyttöjä, joita ei ollut päästetty ripillensä; ne itkivät, mutta Mari ja hänen ystävänsä nauroivat; itkiöistä oli muutamalla pienellä pojalla isänsä saappaat ja äitinsä kirkkohuivi. "Voi hyvä Jumala kuitenkin", vaikeroi hän, "minä en tohdi mennä kotiin jälleen." Ja tämä vaikutti niissäkin, joita ei ollut vielä huudettu, alakuloisuutta; jokainen vaikenä. Niillä oli hätä kulkussa ja silmissä, niin että ne eivät voineet katsoa selvään eivätkä nieleksiä, jota he olisivat tarvinneet tehdä alinomaa. Muuan istui lukua laskien, mitä hän osasi, ja vaikka hän ainoastansa monjaita tuntia ennen oli miettinyt osaavansa kaikki lukunsa, havaitsi hän nyt yhtä varmaan, että hän ei osannut mitään, ei edes lukea sisältäkään. Toinen mieltä, mitä syntiä hän oli tehnyt siitä lähtien kun hän oli niin iso, että hän voi ajatella, siihen asti kun hän nyt istui siinä, ja hänestä ei ollut se ihmeellistä, jos Jumala salli hänen nyt jäädä pääsemättömien joukkoon. Kolmas istui ehdotellen kaikellaisia merkkiä: jos kello, joka oli lyömäisillänsä, ei pimahtaisi ennen kun hän ennätti kahteen kymmeneen, niin hän pääsisi; jos se, jonka hän kuuli tulevan porstuasta, oli taloinen poika Lassi, niin hän pääsisi; jos se iso vesipisara, joka ruutua myöten valui alas, valuisi pienenä asti, niin hän pääsisi. Viimeinen ja varma koettelemus oli, jos hän saisi oikean jalkansa kietoutumaan vasemman ympärille, ja tämä oli hänelle aivan mahdotointa. Neljäs tiesi itseksensä, että jos häneltä vaan kysyttäisiin Josepin juttua piplianhistoriasta, tahi kasteen sakramenttia, eli Saulista, eli huoneentaulusta, eli Jesuksesta, eli käskyjä, eli — hän mieltä vielä koetellen, kun häntä jo huudettiin. Viides oli kummallisesti mielistynyt vuorisaarnaan; hän oli nähnyt untakin vuorisaarnasta, hän oli vakuutettu siitä, että häneltä kysytään vuorisaarnaa, ja hän lukea ramisti vuorisaarnaa itseksensä, hänen piti mennä seinämälle muistelemaan vuorisaarnaa, — kun häntä huudettiin tutkittavaksi isommista ja vähemmistä Profeetoista. Kuudes ajatteli papin päälle, joka oli niin siunattu mies ja niin vahva tuttu hänen isänsä kanssa, hänellä oli mielessänsä Koulumestariakin, jolla oli niin lempeä katsanto, sekä Jumala, joka oli niin laupias, ja jolta niin moni on avun saanut samate kun Jakob ja Josef, ja hän ajatteli vieläkin, että äiti ja sisarensa istuivat kotona rukoillen hänen edestänsä, niin että se varmaan auttaisi. Seitsemäs istui ja mieltä heretä toivomastakaan pääsevänsä siksi kun hän oli ajatellut pääsevänsä kerran maailmassa. Muutaman kerran ajatteli hän, että hänestä vielä tulee kuningas, toisen kerran taas kenraali tahi pappi, nyt oli ne ajat ohitse; mutta vähää ennen sinne tulemistansa oli hän kumminki miettinyt mennä merille ja päästä kapteeniksi, ehkä meriryöväriksi, ja siten hankkia hirveän paljon tavarata; nyt jätti hän pois ensin tavarat, sitte meriryöväriä sekä kapteenin ja tyrmän, hän seisottui matroosiin, korkeimmittain vene'päälikköön, kas kun oli pilvinen sää, hän ei halunnut mennä merille ollenkaan, mutta rakentaa mökin kotitaloansa alemmaksi. Kahdeksas tiesi seikkansa varmemmin, kumminkin ei aivan varmaan; sillä vikkelinäkään ei tiennyt tarkkaan. Hän ajatteli, minkälaisissa vaatteissa hän menisi ripille, tahi missä hän pitäisi niitä sitä vasten tehtyjä, ellei hän pääsisi. Mutta jos hän pääsisi, niin saisi hän kylästä vaikka verkavaatteetkin ja tulisi kotiin jälleen ja tanssisi jouluna, jotta kaikki pojat kadehtisi ja kaikki tytöt saisivat riemuuta. Yhdeksäs laski lukua toisella lailla: hän laittoi pienen tilikirjan Jumalan kanssa, johonka hän pani toiselle puolelle nimityksellä "saamiset": antakaan hän minun päästä, toiselle puolelle taas "maksetut": niin minä en milloinkaan valhettele, enkä räävää suutani, käyn usein kirkossa, annan tyttöin olla rauhassa ja totuttaun olemaan noitumatta. Mutta kymmenes ajatteli, että koska Olli Hannonpoika pääsi mennä vuonna, niin se olisi enämmin kun väärin, jos ei hän pääsisi tänä vuonna, osattuansa paremmin pienten lasten koulussa ollessansa sekä sitä paitsi ollen parempain ihmisten lapsi. Hänen vierellensä istui yhdestoista, mieltä mitä hirveimmiiä kostoineja, ellei hän pääsisi, joko polttaa koko koulun tahi karata niiltä seutuvin ja tulla jälleen papin sekä koko kouluhallituksen julmana tuomarina, mutta jalomielisesti armahtaa oikeuden sijaan. Esinnäkin mieli hän mennä palvelemaan lähimäisen

ulkoseurakunnan pappia sekä siellä tulevana vuonna seista numero ensimmäisenä ja vastata niin että koko kirkkokunta kummeksisi. Mutta kahdestoista istui itseksensä kellon luona kädet lakkariloissa ja katsoi haikeasti joukon päälle. Ei kukaan täällä tiennyt, mitä kuormaa hän kantoi, missä edesvastauksessa hän seiso. Kotona oli muuan, joka tiesikin; sillä hän oli kihlattu. Iso, pitkäsäärinen hämähäkki kulki lattiata ja läheni hänen jalkaansa; hän yritti astumaan tämän inhottavan hyttysen päälle, mutta tänäpäivänä nosti hän lempeästi jalkansa pois tieltä, jotta hämähäkki voisi mennä, minne tahtoi. Hänen äänensä oli säyseä kun papin lohdutus, ja silmänsä luote sanoi selvään, että kaikki ihmiset olivat hyviä; hän nosti alakuloisesti kätensä lakkarista tukkaansa silittelemään. Jos hän samasti voisi vetäytyä tämän ahtaan neulansilmän lävitse, niin kyllä hän toiselle puolelle päästyänsä tahtoisi kasvaa jälleensä, ja panna tupakkapurun suuhunsa sekä julkaista kihlauksensa. Mutta ovensuurahilla ja jalat koukussa allansa istui kolmastoista rauhatoinna; pienet, säyhkyilevät silmänsä kiitivät ympäri koko tupaa kolme kertaa sekunnissa, ja sen vahvassa, terävässä päässä mylläästi jokaisen niiden kahdentoista ajatukset kirjavassa häiriössä, mitä suloisimmasta toivosta murtavimpaan epäilykseen, nöyryimmistä aivotuksista seutuata hävittävimpiin koston-mietteihin, ja sillä aikaa oli hän syönyt kaiken joutavan lihan oikeasta peukalostansa, järsi nyt kynsiänsä ja lähätteli isoja kappaleita pitkin lattiata.

Öyvind istui ikkunan luona oltuansa tutkittavana ja vastattuansa joka kysymykseen; mutta pappi ei ollut virkkanut mitään, eikä myös Koulumestari; Öyvind oli jo yli puolen vuoden ajatellut, mitä kumpikin sanoisi, saatuansa tietää, kuinka uttera hän oli ollut, ja hän tunsu olevansa hyvin suutuksissa, miltei solvaistuna. Mari istui nyt tuolla, paljoa vähemmästä työstä ja taidosta saatuansa sekä kehoituksia ja palkinnon; hän oli juuri sitä vasten ollut niin uttera, että Marin silmät näkisivät hänen taitoansa kiiteltävän, ja nyt se sai vaan naurussa suin havaita, mihinkä koston hän oli tehnyt työtä niin suurella mielikarvauksella. Marin ilveet ja aavistukset polttivat hänen sydäntänsä ja sen vapaa liikentö teki hänelle pahaa. Hän oli jo eilisestä illasta lähtien karttanut puhutella Maria suosiolla; nyt siihen tarvitaan vuosia, ajatteli hän; ja kun hän nyt näki tytön istuvan iloisena ja mahtavampana, niin sepä häntä tahtoi painaa maahan, ja kaikki hänen röykeät aikeensa surkastuivat alaspäin kun märät lehdet.

Hän koki kumminki lohdutella itseänsä. Seikka oli nyt siinä, jos hän tänä päivänä pääsisi numero ensimmäiseksi, ja sitä hän odotti. Koulumestari meni vähäksi aikaa papin luokse järjestämään nuorisota, jotta hän sitte voisi ilmoittaa itsekullekin huutonsa; se ei tosin vielä ollut lopullinen päätös, mutta se oli, mitä pappi ja hän olivat nyt edeltäkäsintuumineet. Puhuminen alkoi käydä tuvassa vilkkaammasti, sen mukaan kuta useampi pääsi tutkistelemuksesta vapaaksi; mutta kunniata harrastavat alkoivat nyt erota kokonansa iloisten joukosta; nämä viimeiksi mainitut lähtivät, saatuansa seurakumppania, ilmoittamaan onneansa vanhemmillensa elikkä odottivat muiden tautta, jotka eivät vielä joutuneet; edelliset taas jäivät enemmän ja enemmän äänettömiksi, silmät katsoa mourottivat ovea kohti.

Vihdoin oli nuoriso luetettu, viimeisetkin tulivat jo tutkinnosta ja Koulumestari puhui siis papin kanssa. Öyvind luotti silmänsä Mariin; se oli yhtä iloinen vieläki, mutta jäi kumminkin istumaan, ken tiesi, itsensäkö vai muiden tautta. Kuinka kaunis eikö nyt Mari ollut; hän oli lahealta hipiältänsä kuulakka, jonka moista Öyvind ei ollut koskaan nähnyt; nenä oli vähän ylävänä, suu naurussa. Silmät olivat puolittain kiini, ellei hän vaan katsonut kehenkään, mutta katsannolla olikin aina sitä odottamaton voima, silloin kun hän katsoi — ja kun hän itse tahtoi, että se ei muka merkitse mitään, niin hän veti sen ohessa suutansa puolittain nauruun. Tukka oli koommin musta kun valkea, mutta se oli pikkulaineilla ja kammattu kulmille, niin että se raollansa olevien silmien kanssa tuotti katsannolle jotaki salaista, jota ei koskaan voinut ymmärtää. Sitä ei voinut arvata varmaan, kehenkä hän katsoi istuissansa virkkamatoinna toisten keskellä, eikä sitäkään, mitä hän oikeestansa ajatteli, jos hän kääntyiki jonkun kanssa haastelemaan; sillä hänen sanansa olivat hätä hädin suusta pyörähtäneet, kun hän jo paikalla otti ne takasi. Kaiken tämän varjossa piiloitteliksen varmaanki Junnu Hatten, ajatteli Öyvind, mutta katsoi kumminki luopumatta tyttöön.

Silloin tuli Koulumestari. Jokainen jätti paikkansa ja joudutukse hänen ympärillensä. "Monesko minä olen?" — "Entäs minä?" — "Entäs minä, minä?" — "Oih, piritsat, ei tässä tarvita näytelmätä; — siivolla lapset, niin saatte kuulla." Hän katseli nyt ympärillensä. "Sinä olet numero 2", sanoi hän muutamalle sinisilmäiselle pojalle, joka rukoilevilla silmillä katsoi häneen, ja poika tanssasi joukosta matkaansa. "Sinä olet numero 3", — hän kopasi silloin muuanta punatukkaista, pienoista, joka nykki häntä jakusta; "sinä olet numero 5", "sinä numero 8" j.n.e. Hän keksi Marin: "Sinä olet numero 1 tytöistä"; Mari sävähti punaiseksi sekä kasvoiltansa ja kaulaltansa, mutta koki olla toimeensa. "Sinä numero 12, olet ollut laiskanlainen, mutta hulivili ja suuri koiransilmä; sinä numero 11 et paljoa parempi, poikarukkani; sinä numero 13, saat lukea lujasti yhteiseen tutkintoon, muuten käypi sinulle hullusti!" — Öyvind ei voinut enää sitä kärsiä; numero 1 oli tosin mainitsematta; mutta hän oli seissut koko ajan sillä lailla, että Koulumestari näki hänen hyvästi. "Koulumestari!" — se ei kuullut; "Koulumestari!" — hän sai sanoa kolmannen kerran, ennen kun häntä kuultiin. Vihdoin katsoi Koulumestari häneen; "numero 9 eli 10, en muista varmaan kumpiko", sanoi hän ja kääntyi toiseen päin. "Kukas sitte on numero 1?" kysyi Hanno, joka oli Öyvindin parain ystävä. — "Et se ole sinä, kähäräpää!" sanoi Koulumestari ja löi häntä paperikäärillä kädelle. "No kukas se on?" kysyi useammatkin, "kuka se on, kuka, kuka?" — "Se sen saa

tietää, jolla se numero on", sanoi Koulumestari vihaisesti; hänen ei tehnyt mielensä kuulemaan useampia kysymyksiä. — "Menkääte nyt, lapset, kauniisti kotinne; kiittäkääte Jumalattanne, ja iloittakaate vanhempianne! Kiittäkääte myös vanhaa Koulumestarianne; te olisitte jääneet vieläkin luita järsimään, ellei häntä olisi ollut!" Ne kiittivät häntä naurussa suin, ja vetäysivät riemuiten matkohinsa; sillä tällä hetkellä, jolloin he pääsivät rientämään kotiinsa vanhempiensa luo, olivat he kaikki iloisia. Yksi ainoa oli taas, joka ei löytänyt paikalla kirjojansa, ja joka ne löydettyänsä istuikse, ikään kun uudellensa niitä lukemaan. Koulumestari meni hänen luoksensa: "No, Öyvind, etkö sinä mene toisten kanssa?" — Hän ei vastannut. — "Minkä tautta sinä kirjojasi au'ot?" — "Minä tahtoisin katsoa, mitä minä tänäpäpä olen vastannut väärin." — "Ethän sinä ole vastannut mitään väärin!" — Öyvind katsoi silloin häneen, vesikarpat kohosivat silmiinsä, hän katsoi vaan järkähtämättä; kyynel toisensa perään vierähteli pitkin kasvoja, mutta hän ei virkkanut halaistuakaan sanaa. Koulumestari istuikse hänen eteensä: "Etkö sinä ole nyt iloinen, kuin pääsit?" — Pojan suu vipatti sanomaisillansa, mutta hän ei vastannut. "Äitisi ja isäsi iloitsisivat hyvin mielellänsä", sanoi Koulumestari katsoen häneen. — Öyvind taisteli kauvan, ennen kun hän viimeinki voi katkomalla sanoa: "Senkö tautta — että minä saan — olla numero 9 eli 10:s — kun olen — mökkiläisen poika?" — "Aivan niin", vastasi Koulumestari. — "Eihän minulle sitten ollut työstäni hyötyä", vaikeroi hän ja nuukahti allapäin miettimään, mihinkä koston kaikki unelmansa nyt menivät. Yhtäkkiä nosti hän päätänsä, kohotti oikean kätensä ylös, löi nyrkkinsä pöytään täyttä voimaa, viskausiin pitkällensä ja pullahti itkemään mitä kivakammasti.

Koulumestari antoi hänen rötköttää ja itkeä itkemisensä. Sitä kesti kotvan, mutta Koulumestari odotti, kunnes itku muuttui lapsellisemmaksi. Sitten vasta nosti hän kahden käden pojan päätä ylös ja katsoi sen itkeneihin silmiin. "Jumalanko sinä nyt luulet olleen luonasi?" sanoi hän pidellen häntä ystävällisesti itseensä päin. Öyvind nyyhki vielä, mutta harvempaan, kyynel vieryivät hiljemmasti, mutta hän ei tohtinut katsoa kysyjään eikä vastata. — "Tämän sinä, Öyvind, olet ansainnut. Sinä et ole lukenut kristillisyyttäsi ja vanhempiasi rakastamalla; sinä olet lukenut turhuudesta." — Virkkamattomuus seurasi aina Koulumestarin puhuttua, Öyvind tunsu että sen silmät eivät luopuneet hänestä ja se hänen lauhdutti nöyräksi. "Semmoisella vihalla sydämässäsi et sinä olisi voinut mennä tekemään liittoa Jumalasi kanssa; vai olisitko, Öyvind?" — "En", täytyi hänen myönnyttää. "Ja jos nyt olisitkin numero 1, niin eiköhän turha ilosi siitä olisi synti." — "Syntihän se olisi", supatti hän, vaikka suu vielä vipatti itkusta. "Vielähän sinä pidät minua mieluisenasi, Öyvind?" — "Pidän kyllä", hän katsoi nyt vasta ensi kerran ylös. "Niinpä minä sanon sinulle, että se olin minä, jonka tahdosta sinä muutettiin alas; sillä minä rakastan sinua Öyvind siten." Toinen katsoi häneen, silmät tinkivät räpyttämään ja kyynelleet alkoivat rapaltaa alas. — "Oliko se sinusta väärin?" — "Ei"; hän katsoi nyt kaitsematta, vaikka ääni vapisi. — "Rakas lapseni! minä pidän sinusta huolta niin kauvan kun elän."

Koulumestari odotti Öyvindiä, kunnes tämä suoriutui lähtemään ja keräsi kaikki kirjansa, sitte sanoi hän tahtovansa seurata häntä kotiin. He kulkivat hiljan verkkaan, ensimmältä oli Öyvind vielä äänettä ja kamppaili, mutta vähitellen voitti hänen hyvä luontonsa. Hänellä oli semmoinen tositus, että mitä hänelle nyt oli tapahtunut, oli kaikkien parasta kun hänelle koskaan olisi voinut tapahtua, ja ennen kotiin tulemistansa oli hän siitä luulosta niin vakuutettu, että hän kiitti Jumalattansa sekä ilmoitti sen Koulumestarille. "No, ruvetkaamme nyt miettimään jotakin tarkoitusta elämällesi", sanoi Koulumestari, "eikä sokon ja numeroiden jälestä juoksemista. — Mitäs sinä pappiskoulusta virkat?" — "Sitä, että minun kyllä tekisi mieleni sinne." — "Tarkoittanet maanviljelys-koulua." — "Niinpä, niin." — "Se onki kyllä mitä parain; sillä siellä oltuasi saatat toivoa muutakin kun Koulumestarin ammattia." — "Mutta kuinkas minä sinne pääsen? Minulla on harras halu, mutta eihän minulla ole varaa." — "Ole utttera ja noppas, niin kyllähän varojakin siunautuu."

Öyvind tunsu itsensä kiitollisuudesta sangen heltyneeksi. Hänen silmänsä alkoivat loistaa ja katsanto virkeni sen käsittämättömän rakastavaisuuden liekistä, joka syttyi silloin, kun kanssa-ihmisten hyvyys tunnetaan. Koko vastaisuus tuntuu mielelle silmänräpäys-hetken ikään kun raikkaassa mäkimään ilmassa käveleminen; silloin ollaan koommin koholla, kun kävelyssä.

Vanhemmat istuivat, heidän kotiin tullessa, tuvassa odottaen joutilaina, vaikka se oli paras työaika. Koulumestari tuli esinnä sisään, Öyvind jälestä; kumpikin naurussa suin. "Kas nyt!" sanoi isä, laskien kädestänsä virsikirjan, josta hän oli juuri lukenut rippilapsen rukousta. Äiti seisoi pankon luona tohtimatta virkkaa mitään; hän oli nauruissansa, mutta käsi vapisi; hän odotti nähtävästi jotakin hyvää, mutta ei ollut niinä miehinänsäkään. "Minä läksin seuraamaan, ainoastansa teitä iloittaakseni sillä sanomalla, että Öyvind vastasi oikein jokaiseen kysymykseen, mitä häneltä kysyttiin, ja että pappi sanoi, Öyvindin mentyä, että hänellä ei ole ollut vilkkaampata rippilasta." — "Oikeenko todella?" sanoi äiti ja oli hyvin liikutettu. — "Sepä oli hyvä", sanoi isä, mutta kyöhäili kumminkin epäluulossa.

Ison aikaa sen perästä äänettä oltua kysyi äiti hiljaa: "Minkä numeron se saapi?" — "Numero 9 eli 10", sanoi Koulumestari somasti. — Äiti katsoi isään, tämä ensin häneen, sitte Öyvindiin; "mökkiläisen poika ei saata odottaakaan parempata", sanoi hän. Öyvind katsoi häneen jälleen, hänestä tuntui ikään kun jokin ahdistaisi hänen kaulaansa, mutta hän hillitsi itsensä paikalla ajattelemalla rakkaita seikkoja, yhtä toisensa perään, kunnes ahdistus meni ohitse.

"Nyt on parasta, että lähden", sanoi Koulumestari ja kääntyi päätänsä nyökäyttäen. Vanhemmat seurasivat häntä kumpainenki tavallisuuden mukaan kalliolle asti; täällä otti Koulumestari heinän rikun kalliolta sanoi: "Hän tulee kumminkin olemaan numero 1; mutta ei hänen siitä tarvitse tietää mitään, ennen kun määrä-päivä tulee" — "Ei, ei", sanoi isä nyökäyttäen. "Ei, ei", sanoi äitikin nyökäyttäen; otti sitte Koulumestaria kädestä; "kiitoksia paljon kaikesta häntä kohtaan tekemästänne", sanoi hän. "Niinpä niin, kiitoksia vaan", sanoi isä, Koulumestari lähti astumaan, mutta ne seisoiivat vielä kauvan katsoen hänen jälkeensä.

Seitsemäs Luku.

Koulumestari oli varsin pitänyt silmällä Öyvindin, silloin kun hän käski papin koetella, tokko se ansaitseisi numero yhtä. Kolme viikkoa päästö-pyhää ennen kävi hän pojan luona joka päivä; ne ovat kaksi erilaista juttua, jos nuori, hervahtava mieli taipuu johonkuhun ulkonaiseen vaikutukseen, tahi jos se uskolla pitää jotakin omituisenansa. Monta synkeätä hetkeä vietti poika, ennen kun hän oppi onnellisuutensa perusteena pitämään muita kohtaloita kun kunniata ja pöyhkeyttä. Kun hän paraallansa oli täydessä työssä, loppui häneltä halu ja hän keskeytti työnsä: mihinkä koston? ... mitä minä tällä voitan? ja sitten jonkun hetken perästä johtui hänen mieleensä Koulumestari, sen sanat sekä hyvyys; tätä ihmisellistä keinoa teki hänen mielensä käyttämään, joka kerran kun hän uudellensa unhotti korkeamman velvollisuutensa ymmärtämisen.

Niinä päivinä kun Öyvind valmistautui kasteen-liittonsa uudistamiseen, valmistettiin myös hänen lähtemistänsä maaviljelys-kouluun. Räättäli ja suutari istuivat nyt Pladsen'in mökin tuvassa, äiti leipoi ja isä teki matka-arkkua.

Siellä juteltiin sinne ja tänne, mitä poika tulisi heille maksamaan kahteen vuoteen, ellei hän voisi tulla kotiin ensi jouluksi, ehk'ei vielä toiseksikaan, ja kuinka vaikea heidän olisi olla niin kauvan erillänsä. Siellä puheltiin siitäkin rakkaudesta, kun hänen pitäisi osoittaa vanhemmillensa, jotka niin paljon kokivat lastansa auttaa. Öyvind istui kun muuan, joka olisi mennyt merille ja koettanut purjehtia omin päinsä, mutta tullut haaksirikkoon ja rakkailta ihmisiltä pelastetuksi.

Sellainen tuntemus vaikuttaa nöyryyttä, ja sen kanssa tulee paljon muutakin. Kun se mainio päivä lähestyi, tohti hän sanoa itseänsä valmistuneeksi ja tohti katsoa eteensä vahvalla luottamuksella. Joka kerran kun Marin kuva johtui mieleensä, koki hän varoitellen luovuttaa sitä pois, mutta silloin tunsu hän aina kivun sydämessänsä. Tähän työhön koetteli hän totuttauta, mutta sepä ei onnistunut koskaan, kipu kiihtyi vaan. Sen tautta oli hän väsyksissä viimeisenä iltana, jolloin hän pitkällisen itse-koettelemuksen perästä rukoili, ettei Jumala tässä suhteessa koetteleisi häntä.

Koulumestari tuli illan pimettyä. Kaikki tuvassa olevat istuivat peseyttyänsä ja valmistauttuansa, niin kun tavallisesti tehdään iltaa ennen Herran Ehtoolliselle menemistä. Äiti oli liikutettu ja isä äänettä; eropäivä oli huomeisen juhlan jälestä, ja se oli tietymätöntä, milloinkaan he taas voivat istua yhdessä. Koulumestari otti virsikirjat esille; nyt pidettiin rukoukset ja veisattiin, ja lopuksi rukoili Koulumestari lyhyesti omilla sanoillaanki.

Nämä neljä ihmistä istuivat nyt yhdessä kotvan iltaa, kunnes ajatukset supistuivat; he erosivat silloin mitä paraimmin toivotuksin tulevalle päivälle ja sen liitoille. Öyvindistä tuntui maata ruvetessansa, ettei hän ollut milloinkaan mennyt vuoteellensa niin iloisena; tänä iltana selitti hän sen nimittäin omalla laillansa; hän ymmärti sillä: minä en ole koskaan ruvennut maata näin tyytyväisenä Jumalan tahtoon ja näin iloisena siitä. — Marin kasvot olivat hänellä taas unissakin edessänsä, ja havaitsemaisillansa näki hän viimeiseksi, että hän oli miettivinänsä itsestänsä: en aivan onnellinen, en aivan, — ja hän vastasi: olen aivan mutta taaskin: en aivan; — olen aivan; — eikö vähä, en aivan. —

Havaittuansa muisti hän heti mikä päivä nyt oli, piti rukoukset ja tunsu olevansa virvoitetun, niin kun sitä tekee aamuisella. Hän oli jo kesästä lähtien maannut erillänsä; hän nousi nyt ylös, puki päällensä uudet, koreat vaatteensa varoitellen; sillä hän ei ollut vielä koskaan pitänyt semmoisia päällänsä. Varsinkin sai hän koetella pyöreä-helmaista verkajakkuansa monta kertaa, ennen kun hän tottui siihen. Hän otti pienen peilin, kun hän saatuansa paidan kauluksen näkymään neljättä kertaa koetteli jakkua päällensä. Nähtyänsä oman tyytyväisen naamansa valkeine tukkinensa katsovan peilistä naurussa suin, arveli hän tämänkin olevan turhuutta. Niin, mutta saapihan sitä olla hyvästi ja puhtaasti vaatteutettuna, vastasi hän kääntyen pieliin katsomasta, ikään kun se olisi ollut synty. Kyllä kaiketi, mutta ei aivan niin iloinen itseksensä siitä seikasta. — Eikö vähä, mutta sallineehan Jumala, että joku kokee näyttää hyvältä! — Kyllä niinki, mutta paremminhan se sallisi näyttäväsi hyvältä, kun et sitä itse niin paljon tarkastaisi. — Se on kyllä tosi, mutta katsos, se tulee nyt siitä, että kaikki on niin uutta. — Niin, mutta riisukin ne vähitellen pois. — Sitte rupesi hän vielä pitämään sekä tästä asiasta että eilisen päiväisistä seikoista sellaista puhetta, ettei syntiä tekeminen tätä päivää pilaisi; mutta hän tiesi myös, että sitä

kumminki tulisi tehdyksi.

Hänen tullessansa tupaan istuivat vanhempansa odottaen häntä aamiaiselle. Kätellen kiitti hän vanhempiansa vaatteista, ja sai jälleen: "kulutta'os niitä terveydellä!" He istuivat pöydän ääreen, siunasivat supattaen ja söivät. Äiti nousi ylös panemaan kirkko-evästä laukkuun. Isä veti takin päällensä, äiti solmitsi huivinsa ja otti virsikirjat matkaan, pani huoneet lukkoon ja alkoi mennä ylös päin. Tultuansa mäen päälliselle tielle tapasivat he kirkkoväkeä, hevoisella ajavia ja jalkamiehiä, rippilapsia niiden keskellä, ja muutamien seurassa harmaapäisiä ukkovaaria ja mummuja, jotka vielä tämän ainoan kerran olivat lähteneet matkaan.

Se oli syksyinen auringon-paisteeton päivä, ikään kun pahojen ilmojen vaiheella. Pilvet yhtyivät ja eroilivat jälleen juosta longottaessansa, sillä erää tuli isoista pilven nauloista parikymmentä pienempätä, jotka kiitivät ylitse myrskyä ennustaen; mutta alaalla vaan pinnalla oli vielä tyyni; lehdet lurpottivat kylmettyneinä eivätkä edes heiluneetkaan; ilma oli jylkeän-lainen; kirkkoväellä oli päällysvaatteet muassa, mutta niitä ei nyt pidetty päällä. Sangen iso joukko oli kokoutunut ympäri kirkkoa, joka köllötti kelkkeellä paikalla; mutta rippilapset menivät kirkon sisään, joutuaksensa hiljaisuudessa paikoillensa ennen Jumalanpalveluksen alkamista. Tällöin tuli Koulumestarin sinisissä vaatteissansa, rakki päällä sekä polvihousut ja pitkävartiset saappaat jalassa, jäykistetty huivi kaulussa ja piipun varsi takalakkarista ulkona; hän nyökytti päätänsä naurussa suin, lasi kätensä muutaman olkapäälle, puhui toiselle pari sanaa kehoittaen vastaamaan korkealla ja selvällä äänellä, ja tätä tehden tuli hän vaivaispölkyn luokse, jossa Öyvind seisoj vastaten ystävänsä Hannon jokaiseen kysymykseen matkalle lähtemisestä. "Hyvää päivää, Öyvind! kaunis tänä päivänä", — hän otti häntä takin kauluksesta, ikään kun olisi hän tahtonut puhutella häntä; "kuulepas! sinusta luullaan kaikkea hyvää. Nyt minä olen ollut papin kanssa puhetuksin; sinä saatkin pitää oikean paikkasi, joka on numero 1; mene vaan ensimmäisen paikalle ja vastaa selvästi."

Hämmästyneenä katsoi Öyvind häneen. Koulumestari nyökytti päätänsä kehoittaen, poika liikahti monjaita askelia, seisautti, taas monjaita askelia, seisautti; kyllä se on niin, hän on puhutellut pappia hyväkseni, ja poika lähti menemään sukkelasti paikallensa. "No olethan sinä kumminkin numero 1", kuiskutti muuan hänelle. "Niin olen", sanoi Öyvind hiljaa, mutta ei vielä tiennyt oikein, tokko hän tohti.

Rippilapset olivat paikoillansa, pappi tuli, nyt soitettiin yhteen, ja väkeä tulla jyrysi kirkkoon. Silloin näki Öyvind, että Mari Heidegaardene seisoj aivan häntä vastapäätä; tyttökin katsoi häneen, mutta kumpainenki piti paikkaa niin pyhänä, että he eivät tohtineet tervehtiä. Poika näki vaan, että tyttö oli kaunis ja avopäin, enempätkä hän ei nähnyt. Öyvind, joka yli puolen vuoden oli ilomiehellä miettinyt, kuinka hän seisoi yhtä yläällä kun Marikin, unoutti nyt tultuansa esille sekä paikan että tytön, ja että hän milloinkaan oli niitä ajatellutkaan.

Kirkosta päästyä tulivat omaiset ja tutut onnea toivottamaan, sitte tulivat Öyvindin kumppanit jättämään hänelle jäähyväisiensä, kuultuansa että hän seuraavana päivänä lähtisi matkalle; niiden perästä tuli monta pientä, joidenka kanssa hän oli laskenut mäkeä, ja joita hän oli auttanut koulussa ollessansa, ja ne eivät olleet aivan jupisematta hyvästiä heittäissään. Viimeksi tuli Koulumestari, otti äänettä häntä ja vanhempia kädestä kiini, ja lähti käymään; hän tahtoi seurata. Ne neljä olivat taas yhdessä, ja se olisi nyt viimeinen ilta. Tiellä oli vielä monta, jotka jättivät Öyvindille jäähyväisensä ja toivottivat hänelle onnea, mutta muuten he eivät haastelleet keskenänsä, ennen kun he istuivat kotona tuvassa.

Koulumestari koki pitää heitä hyvillä mielin; siinä ei ollut mitään muuta, kun että ne kaikki kolme nyt haikealla mielellä ajattelivat, miltä kaksi kokonaista vuotta erillensä oleminen tuntuisi, kun eivät he tähän asti olleet viettäneet päiväkkään erillensä; mutta ei kukaan ollut niin miehinänsäkään. Kuta enemmän aika kului, sitä enemmän tuli Öyvind pahoillensa; hänen teki mielensä ulos päästäksensä vähäksi aikaa rauhaan.

Nyt oli jo hämärä ja tuuli humisi kummallisesti, hän jäi seisomaan kalliolle ja katsoi ylös päin. Tällöin kuuli kallion reunalta mainittavan omaa nimeänsä, sangen hiljaa; se ei ollut mikään petos, sillä se kuului kaksi kertaa. Hän katsoi ylös kallion reunalle ja havaitsi, että muuan vaimoihminen oli kyykyllänsä puiden välissä ja katsoi alas. — "Kuka se on?" kysyi hän. — "Minä kuulin, että sinä lähdet matkalle", sanoi tämä hiljaa, "niin minä läksin sanomaan sinulle jäähyväisiä, koska sinä et tahtonut tulla minun luokseni." — "Kultaiseni, oletko se sinä, Mari! Minä tulen ylös luoksesi." — "Eläkä tee sitä; minä olen odottanut niin kauvan, ja sitte minun pitäisi odottaa vielä kauvemmin; kukaan ei tiedä, missä minä olen, ja minun pitää joutua kotiin." — "Se oli kauniisti sinulta, että tulit", sanoi poika. — "Minä en voinut kärsiä, että sinä, Öyvind, lähtisit siten matkalle; me olemme tunteneet toisemme pienuudesta pitäen." — "Niin olemme." — "Ja nyt emme ole puhutelleet toisiamme puoleen vuoteen." "Emmepä kyllä ole." — "Me erosimmekin sillä kertaa somanlaisesti." — "Niin; — jopa taidan tulla luoksesi." — "Aiai, elä tee sitä. Mutta sano minulle: ethän sinä vaan liene minulle vihoissasi?" — "Kultaiseni, kuinka sinä sitä luulet?" — "No hyvästi sitte, Öyvind, ja kiitoksia siitä, kun meillä on ollut yhtenä!" — "Ei niin, Mari!" —

"Niinpähän! nyt minun täytyy lähteä; minua kaivataan." — "Mari, Mari!" — "Ei, minä en tohdi olla kauvemmin poikessa, Öyvind; hyvästi!" — "Hyvästi!"

Sitte käveli hän kun unissansa ja vastasi aivan perin nurin, kun ne häntä haastattelivat; ne luulivat sitä lähtemisen syyksi, niin kun sitä voi odottaakin, ja hän ajattelikin ainoastansa lähtemistänsä kun Koulumestari iltaisella otti hyvästiä ja antoi hänelle käteen jotakin, jonka hän sitte näki olevan viiden talarin setelin. Mutta maata ruvettuansa ei hänellä ollut lähteminen mielessä, mutta ne sanat, jotka olivat tulleet vuoren reunalta alas ja menneet taas ylös. Lapsena ei Mari tohtinut tulla vuoren reunalle sen tautta, kun ukkovaari pelkäsi hänen putoavan alas. Ehkä se vielä kumminkin tulee alas?

Kahdeksas Luku.

Rakkaat vanhempani!

Nyt me olemme saaneet paljoa enemmän lukemista, mutta nyt minä olenkin tullut enemmän toisten sivuitse, niin että se ei ole niin vaikeata. Ja nyt minä laitan monta kohtaa toisin isän mökillä, kunhan tulen kotiin; sillä siellä on laitettu hyvin hullumaisesti, ja se on kummallista, että se on pysynyt koossa. Mutta kyllä minä saan sille järjestyksen jälleen, sillä minä olen nyt oppinut paljon. Minun tekee mieleni tulla semmoiseen paikkaan, jossa minä saisin tehdä kaikkia mitä minä nyt tiedän; sen tähden minun pitää hakea iso paikka, sitten kun olen valmis. Täällä sanoo kaikki, että Junnu Hatten ei ole niin näppärä, kun siellä kotona sanotaan, mutta hänellä on oma tilansa, niin että se on muilleki kun hänelle itsellensä yhtäkaikki. Moni, joka tulee täältä, saapi hyvin ison palkan; mutta niille maksetaan sen tautta niin hyvästi, että tämä on paras maaviljelyskoulu koko maassa. Muutamat sanovat, että lähimmäisessä läänissä on yksi parempi, mutta se ei ole ensinkään totta. Täällä on kaksi sanaa, se ensimmäinen on tieto, toinen taito, ja sen on hyvä, jolla on ne kumpikin, ja toinen niistä ei ole toisetta mitään, mutta se jälkimäinen on kumminkin paras. Se edellinen sana merkitsee työn ainehiston ja perustuksen tietämistä, mutta se toinen merkitsee taitamista tehdä työtä, esimerkiksi suota viljellessä. Sillä moni kyllä tietää, mitä suolla tehdään, mutta tekee kumminki hullumaisesti, kun ei taida paremmin. Mutta monella taas on taitoa vaan ei tietoa, ja siitäkin voi tulla hullumaisuutta, sillä soita on monenlaisia. Mutta me opimme täällä maaviljelyskoulussa kumpaisenki sanan. Johtaja on niin taitava, ettei kukaan voi kilvotella hänen kanssansa. Viimeisessä koko maattamme koskevassa maaviljelyskokouksessa johdatti hän kahta kysymystä, mutta muilla maaviljelyskoulun johtajilla oli ainoastansa yksi kullakin, ja asiat päätettiin aina hänen sanansa mukaan, kun toiset vaan saivat ajatelluksi päänsä ympäri. Mutta edellisessä kokouksessa, jossa hän ei ollut, siellä ne vaan tolasivat. Luutnantin, joka opettaa kuvailus-taitoa, on Johtaja saanut ainoastansa vilkkautensa tautta; sillä muilla kouluilla ei ole luutnanttia ensinkään. Mutta hänki on niin taitava että hän kuuluu olleen mitä parain luutnantti-koulussakin.

Koulumestari kysyy, tokko minä käyn kirkossa. Kyllä minä käyn kirkossa, sillä pappi sai nykyään apulaisen, ja se saarnaa, niin että kaikki ovat kirkossa hyvin peloissansa, ja että sitä on soma kuunnella. Hän on uusi uskonoppilainen, joita on Kristianian kaupungissa, ja kansa pitää häntä liian tiukkana, mutta kyllä se tekee hyvää.

Nykyjään luvetetaan meillä paljon historiata, jota emme ole ennen lukeneet, ja somaa on nähdä kaikkia, mitä kummallista maailmassa on tapahtunut, varsinkin omassa maassamme. Sillä meidän soturit ovat aina voittaneet, paitsi silloin kun ovat tapanneet, ja silloin niitä onki ollut paljoa vähemmän. Nyt meillä on vapaus, ja sitä ei ole muilla kansoilla niin paljoa kun meillä, paitsi Amerikassa; mutta siellä ne eivät ole onnellisia. Ja omaa vapauttamme tulee meidän rakastaa enemmän kun mitään muuta.

Nyt minä lopetan tällä kertaa; sillä minä olen kirjoittanut hyvin pitkältä. Koulumestarihan se lukee kirjeeni, ja kun se vastaa puolestanne, niin sanokoon hän minulle jotakin uutta yhdestä ja toisesta; sillä sitä hän ei muuten tee. Mutta tuhansia terveisiä toivottaa teille oma rakas poikanne

Ö. Thorenpoika.

Rakkaat vanhempani!

Nyt minä saan sanoa teille, että täällä oli tutkinto, ja minä osasin (huutomerkkien mukaan) varsin hyvästi monta oppimatani ja sangen hyvästi kirjoitusta sekä kuvailus-taitoa, mutta jokseenki hyvästi äidinkielen käytäntöä. Se tulee siitä, sanoo Johtaja, että minä en ole lukenut tarpeeksi asti, ja hän on lahjoittanut minulle monjaita Ole Vig nimisen miehen tekemiä kirjoja, jotka ovat verrattomia, sillä minä ymmärrän kaikkityyni mitä niissä seisoo. Johtaja on hyvin hyvä minua kohtaan, hän tarinoipi meille niin monta juttua. Kaikkityyni on täällä niin sangen pienoista sitä vastaan, mitä ne ovat ulkomaalla; emme ymmärrä tuskin mitään, mutta opimme kaikkia Skotlantilaisilta ja Schveitsiläisiltä, mutta

Hollantilaisilta me opimme meritoimitusta. Moni matkustaa pois näihin maihin, Ruotsissakin ollaan paljon vilkkaampia meitä, ja siellä on Johtaja itse ollut. Nyt minä olen ollut täällä kohta vuoden, ja minä luulin oppineeni jo paljon, mutta kun tutkinnossa kuulin, mitä ulos-pääsevät osasivat, ja kun mietin, etteivät nekään osaa mitään ulkomaalaisten rinnalla, niin minua huolettaa sangen paljon. Ja siihen on vielä maakin niin huonoa täällä Norjassa sen suhteen, kun se on ulkomaalla; se ei maksa ollenkaan kaikkea sitä vaivaa, mitä me sen kanssa näemme. Sitä paitsi ei rahvas tahdo taipua tekemään jälestä. Jos ne tahtoisivatkin, ja jos maa olisikin paljoo parempi, niin eihän niillä ole rahaakaan maatansa muokata. Se on kummallista, että se on käynyt niin kun on käynyt.

Nyt minä olen ylimmäisellä luokalla ja pitää ollakseni siinä vuoden, ennen kun olen valmis. Mutta useimmat kumpanini ovat menneet matkaansa ja minulla on ikävä kotiin. Minusta tuntuu niin kun olisin yksinäni, vaikka eihän se ole ensinkään niin; mutta se on niin kummallista, kun joku on ollut niin kauvan poikessa. Minä luulin kerran tulevani täällä taitavaksi, mutta mitenhän käyneekin!

Mitä minä täältä tultuani rupeen tekemään? Se nyt on luonnollista että minun tekee mieleni esinnäkin tulemaan kotiin, ja sitte minä voin etsiä itselleni jotaki, mutta ei kaukaa.

Eläkääte rakkaat vanhempani terveinä! terveisiä niillekin, jotka minusta kyselevät; sanokaate niille, että minulla on hyvä olento, mutta tekee mieleni kotiin jälleen.

Nöyrä poikanne
Öyvind Thorenpoika Pladsen.

Rakas Koulumestari!

Tämän ohessa saan kysyä teiltä, tokko tahdotte lähettää tähän kirjeesen sulettua kirjettä kellekään sanomatta. Ellette tahdo, niin polttakaate se.

Öyvind Thorenpoika Pladsen.

Hyvin kunnioitettu neiti Mari Knuutintytär Nordistuen
Ylä-Heidegardenessa!

Mahtanet hyvin kummeksia saadessasi kirjeen minulta, mutta ei sinun pidä tehdä sitä, sillä minä kysyn vaan, kuinka voit. Anna minulle siitä tieto niin pian kun mahdollista ja kaiken mokomin. Itsestäni on sanomista, että minä valmistun täällä vuoteen.

Korkeimmalla kunnioituksella
Öyvind Pladsen.

Nuori mies Öyvind Pladsen, maaviljelyskoulussa!

Kirjeesi minä sain Koulumestarilta, ja tahdon nyt vastata, koska pyydät minua vastaamaan. Mutta minua peloittaa se, kun sinä nyt olet niin oppinut; minulla on tosin kirjekaava-kirjakin, vaan eipä se tahdo olla sovelias. Koetanpa kumminki kirjoittaa, ja sinä saat pitää tahtoa tekona; mutta elä suinkaan näytä muille, sillä silloin et ole se, kun minä ajattelen. Elä sinä myöskään pane sitä piiloon, sillä joku voipi saada sen sittenki, mutta polta, ja se sinun pitää luvata minulle. Niitä oli niin monta seikkaa, joista minun teki mieleni kirjoittamaan, mutta joita en oikein tohdi. Me saimme hyvän syksyn, potaatilla on korkea hinta, ja niitä meillä on täällä Heidegardenessa kyllä. Mutta karhu on ollut tänä kesänä karjalle julma; se kaatoi alapihan Ollilta kaksi lehmää, ja meidän mökkiläiseltä repi se yhden semmoiseksi, että se piti tapettaman. Minulla on hyvin pitkä kangas kudottavana; se on niin kun skotlantilaista vaatetta, ja se on vaikeata. Ja nyt minä tahdon sanoa sinulle, että minä vielä olen kotona, ja että muut mielellänsä tahtoisivat sitä toisin. Nyt minulla ei ole tällä kertaa enää kirjoittamista, ja voi siis hyvin!

Mari Knuutintytär.

Muistakin polttaa tämä kirje!

Maaviljelijä Öyvind Thorenpoika Pladsen!

Sen minä olen sanonut sinulle, Öyvind, että se, joka vaeltaa Jumalan kanssa hän on hyvä perillinen Jumalan valtakunnassa. Mutta kuule nyt neuvoani, ja se on, että sinä et katselisi maailman menoja himoin etkä kiukku-mielisyyden kannalta, mutta että sinä luottaisit Jumalan päälle etkä antaisi sydämesi kalvaa itseäsi; sillä sinulla on silloin Jumala ilman hänettä. Sitte minä voin sanoa sinulle, että isäsi ja äitisi voivat hyvin, mutta minun toista ronkkoani pakottaa; sillä sodat ja mitä niissä on kärsitty rasittavat taas. Mitä nuoruus kylvää, sitä vanhuus leikkaa; sekä sielussa että ruumiissa on nyt kipuja

kolottaa ja saapi yhtenäen valittamaan. Mutta vanhuuden ei pitäisi valittaa; sillä viisautta vuottaa haavoista, ja kolotus saarnaa kärsiväisyyttä, jotta ihminen saisi voimaa viimeiselle matkallensa. Tänä päivänä minä tartuin kynään monesta syystä, esinnäkin Marin tautta, josta on tullut jumalinen neiti, mutta on kepeä-jalkainen kun peura ja monimielinen. Kyllä se tahtoi mielellänsä pysyä yhdessä, mutta ei voi luonnoltansa; vaan sen minä olen usein nähnyt, että Jumala on kärsiväinen ja pitkämielinen sellaiselle huikentelevaiselle eikä salli koeteltaa liikamaisesti, jotta se pääsisi särkymään kappaleiksi, kun heikko astia. Kirjeesi minä annoin hänelle kauniisti, ja hän kätki sen kellenkään näyttämättä omaan sydämeensä. Ja jos Jumala tahtoo antaa sille asialle suosionsa, niin minulla ei ole sitä vastaan mitään; sillä sen näkee selvään, että nuorten miesten silmät palavat lempeydestä sen tytön perään, ja onhan sillä yltäkyllin maallista hyvyyttä, ja taivaallista myös huikentelevaisuudessansakin. Sillä Jumalan pelko on hänen mielessänsä niin kun vesi rapakossa; siinä on vettä sataessa, mutta ei auringon paistaessa.

Nyt eivät silmäni enää kestä; kyllä niillä näkee isoja kappaleita, mutta pieniä tarkastaessa alkaa niihin koskea ja kohota vettä. Viimeksi tahdon minä sanoa sinulle, Öyvind, että mitä ikänänsä haluat ja toimitat, niin pidä aina Jumala silmäisi edessä; sillä Raamattu sanoo: kourallinen levollisuutta on parempi kun kahmalollinen tukaluutta ja tunnonvaivaa (Salomon Saarn. 4: 6).

Vanha Koulumestaris
Baard Antinpoika Opdal.

Hyvin kunnioitettu neiti Mari Knuutintytär Heidegaardenessa!

Kiitoksia paljon kirjeestäsi, jonka olen lukenut ja polttanut, aivan niin kun sanoit. Sinä kirjoitat monesta asiasta, mutta et mitään siitä, josta minä olisin suonut kirjoittavasi. Minäkään en tohdi kirjoittaa muutamasta asiasta, ennen kun saan tietää vähän laveammalta, kuinka sinun laitasi on kaikin puolin. Koulumestarin kirje ei sano mitään, johonka olisi luottamista, mutta hän kaunistelee sinua ruusunkukkasilla, vaan sanoo kumminki huikentelevaiseksi. Niinhän sinä olit ennenki. Nyt en tiedä, mitä uskonen, ja juuri sen tautta pyydän minä sinua kirjoittamaan; sillä minulla ei ole hyvin, ennen kun olet kirjoittanut. Tällä aikaa minä muistelen enimmäen, että sinä tulit vuorelle silloin viimeisenä iltana, ja mitä silloin sanoit. Enempätä en sano tällä kertaa, ja voi siis hyvin!

Korkeimmalla kunnioituksella
Öyvind Pladsen.

Nuorimies Öyvind Thorenpoika Pladsen!

Koulumestari antoi minulle uudellensa kirjeen sinulta ja sen minä nyt olen lukenut. Mutta minä en ymmärrä sitä ensinkään, ja se tulee varmaan siitä, etten ole oppinut. Sinä tahdot tietää, kuinka minun laitan on kaikin puolin, ja minä olen raitis ja terve eikä minua vaivaa niin mikään. Ruoka maistaa minusta hyvältä, varsinki kun saan maitoruokaa, uni samate yöllä ja toisinaan päivälläkin. Minä olen tanssinut paljon tänä talvena; sillä täällä on ollut yhtenänsä sekä pitoja että juominkia. Minä käyn kirkossa, ellei lunta ole liiaksi, mutta se on ollut tänä talvena haittana. Nythän sinä lienet saanut tietää kaikkityyni, ja ellet liene, niin minä en tiedä parempata neuvoa, kun että sinä saat kirjoittaa minulle vielä kerran.

Mari Knuutintytär.

Hyvin kunnioitettu neiti Mari Knuutintytär Heidegaardene!

Kirjeesi minä sain, mutta sinä näytät tahtovan antaa minun olla yhtä viisaana. Ehkä sekin on vastaus, sitä en tiedä. Minä en tohdi kirjoittaa siitä mitään, josta minun tekisi mieleni kirjoittamaan, sillä minä en tunne sinua. Mutta ehk'et sinäkään tunne minua!

Ei sinun tarvitse luulla, että minä enää olen se juuston hötölö, josta sinä pusersit vettä, silloin kun minä istuissani katsoin sinuun tanssissa. Minä olen jo ollut monella hyllyllä kuivamassa sen ajan jälkeen. Enkä minä myöskään ole niin kun luppakorva koira, joka allapäin korvin potkii ihmisiä pakoon, niin kun minäkin ennen tein; nyt minä jo osaan pitää paikkani.

Kirjeesi oli kyllä leikittelevä; mutta se leikitteli siinäkin, jossa ei olisi pitänyt ollenkaan leikitellä; sillä kyllä sinä ymmärsit, mitä minä tarkoitin, ja näithän siis, etten turhia kysynyt, mutta sen tautta kun en näinä aikoina voi ajatella muuta kun sitä, jota minä kysyin. Minä käyskentelin huolissani odottaen, ja silloin tuli vaan leikkiä ja naurua.

Hyvästi nyt, Mari Heidegaardene! minä olen vasta katsomatta sinuun liiaksi, niin kun muinoin tanssissa. Maistakoon vaan sekä ruoka että uni sinusta hyvältä ja saa'os uuden kankaasi valmiiksi ja saatta'os varsinki luoda lumen pois kirkkotieltäsi!

Maaviljelijä Öyvind Thorenpoika, maaviljelyskoulussa!

Huolimattani vanhuudestani ja silmäini heikkoudesta sekä oikean ronkkoni kolottamisesta täytyy minun kumminki taipua nuorison ahdistuksiin; sille se tarvitsee meitä vanhoja, silloin kun on itse tarttunut kiini juostessansa. Se houkuttelee ja itkee, kunnes pääsee irti, mutta juoksee sitte paikalla luotamme eikä tahdo kuulla enää mitään.

Mari viehättää nyt minua suloisilla sanoilla, jotta minä kirjoittaisin matkaan; sillä hän kainostelee kirjoittaa yksinänsä. Minä olen lukenut kirjeesi. Mari oli ajatellut, että hänellä nyt oli Junnu Hatten eli joku muu koiran silmä edessänsä, eikä semmoinen, jonka Koulumestari Baard oli kasvattanut; mutta nyt on pulassa. Kumminki olet sinä ollut liian kova; sillä muutamat naiset juonittelevat, ettei heidän tarvitsisi itkeä, eikä siinä ole eroitusta itkun ja sen juonittelemisen välillä. Mutta minusta on mieleen, että sinä pidät totta totena; sillä muuten sinä et voisi nauraa leikille.

Mitä teidän mieleenne kuuluu, niin sen nyt näkee monesta kohtalosta, että se on toisiinne päin rientävä. Marista minä olen usein arvellut, sillä se on kun tuulen vaellus; mutta nyt minä tiedän, että se ei ole kumminkaan taipunut Junnu Hattenin tuumiin, josta sen ukkovaari on syttynyt suureen vihaan. Tyttö tuli iloiseksi, kun tarjouksesi tuli, ja jos hän kujeilikse, niin se ei ollut pahasta aivoituksesta, mutta ilosta. Hän on kärsinyt paljon, ja sen hän on tehnyt odottaessa sitä, jonka puoleen mielensä riensi. Mutta sinä et huoli hänestä, vaan viskaat hänet pois niin kun ilkeän pennun.

Sitä minun teki mieleni kertomaan sinulle. Ja sen neuvon minä saatan panna lisäksi, että Marin kanssa sinun pitäisi olla suosiossa, sillä hänellä on taistelemista muutenki. Minä olen jo vanha, joka olen nähnyt kolme miespolvea; minä tunnen siis hullumaisuudet ja niiden juoksut.

Äidillesi ja isällesi minä vien terveisiä sinulta, ne odottavat sinua. Mutta siitä minä en ole tahtonut ennen kirjoittaa, ettei sinulle tulisi kovin ikävä kotiisi. Isääsi sinä et tunne, sillä hän on kun puu, joka ei voivoittele, kun sitä hakataan. Mutta jos sinusta vaan tulee jotakin, niin kyllä sinä sitten opit tuntemaan hänen, ja sinä saat ihmetellä niin kun rikasta lähdeä. Hän on ollut maailmassa ahdistettu ja hiljainen, mutta äitisi on keventänyt hänen mielensä maallisesta huolesta, ja nyt se kepenee yhä päivittäin.

Silmäni tummuvat nyt ja käteni ei enää tahdo jaksaa. Jää siis sen haltuun, jonka silmä aina valvoo, ja jonka käsi ei koskaan väsy.

Baard Antinpoika Opdal.

Öyvtvind Pladsen!

Sinä näytät olevan minulle vihoissasi, ja se koskee minuun hyvin kovasti. Sillä minä en tarkoittanut muuta kun hyvää. Minä muistan, että minä usein en ole ollut sinulle kohtelias, ja sen tautta minä nyt tahdon kirjoittaa sinulle, mutta elä sinä näytä sitä kellekään. Kerran minä sain sen tahtoni mukaan, ja silloin minä en ollut näppärä; mutta nyt ei pidä kukaan minusta enää mitään, ja nyt minulla on hyvin tukala. Junnu Hatten on tehnyt minusta pilkka-laulun, ja sitä laulavat kaikki pojat, ja minä en tohdi mennä mihinkään tanssiin. Vanhukset tietävät sen kumpiki, ja minä kuulen pahoja sanoja. Mutta minä istun yksinäni ja kirjoitan, ja elä sinä näytä sitä.

Sinä olet oppinut paljon ja voisit antaa minulle neuvoa, mutta sinä olet nyt kaukana. Minä olen usein käynyt alaalla vanhempiesi luona, ja äitiäsi minä olen puhutellut, ja meistä on tullut ystävykset; mutta minä en tohdi sanoa mitään, sillä sinä kirjoitit niin kummallisesti. Koulumestari tekee minusta vaan pilkkaa, vaikka hän ei tiedä pilkka-laulusta mitään; sillä kukaan seudullamme ei tohdi laulaa sellaista hänelle. Nyt minä olen yksinäni eikä minulla ole ketään, jonka kanssa haasteleisin; minä ajattelen lapsuutemme aikaa, ja sinä olit minulle niin hyvä, ja minä sain yhtenänsä istua kelkassasi. Mutta nyt minun tekisi mieleni olemaan lapsena jälleen. Minä en enää tohdi pyytää sinua vastaamaan minulle; sillä minä en tohdi. Mutta jos tahtoisit vastata minulle vielä ainoastansa yhden kerran, niin minä en siitä koskaan unouttaisi sinua, Öyvind.

Mari Knuutintytär.

Rakkaani, polta tämä kirje; minä tuskin tiedän, tokko sitä tohtinen lähettääkään.

Rakas Mari!

Kiitoksia kirjeestäsi! sen sinä olet kirjoittanut hyvällä hetkellä. Nyt minä tahdon sanoa sinulle, Mari,

että sinua minä rakastan, niin että tuskin voinen enää olla täällä, ja jos sinä rakastat minua niin todella jälleen, niin Junnun pilkka-laulut ja muiden pahat sanat pitää oleman kun liikalehdet puussa. Kirjeesi saatuani olen minä kun uusi ihminen; sillä minulle on tullut voimaa kaksinkertaisesti, ja minä en pelkää ketään koko maailmassa. Lähetettyäni edellisen kirjeeni kaduin minä sitä, niin että minä olin tulla kipeeksi. Ja nyt saat kuulla, mihinkä se oli syynä. Johtaja vei minun syrjään ja kysyi minulta, mikä minua vaivasi; hän luuli minun lukevan liioin. Tällöin sanoi hän minulle, että minä vuoteni loputtua saisin olla täällä vielä vuoden ja sangen vapaasti; minun pitäisi muka auttaa häntä yhdellä ja toisella, mutta hän opettaisi minua enemmän. Silloin minä ajattelin, että työ oli ainoa, jota minä voisin harjoittaa, ja minä kiitin paljon; enhän minä vielä nytkään kadu sitä, vaikka mieleni tekisi luoksesi; sillä kuta kauvemmin minä olen täällä, sitä paremmalla perustuksella minä kerran saatan pyytää sinua. Voi kuinka iloinen minä nyt olen! minä työskentelen kolmen edestä, eikä minun pidä koskaan jäämän jällelle missään kohdassa. Mutta minä laitan sinulle erään kirjan, jota minä luen; sillä siinä puhutaan paljon rakkaudesta. Sitä minä luen illoin, muiden maatessa, ja silloin minä luen myös kirjettäsi uudellensa. Oletko sinä miettinyt toisiamme tapaamisesta? Sitä minä usein ajattelen, ja sitä saat sinäkin kokea ja nähdä, kuinka se on somaa. Mutta minä olen iloinen niin paljon tarinoituani ja kirjoitettuani, vaikka se ennen oli niin vaikeata; sillä nyt minä saatan sanoa sinulle, mitä tahdon, ja nauraa sen ohessa sydämessäni.

Minä annan sinulle monta kirjaa lukeaksesi, jotta voit nähdä, kuinka paljon niillä on ollut vastuksia, jotka ovat oikein pitäneet toisistansa, niin että ne ovat ennen kuolleet huolesta, kun luopuneet toisistansa. Ja niin meidänki pitää tekemän, ja sen me teemme suurella ilolla. Kyllähän sitä tulee melkein kaksi vuotta, ennen kun näemme toisemme, ja vielä kauvemmin ennen kun saamme toisemme; mutta jokainen päivä, joka kuluu, lyhentää kumminki odottama-aikaa yhden päivän, ja niin meidän täytyy ajatella työskennellessämme.

Toisella kertaa minä kirjoitan niin monesta jutusta, mutta tänä iltana ei minulla ole enää paperia, ja muut makaavat. Niinpä minäkin rupeen maata ja ajattelen sinun päällesi ja sitä minä tahdon tehdä maatessanikin.

Ystäväsi
Öyvind Pladsen.

Yhdeksäs Luku.

Muutamana lauvantaina Juhannuksen aikaan souti Thore Pladsen salmen yli hakemaan poikaansa, joka oli jälestä puolenpäivän tuleva maaviljelyskoulusta, jossa hän oli valmistunut. Äidillä oli ollut kasakka-akka monena päivänä sitä ennen, kaikki oli nyt pesty puhtaaksi, kammari oli jo ammoin aikoja ollut laitoksessansa, uuni oli katajan havuja täynnä, jotta Öyvindin asumahuone näyttäisi siistiltä. Tänä päivänä kantoi äiti vielä tuoreita lehtiä sisään, pani puhtaan lakanan sänkyyn ja peitteli sitte täkillä hyvästi ja katsahti aina ikkunasta ulos, tokko venettä näkyisi soutavaksi salmen ylitse. Tuvassa oli paljon peittelemistä ja aina jotaki puuttuvaista tahi kärpäisiä ajella ulos, ja kammarissa oli korjailemista, yhtenänsä korjailemista. Venettä ei vielä näkynyt; äiti lepäsi kyynäsvarsin ikkunan-karmilla ja katsoi ulos; silloin kuuli hän jalan kopseen likeltänsä tieltä ja käänti päänsä; se oli Koulumestari, joka tuli hiljallensa alaspäin kepillä varoitellen itseänsä, sillä ronkko oli pahana. Hänen viisaat silmänsä vilkkuivat somasti päässä; hän seisattui lepäämään, nyökäytti päätänsä emännälle: "Ei se ole vielä tullut?" — "Ei, minä odotan niitä joka hetki." — "Hyvä heinän kuivuupäivä." — "Mutta palava vanhan kävellä." — Koulumestari katsoi naurussa suin emäntään: "Onkos nuorikko ollut tänä päivänä liikkeellä?" — "On kyllä, mutta on mennyt jälleen." — "No se nyt on tietty; tottahan tapaavatkin toisensa tänä iltana jossakin?" — "Tottahan toki; Thore sanoo, ettei ne saa kohdata toisiansa hänen huoneessansa, ennen kun niillä on vanhuksien lupa." — "Oikein, oikein." — Vähän ajan perästä ihastui äiti: "Kah, tuollapa ne luullakseni tulevat." — Koulumestari katsoi kauvan salmelle. "Kyllä ne ovat ne", vakuutti äiti ja lähti ikkunan luota, mutta Koulumestari meni sisään. Kun hän oli levähtänyt ja juonut, lähtivät he nyt rantaan, veneen heitä kohti kiitäessä; sillä isä ja poika soutivat kumpikin. He olivat soutamaan ruvetessansa heittäneet pois takkinsa; airoukset kuohahtelivat vaahdessa, vene oli siis kohta odottavien kanssa vierekkäin. Öyvind käänti päänsä ja katsoi ylös, hän näki ne kaksi valkamalla, taukoutui soutamasta ja huuti: "Hyvää päivää, äiti! hyvää päivää, Koulumestari!" — "Aikamiehen äänihän sillä on", sanoi äiti, ja riemu loisti silmistä; "eikö vähän; hän on yhtä valkoinen", jatkoi hän vielä. Koulumestari varautui venettä vasten, isä nosti aivot veneen sisään, Öyvind juoksi isänsä sivuitse maalle, antoi ensin kättä äidillensä, sitten Koulumestarille, hän nauroi iloissansa uudellensakin ja kertoi, vaikka vasten talonpoikain tapaa, heti kepeellä kielellä tutkinnosta, matkasta, Johtajan todistuksesta, hyvistä tarjouksista; hän kyseli vuoden tulosta ja tutuistansa, paitsi yhdestä. Isä yritti kantamaan tavaroita veneestä, mutta hänenki teki mielensä kuulemaan, hän mietti siis: jääkööt vielä rantaan, ja seurasi kanssa. Ja niin mentiin nyt ylös, Öyvind nauroi ja jutteli, äiti nauroi kanssa, sillä hän

ei tiennyt ollenkaan, mitä hän sanoisi. Koulumestari vetäisiin vähitellen syrjempään ja katsoi viisasti poikaan, isä kävi kunnioituksella etempänä. Ja siten tulivat he kotiin. Öyvind oli iloinen kaikesta; hän näki esinnä, että kartano oli maalattu, sitten että mylly-aittaa oli isonnettu, ja että lyijyiset ikkunan kehät olivat otetut pois sekä tuvasta että kammarista, ruudut valkeasta eikä niin kun ennen ryönisestä lasista, ja ikkunan pielet isommat. Kun hän tuli sisään, näytti kaikki kohtalot niin kumman pieniltä, jommoisiksi hän ei ollut niitä ensinkään luullut, mutta kuitenkin somilta. Kello käydä nakitti seinällä, tuolit olivat pestyjä, ja näyttivät milt'ei puhuvilta, hän tunti joka kupin sillä peitettyllä pöydällä, valkoiseksi kalkittu pankko nauroi: terve tultua! hyvän hajuisia, lehtisiä oksia rippui pitkin seinää, katajan havuja oli lattialla ja kaikki puhui juhlasta. He istuiksivat syömään; mutta syömisestä ei tullut paljon mitään, sillä Öyvind jutteli lakkaamatta. He katselivat nyt häntä, kuinka hän nyt mutkistelematta rauhassa näytti viisaalta ja yhtäläiseltä kun ennenki, ja sitten, mitä hänellä oli uutta, aivan niihin uusiin sinisiin verkavaatteihin, jotka hänellä olivat päällä. Kun hän oli jutellut muutaman pitkän historian yhdestä kumppanistansa ja viimenki vaikenä vähäksi aikaa, sanoi isä: "Minä tuskin ymmärrän yhtään sanaa puheestasi, poika; sinä puhut niin liian sukkelasti." — He rupesivat jokainen nauramaan, eikä Öyvind vähemmän; hän tiesi hyvin kyllä sen olevan totta, mutta harvempaan puhuminen oli hänelle mahdotointa. Kaikki, mitä hän ison poissaolonsa ohessa oli nähnyt ja oppinut, oli niin uutena iskeytynyt hänen mieleensä ja käsitykseensä, ja sillä lailla viehättänyt hänet tavallisuudestaan, että ne kauvan levänneet voimansa olivat kun säikäytetyt, ja että pää teki työtä lakkaamatta. Sitä paitsi havaitsivat he, että hänellä oli tapana välistä matkia samoja sanojansa pari kolme kertaa uudellensa, ja taas samaten paljaasta hupaisuudesta; hän näytti ikään kun korjailevan itseänsä. Se tuntui naurattavalta, mutta hän nauroiikin, ja se unehtui. Koulumestari ja isä istuivat uskotellen, tokko häntä muisti pettäisi, mutta se ei kuulunut siltä; hänellä oli kaikki mieleensä ja muistutti itse että heidän pitäisi hakea tavarat veneestä, veti vaatteensa heti esille ja ripusti nauaan, näytteli kirjojansa, lakkari-kelloansa, kaikki uutta, ja ne olivat säilyneet hyvästi, sanoi äiti. Pienessä olennessansa oli hän yltäkyllin iloinen; hän tahtoi esinnäkin olla kotona, sanoi hän, auttaa heidän teossa ja lukea. Minne hän sitten menisi, ei hän tiennyt, mutta se oli hänelle yhtäkaikki. Hän oli saanut virvoittavan ripeyden ja voiman ajattelemaan sekä sellaisen vilkkauksen mielialaansa selittämään, joka tekee sille hyvää, joka koko vuosikauden on kokenut hillitit itseänsä. Koulumestari tuli kymmentä vuotta nuoremaksi.

"Nyt olemme tulleet hänen kanssansa niin pitkälle", sanoi hän noustessansa lähtemään.

Kun äiti oli tullut sisään seurattuansa Koulumestaria kalliolle asti, kutsui hän Öyvindiä tulemaan kammariin. "Muuan odottaa sinua tuolla kello 9", supatti hän. — "Missä?" — "Kalliolla."

Öyvind katsoi kelloonsa, se kävi yhdeksättä. Sisässä hän ei voinut odottaa, mutta meni ulos, nousta vilisti kalliolle, taukoutui kukkulalle ja katseli. Tupakartanon katto oli juuri alempana; katolla olevat pensaat olivat kasvaneet isoiksi, nuoret puut aivan ympärinsä sitä paikkaa, jossa hän seiso, olivat myös kasvaneet, ja hän tunti jokaisen. Hän katsoi alas pitkin tietä, joka meni vuoren kuvetta myöten, ja jonka toisella puolen oli metsä. Tie näytti harmaalta ja yksivakaiselta, mutta metsässä oli kaikenlaisia lehtipuita, korkeita ja tuuheita, rannassa köllötti sillä pienellä meren lahdelmalla muuan laiva surpallansa olevine purjeineensa; siinä oli lankkuja lastina ja se odotti tuulta. Hän katsoi salmen yli, joka häntä oli kannattanut edes ja takasin, se lerotti nyt tyynenä ja välkkyvänä; monjaita vesilintuja lenti sen ylitse, mutta äänettöminä; sillä se oli myöhä. Isä tulla luppassi myllyltä, seisautti kalliolle ja katseli alaspäin, niin kun poikansaki, meni sitten alas rantaan tarkastamaan venettä yöksi. Äiti tuli toiselta puolen kartanoa, sillä hän tuli kodasta; hän katsautti vuorelle päin mennessänsä kanoja ruokkimaan, samoin tullessansa ja hymyili. Öyvind istuikse odottamaan; tiheät pehkot estivät häntä näkemästä kauvaksi, mutta hän kuulosti pienintäkin risausta. Kauvan kuului ainoastansa lintujen liike, joidenka siipien räpinä petteli häntä, kohta taas muutama orava, joka hypätä roiskautti puusta puuhun. Mutta vihdoin kuului kauvempata riske, taukosi vähän, riski taas; hän kavahti seisallensa, sydän hypähteli, veri täytti päähän; silloin rasahti pehkossa aivan lähellä häntä, mutta se oli iso, pitkäkarvainen koira, joka tuli ja rupesi katsomaan häneen, seisautti kolmelle jalalle eikä liikahtanut. Se oli Ylä-Heidegaardenen koira, ja aivan sen takana ruski taas, koira käänti pänsä ja häntä pyöri, nyt tuli Mari.

Hame tarttui pehkoon, tyttö kääntyi sitä irtauttamaan ja juuri silloin näki Öyvind hänen ensikerran. Hän oli avopäin, mutta tukka oli kääryllä, niin kun neidot tavallisesti jokapäiväisessä olennessansa pitävät; hänellä oli vahva, punertava ja hihatoin liivihame päällä, eikä muuta kaulassa kun alakääntyvä paidan kaulustin; hän oli juuri varastaunut ulko-työpaikastansa, eikä ollut tohtinut mennä pukeumaan koreisiinsa. Nyt katsoi hän viistoon ylös naurussa suin; valkoset hampaansa ja raollansa olevat silmänsä kiiluivat vaan; hän seiso siten vähän aikaa ja nauraa vilmotti, mutta tuli sitte lähemmäksi ja punastui enemmän ja enemmän joka askeleelle. Öyvind meni tyttöä vastaan ja otti sen käden omiensa väliin. Tyttö katsoi alas ja siten he nyt seisivat.

"Kiitoksia paljon kaikista kirjeistäsi!" sanoi Öyvind ensimmäiseksi, ja kun tyttö hymyissä suin katsautti ylös, tunti hän, että tämä oli mitä viehättävin haltia, kuin metsässä voi tavata; mutta hän oli pauloitettu, eikä tyttöäkään ollut sitä vähemmin. "Kuinka suureksi sinä olet tullut", sanoi tämä, mutta tarkoitti kokonansa toista. Tyttö katsoi enemmän ja enemmän häneen, hymyili enemmän ja enemmän; poika

hymyili kanssa, mutta he eivät virkkaneet mitään. Koira oli vötkähtänyt kalliolle pitkällensä ja katsoi alas kartanoon päin; Thore keksi tämän koiran pään rannasta eikä voinut henkensä edestä ymmärtää, mikä se oli, joka näyttäisiin vuorelta.

Mutta ne kaksi olivat nyt heittäneet toisensa irti ja rupesivat jo puhelemaan. Ja kun Öyvind kerran pääsi alkuun, lasketteli hän siten, että tytön täytyi nauraa hänellä. "Niin se on, näet, kun minä olen iloinen, oikein iloinen, näet; ja silloin kuin välimme tuli hyväksi, kas silloin ikäänkuin laukesi lukko minussa, laukesi, näet." Tyttö nauroi. Sitte sanoi poika: "Kaikki laittamasi kirjeet minä osaan melkein ulkoa." — "Entäs minä sinun!" — "Mutta sinä kirjoitit aina niin lyhyesti." — "Sen tautta kun sinä yhtenänsä tahdoit niin pitkiä kirjeitä." — "Ja kun minä tahdoin, että me kirjoittaisimme enemmän yhdestä asiasta, niin sinä kiepsahdit pois." — "Minä näytän paraalta, kun näet hännän, sanoi keijulainen." — "Mutta todella: sinä et ole koskaan sanonut minulle, kuinka sinä pääsit Junnu Hatten'ista kuitiksi?" — "Minä nauroin." — "Kuinka?" — "Nauroin; etkö sinä tiedä, mitä nauraminen on?" — "Kyllähän minä nauraa osaan!" — "No koetapas." — "Kuulepas sitä! Pitäähän minulla olla jotakin nauramista." — "Sitä minä en tarvitse, silloin kun olen iloinen." "Oletkos sinä, Mari, nyt iloinen?" — "Naurankos minä nyt?" — "Naurat kyllä", — hän otti tytön kumpaisetki kädet ja läiskytti niitä yhteen katsoessansa tyttöön. Tällöin alkoi koira murista, nosti sitte harjansa pystyyn ja rupesi haukkumaan kallion reunalta alas; se vihastui vihastumistansa, ja raivostui viimein kovin. Mari juoksi peloissansa takaperin, mutta Öyvind eteenpäin ja katsoi alas. Se oli hänen isänsä, jota koira haukkui; hän seiso nyt alaalla aivan lähellä kalliota, kumpaisetki kädet lakkariissa ja katsoi koiraan. "Ka oletko sinäkin siellä? Mikä hullu koira sinulla on siellä kalliolla?" — "Se on Heidegaardenen koira", vastasi Öyvind, vähän hölmästyneenä. — "Mistä se kehno on tullut sinne ylös?" — Mutta äiti oli pistäytynyt kodasta ulos katsomaan, sillä hän oli kuullut sen hirmuisen haukkunan, ja hän ymmärti kaikki, ja sanoi nauravalla suulla: "Se koira käypi täällä joka päivä, niin että siinä ei ole mitään kummeksittavata." — "Mutta onki sitä koko ahvatta koira." — Se tulee paremmaksi, kun sitä taputellaan, arveli Öyvind ja teki niin; koira vaiken, mutta murisi. Isä meni hyvässä uskossa alas, ja ne kaksi olivat ilmaiseemisesta pelastetut.

"Se nyt oli se kerta", sanoi Mari, kun he taas tulivat yhteen. — "Vieläkös sitä tulee pahempataki, luullaksesi?" — "Minä tunnen yhden, minä, joka tahtoo meitä väijyä." — "Ukkovaarisi?" — "Niinpä kyllä." — "Mutta hänen ei pidä tehdä meille mitään." — "Ei koskaan niin mitään." — "Ja sen sinä lupaat?" — "No, sen minä lupaan, Öyvind." — "Kuinka kaunis sinä olet, Mari!" — "Niin se kettu korpille sanoi ja sai juuston." — "Uskopas, että minäkin tahdon juuston." — "Mutta sinä et saa sitä." — "Minäpä otan sen." Tyttö käänti päänsä, ja hän ei ottanutkaan. — "Minä sanon sinulle yhden asian, minä, Öyvind!" tyttö katsoi viistoon ylös. — "No?" — "Mikä ilkimys sinusta on tullut!" — "Antanethan kumminki juuston." — "Enkä anna", hän kääntyi uudellensa pois.

"Nyt minun pitää mennä, Öyvind." — "Minä tulen seuraamaan sinua, minä." — "Mutta ei metsästä ulos; silloin voipi ukkovaari nähdä sinun." — "Ei, ei metsästä ulos. Kultani, juoksetko sinä?" — "Eihän tässä voi käydä rinnakkain." — "Mutta eihän se muuten ole seuraamista?" — "No ota minut!" hän lähti juosta hujottamaan, poika jälestä, tyttö tarttui kohta hameestansa kiini, ja Öyvind otti hänen. — "Olenko minä nyt ottanut sinut omakseni, Mari?" hänellä oli käsi tytön vyötäisellä. "Niinpä luulen", sanoi tyttö hymyssä suin, mutta oli sekä punottava ja totinen. Ei, nyt se tapahtukoon! ajatteli Öyvind ja yritti suutelemaan tyttöä; mutta se pujotti päänsä Öyvindin käsivarren alatse, ja juoksi nauraen tiehensä. Kumminki seisattui hän viimeisien puiden luona; "milloinkas me taas tapaamme toisemme niin?" kuiskutti hän. — "Huomenna, huomenna!" kuiskutti Öyvind jälleen. — "No, huomenna!" — "Hyvästi!" tyttö juoksi. — "Mari!" ja se seisottui. — "Kas, se oli järkevästi, että tapasimme toisemme ensiksi vuorella." — "Jaa, se oli niin"; hän juoksi taas.

Öyvind katsoi kauvan hänen jälkeensä, koira meni edeltä ja haukkui, Mari jälestä ja hyssytti. Öyvind kääntyi, otti lakkinsa ja viskasi sen kohoksi, otti jälleen ja viskasi; "kyllä minä nyt luulen rupeevani tulemaan iloiseksi, minä", sanoi poika, ja lauloi mennen kotiinsa päin.

Kymmenes Luku.

Muutamana päivänä kesän varrella, kun jälestä puoli-päivän äiti ja piika kouhottelivat heiniä pihalla sekä isä ja Öyvind kantoivat latoon, juosta hilisti pienoinen poika avo-päin ja jaloin alasmäkeä, pitkin ketoa Öyvindin luo, jolleka hän antoi pienen kirja-lipun. "Kyllä sinä olet hyvä juoksija", sanoi Öyvind. "Minä saan siitä maksun", vastasi poika. Kysyttyänsä, tokko siitä tulee vastausta, kuuli poika: "ei", ja alkoi juosta piipotella metsän kautta vuoren yli takasi kotiin; sillä hän sanoi jonkun tulevan jälestänsä tietä myöten. Öyvind aukasi paikalla lipun, joka oli pantu laskoksille ja sidottu rihmalla ristiin rastiin sekä sinetti päällä. Lipussa seiso:

"Nyt se on marssimassa, mutta se käypi pitkään.

Juokse metsään piiloon!

Tuttusi."

"Enpä minä sitä taida tehdä", ajatteli Öyvind ja katsoi jalona ylös mäelle päin. Siihen ei tarvittukaan kaukaa aikaa, ennen kun vanha mies näyttiikse mäen kukkulalla, lepäsi, kulki vähän matkaa, lepäsi taas; sekä Thore ja sen emäntä seisottuivat katsomaan. Mutta Thorea alkoi kohta naurattaa, emännän kasvat taas punastuivat. "Tunnetko sinä tuota?" — "No, eihän tässä voi helposti hairahtua!"

Isä ja poika rupesivat uudellensa kantamaan heiniä, mutta se viimeinen sovitti sen niin, että he aina kulkivat yhtä matkaa. Vanhus tuli mäen kukkulalta hiljallensa lähemmäksi ikään kun raskas länsituuli. Hän oli hyvin suora ja jokseenki jaksava, mutta jalat olivat jäykät ja hän kulki joka askeleen vaivaloisesti ja sauvan varassa. Hän tuli kohta niin lähelle, että ne voivat nähdä hänen selvään; hän seisahti, otti lakin pois päästänsä ja pyyhki nenäliinalla hikeä otsastansa. Hän oli jokseenki paljaspäinen takaraivoltansa; hänen pyöreä muotonsa oli jo kureilla; hänellä oli pienet, terävät silmän tiiretyiset sekä puuhkeat silmän luomet ja kaikki hampaat suussa. Kun hän haasteli, kuului hänen äänensä raikkaalta ja kimakalta, ja se hyppi ikäänkun raunioita ja kivikkoa myöten; mutta "r" pani hänen kielensä välistä lirpottamaan sievästi monta kyynärätä pitkältä, kunnes jyrkkä taite tapahtui äänessä. Häntä oli nuorempana pidetty hyvin ruttoisana mutta pikaisena miehenä; vanhoilla päivillänsä oli hän moninaisista onnettomuuksista tullut tyytymättömäksi ja luulevaksi.

Thore teki poikinensa monta viemämatkaa, ennen kun Ole ennätti tulla juntustaa esille; he ymmärsivät kumpikin, ettei se tullut hyvässä aikomuksessa, sen tähden olisi se ollut sitä somempata, ettei hän olisi ennättänyt milloinkaan. Heidän täytyi kumpaisenki kävellä sangen totisina ja haastella hyvin hiljaa, mutta kun siitä ei tullut loppua, niin se alkoi naurattaa. Ainoastansa puoli sanaa, kuin niin sattuu, saattaa semmoisessa tilaisuudessa sytyttää naurun, varsinki jos nauraminen on vaarallista. Kun ukko viimein oli ainoastansa muutamien sylien päässä, mutta joista ei tahtonut tullakaan loppua, sanoi Öyvind hyvin varoitellen ja hiljaa: "Tuolla mieheltä taitaa olla raskas kuorma!" — ja enempäätä hän ei voinut naurulta sanoa. "Et sinä tunnu minusta järkevältä", supatti isä, vaikka häntä itseänsäki nauratti. "Hm-Hm!" röyhki Ole mäellä. — "Nyt se jo nääntyy", kuiskutti Thore. Öyvind viskautui polvillensa heinäruon vierelle, pisti päänsä heinien sisään ja nauraa kuhuutti. Isäkin kuukistui. "Lähtekäämme latoon", supatti hän, otti syyyksensä heiniä ja puitti tiehensä; Öyvind otti pienen tuttosen, juoksi jälestä, naurusta kumarana, ja rötkähti heinille latoon. Isä oli vakainen mies, mutta kun joku sai hänen nauramaan, hykkäili hän esinnä, ja sitten kuului aina pitempi mutta katkoittu hykerrös, kunnes se sotkeutui yhdeksi ääneksi, jonka jälestä tuli laine laineelta sekä aina pitkä henkäys. Nyt oli hän rietautunut, poika rötkötti lattialla, isä seiso takana, ja kumpiki nauraa kuhuutti. Heillä oli kerranki semmoinen naurupäivä; "mutta se ei ollut hyväksi", sanoi isä. Viimein eivät he tienneet, mitenkä se kävisi, sillä vanhus oli jo varmaanki tullut kartanolle. "En minä mene ulos", sanoi isä, "minulla ei ole hänen kanssansa mitään tekemistä." — "No, en minäkään lähde", vastasi Öyvind. "Hm-Hm", kuului aivan ladon seinän takana; isä muistutti pojalle: "tokko menet ulos!" — "Menkääte itse esinnä!" — "Ei, totto pötkit!" — "No, menkääte esinnä!" — ja työnnellen toisiansa menivät he hyvin vakaisina esille. Tultuansa rapulta alas näkivät he Olen seisovan kyökin oveen päin ikään kun mietteissänsä; hän piteli lakkia siinä kädessä, jossa oli sauva, ja pyyhki nenäliinalla hikeä paljaasta päästänsä, mutta pöyhistelä ylöspäin hivuksen huituvia korvien takaa ja niskalta, jotta ne pörröttivät ulospäin kun sian harja. Öyvind työnsiin isänsä suojaan; tämän täytyi sen tautta seisottua ja tehdäksensä siitä loppua, sanoi hän hyvin totisena: "Jaksavatko niinki vanhat olla liikkeellä?" — Ole kääntyi, katsoi häneen tuikeesti ja painoi lakin päähänsä, ennen kun hän vastasi: "No, niinpä kyllä." — "Lienethän väsyksissä, etkö lähde sisään?" — "Vielä vähän, voinhan minä levätä tässäkin seistessäni; minun asiani ei ole pitkä." — Muuan katsoi salaa kyökin ovelta; vanha Ole seiso ovelta katsojan ja Thoren välillä, lakin lippa silmillä, sillä lakki oli käynyt liian väljäksi tukan hävittyä. Nähdäksensä töllisti hän päätänsä hyvin takaraivolle; sauvan piti hän oikeassa kädessänsä, ja vasen oli ojona sivulla, milloin hän ei sillä koikehtinut, mutta sitä hän ei koskaan tehnyt kovemmin kun kättänsä ojona pitämällä liikuttamatta, muka kun arvonsa vartiana. "Onko se tuo poikasi, joka seisoo takanasi?" alkoi hän hyvin vilkkaalla kielellä. "Niinhän ne sanovat." — "Eikös sen nimi ole Öyvind?" — "No, Öyvindiksihän sitä kutsutaan." — "Onhan se ollut muutamassa peltokoulussa tuolla etelässä päin?" — "Olihan se vähän sinne päin." — "Ei, tyttäreni, tuo tyttäreni tytär Mari, piti minun sanoa, se on viime aikoina tullut hullumaiseksi." — "Sepä oli paha." — "Se ei tahdo mennä naimiseen." — "Nytkö?" — "Se ei huoli kestään niistä taloisista pojista, jotka sitä köytäilevät." — "Vai niin?" — "Mutta se kuuluu olevan tuon syy, tuon, joka seisoo tuossa." — "Vai niin?" — "Hän kuuluu tehneen sille pään hämmikkiä, juuri tuo, poikasi, Öyvind." — "Elä hitolla!" — "Minä, näetsen, en salli kenenkään viedä hevoisiani, kun minä lasken ne metsään, enkä myöskään salli kenenkään viedä tyttäriäni, kun minä lasten ne tanssiin, sitä en salli ollenkaan." — "No, se nyt on tietty." — "Minä en voi käydä jälestä jälkeen; minä olen vanha, minä en voi vahdata." — "Eipä, ei!" — "Niin, minä, näetsen, tahdon pitää järjestystä kaikissa: tuossa pölkyn pitää seista, ja tuossa kirveen pitää olla, ja tuossa puukon, tuossa pitää lakaistaman, ja tuohon pitää viskattaman ulos, ei oven taakse, mutta tuonne nurkan taakse, juuri tuonne, niin, ja ei muuanne minnekään. Ja, kun minä siis sanon tyttölle: 'ei hänelle,

mutta hänelle', niin se pitää oleman hänelle — eikä hänelle." — "Totta kaiketi." — "Mutta siten se ei ole; kolmena vuotena on tyttö estellyt, ja kolmeen vuoteen ei ole välillämme ollut hyvää sopua. Se on paha; ja jos poikasi lienee siihen syynä, niin minä sanon hänelle sinun kuultesi, sinun, joka olet isä, ettei hänellä ole siitä etua; hän saa heretä." — "Aivan niin." — "Vähän aikaa katsottuansa Thoreen sanoi Ole: "Sinä vastaat niin lyhyesti?" — "Se juttu ei ole pitempi."

Tällöin täytyi Öyvindin nauraa, vaikka hänen mielensä ei tehnyt nauramaan. Mutta eräillä ihmisillä on pelko naurun rajalla, ja se viimeinen sai hänessä nyt vallan. "Millä sinä naurat?" kysäsi Ole tiukkaan. — "Minäkö?" — "Nauratko sinä minulla?" — "Jumala varjelkoon!" mutta hänen oma vastauksensa nauratti häntä. Ole keksi sen ja tuli aivan vimmatuksi. Sekä Thore että Öyvind pyytivät nyt, ollen totisina, lähtemään sisään, mutta se oli kolmen vuoden mielikarvaus, joka nyt pullahti ulos, ja sen tautta sitä ei ollut hyvä taukouttaa. "Elä luule saavasi tehdä minusta pilkkaa", alkoi hän; "minä olen luvallisella asialla, minä pidän lapsenilapsen onnesta huolta paraan ymmärrykseni mukaan, ja koiransilmien nauraminen ei minua estä. Ei sitä vasten tyttöjä kasvateta, että niitä survataan ensimmäiselle mökkiläiselle, joka vaan tulee ottamaan, eikä sitä vasten taloa hallita neljäkymmentä vuotta, että kaikkityyni jätettäisiin ensimmäiselle, joka viekoittelee tyttöä. Tytär-vainaani köyhäili niin kauvan, kunnes hän sai jonki-joutavan heittiön mieheksensä, joka juoda kellitti heidän kumpaisenki mieron tielle, ja minun täytyi ottaa lapsi hoitaakseni ja maksaa huvitukset; mutta surma viekoon! jos tyttäreni tyttäreille käypi samalla lailla; nyt sen tiedät! — Sen minä sanon sinulle, että niin totta kun minä olen Ole Nordistuen Heidegaardenesta, niin papin pitää ennen kuuluttaman häitä keijulaisille pohjois-laakson metsissä, kun hän saapi mainita semmoisia nimiä saarnas-tuolista, kun Marin ja sinun, sinä joulupukki! — Vai menetkö sinä säikyttelämään kelvollisia kosioita pois talostani, häh? Vaan koetapas tulla, niin pitää saamasi semmoisen kyydin ala-mäkeä myöten, että kenkäsi pitää tupсутa savuna jälestäsi. Sinä Irvi-Mikko! Sinä luulet ehkä, etten minä tiedä, mitä sinä mietit, niin sinä kun tyttökin. Ä-äh, te luulette, että vanha Ole Nordistuen kääntää nokkansa ylöspäin tuolla kirkkomaalla, ja sitten te tahdotte kepoitella alttarin ääreen. Ei, nyt minä olen elänyt 66 vuotta, — ja minä, juuri minä, näytän sinulle, poika, että minä elän, niin että teidän kumpaisenki pitää kalveneman. Ja sen minä sanon sinulle vielä, että sinä saat väijyä seinämällä kun varas, ja sinun ei kumminkaan pidä näkemän tytön kantapäitäkään; sillä minä lähetän sen kotoa sinne, jossa se säilyy, niin että sinä saat lennellä näillä seuduin naururastaana, ja tehdä naimisen sateen ja pohjatuulen kanssa. Ja nyt minä en puhu sinulle enempätä; mutta sinä, joka olet isä, tiedät nyt minun tahtoni, ja jos sinä tahdot katsoa poikasi parasta, josta tässä on kysymys, niin saa'os hänen johdattamaan virran sinne, jonne se saattaa juosta; minun maani poikki se on kielletty." — Hän kääntyi lyhyillä askelilla sukkelaan, nostellen oikeata jalkaansa vähän enemmän kun vasenta ja jupattaen vielä itseksensä.

Jälle-jääneet seisoivat nyt oikein vakaisina; heidän ilveilemistänsä ja naureskelemistansa seurasi nyt paha perästä, ja kartano seisoivat muutaman hetken autiona, niin kun jonkun hirmun jälestä. Äiti, joka kyökin ovelta oli kuullut kaikki, katsoi pahoilla mielin Öyvindiin, ja ollen vesissä silmin ei hän tahtonut sanaakana virkkamalla tehdä poikansa mieltä vielä raskaammaksi. Kun he kaikki olivat menneet äänettöminä tupaan, istuikse isä ikkunan luokse ja katsoi Olen jälkeen hyvin vakaisen näköisenä. Öyvindin silmät tarkastivat hänen katsantonsa pienimpiäki muutteita; sillä mitä hän nyt ensimmäiseksi sanoisi, oli mitä tärkeintä näiden kahden nuoren vastaisuudelle. Jos Thore kieltäisi samoin kun Ole, niin siitä tuskin voisi päästä ohiitse. Pojan ajatukset kiitivät nyt haikeasti vastuksesta vastukseen; hän näki edessänsä ainoastansa köyhyyttä, vastahakoisuutta, epähuomiota ja solvaistua jalomielisyyttä, ja kaikki turvat, joihinka hänen teki mielensä luottautumaan, solahtelivat ajatuksien alla. Se enenti hänen levottomuuttansa, että äiti seisoivat käsi kyökin oven linkulla, epätietoisena, tokko hänellä oli uskaliaisuutta olla sisässä ja odottaa asian ratkaisemista, ja että se vihdoinkin kokonansa kadotti uskaliaisuutensa ja pujahti ulos. Öyvind katsoi järkähtämättä isäänsä, joka ei tahtonut heretäkään katsomasta ulos; poika ei myös tohtinut puhua, sillä sen toisen piti saaman mieltä rauhassa. Mutta juuri samalla hetkellä oli ajatukset päässeet ahdistuksestansa ja järjestyivät jälleen; "ei kukaan muut kun Jumala voi meitä kumminkaan eroittaa", mielti hän ja katsoi isän rypistettyihin silmänluomiin; — nyt sieltä näytti tulevan kohta jotakin. Thore huokasi pitkään, nousi seisallensa ja luotti silmänsä ulkoa tupaan juuri poikansa silmiin. Hän seisoivat ja katsoivat häneen kauvan. — "Se minun olisi tahtoni, että sinä luopuisit työstä; sillä ei sitä pidä kerjäämän liiaksi eikä tungetella itseänsä esille. Ellet sinä taivu luopumaan, niin anna sinä minulle siitä sopivassa tilaisuudessa tieto, ja ehkä minä voin sinua auttaa." — Hän lähti työhönsä ja poika seurasi.

Mutta iltamassa oli Öyvindillä aikeensa valmissa; hän koettaisi päästä piirikunnan maaviljelys-neuvojaksi ja pyytää Johtajaa ja Koulumestaria auttamaan itseänsä. "Jos Mari vaan jaksaa kärsiä, niin kyllä minä sen vielä Jumalan avulla ja työlläni voitan."

Hän odotti tyhjänsä sinä iltana Maria; mutta hän lauleli kävellessänsä mieluisintansa laulua:

Nosta pääsi, nuorukainen!
Josko toivo pettää,
Loistaa silmissäsi toinen,

Jonka Luoja jättää.

Nosta pääsi ilo-mielin,
Käännä vähä kaulaa;
Takanais tuhansin kielin
Lemmittysi laulaa.

Nosta pääsi, siell' on suuri,
Sinertävä kumu,
Josta kuuluu riemu juuri,
Harpun, huilun humu.

Nosta pääsi lauleskellen,
Kevät-päivä koittaa.
Talonpoika työskennellen
Vuoden viljan voittaa.

Nosta pääsi nopeasti:
Toivo kuutaa tuolta
Pilven päältä tänne asti;
Ei nyt ole huolta!

Yhdestoista Luku.

Päivä oli puolessa; Heidegaardin talon väki oli ruokalevolla, heinät olivat ruolla, ja haravat maahan isketetyt. Heinäreet olivat laon rapun vieressä, valjaat olivat remallansa sivulla, ja hevoiset olivat syömässä vähän matkan päässä. Paitsi näitä ja muutamia kanoja, jotka olivat tulleet sen niityn viereiselle pellolle, ei näkynyt yhtään henkeä koko kentällä.

Talojen luona oli vuoressa lotma, jossa kulki tie Heidegaardin laveille, vuoren päällys-laitumille. Mäellä, lotman päässä seisoj tänä päivänä eräs mies katsellen pitkin lotmaa, ikään kun odottaen jotakuta. Hänen takanansa oli lammikko, josta se puro juoksi alas, joka teki lotman vuoreen; tämän lammin ympärillä kulki karjan uria laitumille, jotka näkyivät hänelle kaukaa. Hälinä ja koiran haukunta kuului läheltä, kellot roiskivat sinne tänne harjuin välissä; sillä karja täytti nyt vesipaikalle, koirat ja paimenet kokivat saada niitä koolle, mutta turhaan. Lehmät laukata leipukivat mitä kummallisinta hoijakkata, keippelehtelivät ja ammu riehkasivat juosten häntä pystössä aivan lammikon veteen asti, johonka ne seisottuivat; niiden kellot mälkättivät joka kerran, kun ne liikuttivat päätänsä. Koiratkin joivat vähä, mutta maalta jaloin; paimenet tulivat jälestä ja istuiksivat helteesen sileelle kalliolle. Tässä he ottivat eväänsä esille, jakoivat toisillensa, kehuivat toisiensa koiria, härkiä ja talonväkeä, riisuivat sitten ja juoksivat veteen lehmien sekaan. Koirat eivät tahtoneet mennä uimaan, mutta läähättivät käähäillen sinne tänne rippuvin päin, kuumiin silmiin ja kieli toisella puolella. Mäen vierillä ei näkynyt yhtään lintua, eikä muuta ääntä kuulunut kun lasten rähinä ja kelloin helinä; kanervikko oli palanut mustalle muralle, aurinko tulisti kallion kupeita, niin että kaikki kiehui varina.

Mutta se oli Öyvind, joka istui yläällä puolipäivän paisteessa odottaen. Hän istui paita-hihasillansa sen puron varrella, joka juoksi lammikosta ulos. Ei ketään näkynyt vielä Heidegaardenen kentällä, ja hän rupesi jo pitkästymään, kun iso koira yht'äkkiä ryykäsi ulos muutamasta ovesta Nordistuen talosta ja sen jälestä paita-hihasillansa oleva tyttö, joka alkoi juosta heinärukoin ohitse vuorelle päin; pojan teki mielensä huutamaan alas, mutta ei tohtinut. Hän piti tarkasti taloa silmällä, tokko ketään näkyisi tulevaksi ulos, joka olisi keksinyt tytön, mutta se oli rauhassa, ja hän nousi monta kertaa ylös malttamattomuudesta.

Vihdoin oli tyttö lähellä, alkoi nousta mäkeä ylös, koira edeltä nuuskien ilmaa, tyttö auttoi itseänsä ylöspäin vesoista vetämällä, mutta käynti väsytti häntä enemmän ja enemmän. Öyvind juoksi alaspäin, koira murisi, mutta Mari kielti sitä, nähtyänsä hänen tulevan, ja rupesi istumaan isolle kivelle, veripunaisena, väsyneenä ja hiessä päin. Hän kiipesi kanssa kivelle aivan viereen: "Kiitoksia tulemastasi!" — "Lämpimäisistä ja matkasta! Oletko sinä odottanut kauvan?" — "En. Koska meitä vartioidaan illoin, niin käyttäkäämme puolenpäivän aikaa hyväksemme. Mutta tästä lähin minä ajattelen, ettei sitä tarvitse pitää niin salassa ja vaikeana; juuri siitä minun teki mieleni haastelemaan kanssasi." — "Eikö salassa?" — "Kyllä minä hyvin tiedän, että salaisuus kaikissa on sinusta mieluisin; mutta uskaliaisuutta näyttäminen on sinusta myös sama. Tänäpäinä minä tulen juttelemaan kanssasi kauvan, ja kuuntelehan nyt." — "Onko se totta, että sinä koetat päästä läänin maaviljelys-neuvojaksi?" — "On, ja kyllä minä pääsenki. Siinä minulla on kahdellainen tarkoitus: esinnä elättävän ammatin saaminen, ja sitte se päätarkoitus, että minä voisin toimittaa jotaki ukkovaarisi nähden ja havaiten. Se

sattuu vielä niin somasti, että useimmat Heidegaardenen kylän talon omistajoista ovat nuorta kansaa, joka tahtoo parempata järjestystä työnteossa ja tarvitsee siis neuvoa; rahaa niillä on myös. Niin minä alan siitä: minä annan parantaa kaikki, niiden navetasta alkaen aina veden viemäriin asti, minä pidän heille esityksiä ja työskentelen, minä milt'en piiritän vanhuksenki hyvillä töilläni." — "Se puhe on hempeätä; puhu enemmän, Öyvind!" — "Aivan niin, mutta puhukaamme nyt omista asioistamme. Elä sinä lähde mihinkään pitkälle matkalle." — "Niin, vaan kun se kääskö?" — "Eläkä salaa häneltä, mitä meitä kahta liikuttaa." — "Josko se kiusaisiki minua?" — "Mutta me voitamme enemmän ja suojelemme itsemme paremmin julkaisemalla kaikki. Meidän pitää varsin oleman niin paljon yksissä muiden ihmisten nähden, että ne aina saavat puhua kuinka me miellymme toisiimme; ne toivovat sitä paremmin meille käyvän hyvästi. Elä toki matkusta! Ero on aina vaarallista, sillä eronneiden välille voipi tulla eripuraisuus. Sitä emme usko ensimmäisellä vuodella, mutta se on mahdollista, että toisella jo voisimme ruveta uskomaan sitä tätä. Olkaamme me kaksi yksissä kerran viikossa ja naurakaamme kaikelle pahuudelle, jota syrjäisten tekee mieli laittamaan välillemme; meidän pitää kainostelematta saattaa yhtyä tanssissakin ja tanssia niin että hurisee, niiden uhalla, jotka istuvat ympärillämme meitä panetellen. Meidän pitää yhtymän kirkolla ja tervehtimän toisiamme kaikkien niiden nähden, jotka soisivat olevamme satain peninkulmain päässä toisistamme. Jos joku laittaa meistä laulun, niin me istumme yhdessä miettien sille vastausta; kyllä se aina käypi laatuun, kun me autamme toisiamme. Ei kukaan voi meille mitään, kun me harjoitamme yhteyttä ja näytämme ihmisille, että se on totta. Onnetoin rakkaus on ainoastansa semmoisten välillä, jotka ovat joko pelkuria eli heikkoja eli kipeitä eli aprikoitsevia, jotka odottavat jotakuta soveliaisuutta, eli viekkaita, jotka vihdoin saavat kärsiä oman viekkautensa tautta, eli hentoja, jotka eivät niin paljon pidä toisistansa, että sukuperäisyys ja vanhat turhat luulot voitaisiin unouttaa, — ne piiloittelekset, lähettävät kirjeitä, ja vapisevat yhdestä sanasta; ja pelkoa, tätä alinomaista levottomuutta ja veren vaivaa, pitävät he viimein rakkautena, tuntevat olevansa onnettomia ja sulavat siihen paikkaan kun sokeri. Vähä niistä! jos ne oikein rakastaisivat toisiansa, niin ne eivät pelkäisi mitään, mutta nauraisivat vaan, ja kävelisivät kirkollakin julkisesti huolimatta muiden naurusta ja panettelemisesta. Minä olen sekä lukenut kirjoista ja nähnyt itsekin, kuinka sellainen rakkaus on vähäkelpoista, joka piiloittelekse. Alku olkoon salaista, sillä se alkaa viattomasti, mutta sitte se olkoon julkista, sillä se on iloista. Se on kun lehti, joka urvasta puhettuansa ei voi olla piilossa, sillä se kasvaa vaan isommaksi, ja ilman sitä niin näethän sen, että kaikki kuivettuneet lehdet tippuvat alas kuss'ikään nuoret puhkeavat ulos. Se, jolla on oikea rakkaus, luopuu kaikista, mitä hänellä oli vanhastansa mieluista, turhista taruista; mahala kihoaa ulos ja juosta jollottaa, ja eikö sitä sitte kukaan näkisi? Hih, tyttö! heidän pitää tuleman iloisiksi siitä kun näkevät meidän olevan iloisina; kaksi kihlattia, jotka eivät luovu toisistansa, tekevät kansalle siten hyvää, että ne antavat ainetta lauluille, joita lapset oppivat laulamaan ulkoa epäuskoisten vanhempainsa häpeäksi. Minä olen lukenut niin monesta semmoisestakin laulusta, joita näilläkin seuduin elää kansan suussa, ja juuri niiden lapset, jotka kerran olivat laulun aineena, ovat nyt ne, jotka liikutettuina laulelevat samoja lauluja. Niin, Mari, ja antakaamme nyt toisillemme kättä, kas niin, ja luvatkaamme myös toisillemme, ettemme eroa koskaan, aivan niin, ja niin sen pitää käymän, hurraa!" — Hän yritti tarttumaan päähän, mutta tyttö käänti sen toisaalle ja soluttiin kivelältä alas.

Hän jäi istumaan, tyttö tuli jälleen, ja jäi seisomaan hänen eteensä, laski kätensä hänen polvelle, ja sanoi katsoen häneen: "Kuulepas, Öyvind, kun se nyt tahtoo, että minun pitää lähteä matkalle, niin mitä sitte?" — "Niin sinun pitää sanoa suorastansa: en lähde." — "Kultaiseni, käypikö se laatuun?" — "No, eihän se voi sinua kantaa kärrtiin." — "Jos hän ei juuri sitäkään tee, niin saattaahan se monella muulla tavalla pakoittaa minua." — "Sitä minä en usko; sinä olet tosin velvollinen tottelemaan, niin kauvan kun se ei ole synti; mutta sinä olet myös velvollinen antamaan hänen tuta selvään, kuinka raskasta totteleminen on sinulle tällä kertaa. Minä tarkoitan, että hän rupeaa arvelemaan paremmin, kun hän sen näkee, mitenkä asian laita on; nyt hän luulee vaan, niin kun moni muu, että rakkautemme on ainoastansa lapsellista armastelemista. Näytä hänelle, että se on vähä enemmän arvosta." — "Usko pois, että hänen kanssa ei ole leikittelemistä. Hän vartioipi minua ikään kun kytkettyä kiliä." — "Mutta sinä katkot kytkyesi monta kertaa päivässä." — "Se ei ole totta." — "Onpahan; sillä sinä katkot sen joka kerran kun ajattelet minun päälleni." — "Niin, sillä lailla. Mutta tiedätkö sinä varmaan, että minä niin usein ajattelen sinun päällesi?" — "Muuten sinä et istuisi täällä." — "Kultaiseni, itsehän sinä lähetit sanan, että minä tulisin?" — "Mutta sinä tulit sen tautta, kun ajatukset ajoivat." — "Paremmiin sen kautta kun ilma oli niin kaunis." — "Vast'ikäähän sinä sanoit sen olevan liian lämpimän." — "Niin vastamäkeä käydä; mutta entäs alas jälleen?" — "No minkä tautta sinä tulit ylös?" — "Saattaakseni juosta alas." — "Minkäs tähden et jo ole juossut?" — "Sen tähden että minun pitää levätä." — "Ja jutella kanssani rakkaudesta?" — "Kyllä minä voisin sinua iloittaa kuuntelemallaki." — "Kunko linnut laulelevat?" — "ja kun joukko makaa", — "ja kun kellot kalisevat", — "tuolta vuoren takaa."

Tällöin näkivät he kumpikin Marin ukkovaarin tulevan rykien kartanolle ja menevän kellon nauhaan soittamaan joukkoa ylös. Työväki veti esille, mikä ladosta, mikä aitasta ja tuvasta, menivät haukoitellen hevoisien ja haravien luokse, hajosivat ympäri niittyä, ja kohta kävi työn teko uudellensa vilkkaasti. Ainoastansa ukkovaari käveli huoneesta huoneeseen, nousi viimein ladon ylimäiselle rapulle ja katseli ulospäin. Pienoinen poika juosta havotti hänen luoksensa; luultavasti oli hän sitä huutanut. Poika

täppöiliki alas aivan Pladsen'in mökkiä kohti; ukkovaari kuhjusti sillä aikaa ympäri kartanoa, päylen yhtenänsä mäelle päin, eikä mahtanut arvata, että se mustukainen "isolla kivellä" oli Mari ja Öyvind. Mutta tälläki kertaa oli Marin iso koira pahaksi onneksi. Se näki muka vieraan hevoisen ajavan kartanolle ja luullen olevansa koti-ammattissansa, rupesi se haukkua terhentämään täyttä voimaa. Ne kyllä kieltivät koiraa, mutta se oli tullut vihaiseksi eikä tahtonut heretä; ukkovaari seisoi alaalla töllistellen ylös mäelle. Mutta telme tuli vielä pahemmaksi, sillä kaikki paimenten koirat kuuluivat kauhistuen tämän vieraan äänen ja juoksivat sinne. Kun ne näkivät, että se oli iso, harmaa halli, yhdistyivät kaikki turrukkakarvaiset suomalais-koirat tätä yhtä nukittamaan. Marille tuli semmoinen pelko, että hän juoksi jäähyväisittä. Öyvind meni tappelun kahakkaan, huiski ja löi, mutta koirat vaan muuttivat kamppailupaikkaa ja taas yhteen hirveästi häristen ja hyppien, hän jälestä uudellensa, ja sitä tehden, kunnes ne vieryivät aivan puron äyräälle; silloin juoksi hän kahuun, josta seurasi, että ne jokainoa vieryivät veteen juuri semmoiseen kohtaan, jossa oli jokseenki syvää, erosivat sitte häpeissänsä toisistansa, ja siihen loppui tämä metsäsota. Öyvind kulki metsää, kunnes hän pääsi kyläntielle, mutta Mari tuli ukkovaariansa vastaan halkovajan luona; koira oli ilmaissut hänen.

"Mistä sinä tulet?" kysyi ukko. — "Metsästä!" — "Mitä sinä siellä teit?" — "Poimin marjoja." — "Se ei ole totta." — "Ei, ei se vainen olekaan." — "No, mitäs sinä teit?" — "Haastelin muutaman kanssa." — "Oliko se mökin pojan kanssa?" — "Oli." — "Kuule nyt, Mari! huomenna sinä lähdet." — "Enpähän." — "Kuule nyt Mari, minä sanon sinulle ainoastansa yhden asian: sinun pitää lähteä." — "Sinä et voi nostaa minua kärrtiin." — "Enkö? enkö minä voi?" — "Et, sillä sinä et tahdo?" — "Enkö minä tahdo? Kuule nyt, Mari! huvikseni vaan, näet, huvikseni vaan tahdon minä ilmoittaa sinulle, että minä yön selkäkappaleet palasiksi siltä sinun pojan reikaleeltasi." — "Eikö vähä, sitä sinä et tohdi." — "Enkö minä tohdi? Sanotko sinä, etten minä tohdi? Kuka minulle voisi mitään, kuka?" — "Koulumestari." — "Kou-Koulu-Koulumestari? Huoliiko se hänestä mitään, luullaksesi?" — "Huolii kyllä, hän juuri on pitänyt häntä maaviljelys-koulussa." — "Koulumestari?" — "Koulumestari!"

"Kuule nyt, Mari! minä en tahdo kuulla tästä juoksusta puhuttavan; sinun pitää lähtemän pois näiltä seuduin. Sinä teet minulle vaan huolta ja mielikarvautta. Minä olen vanha mies, minä tahdon nähdä sinut hyvästi holhottuna, minä en tahdo elää kansan suussa pilkkana sen asian tautta; minä tahdon vaan sinun omaa parastasi, sen sitä saat havaita, Mari. Kohta minusta aika jättää, niin sinä jäät hulhavalle; mitenkähän olisi käynyt äitisiki kanssa, ellei minua olisi ollut? Kuule nyt. Mari! ole järkevä ja tottele, mitä minä sanon; minä tahdon vaan sinun omaa parastasi." — "Etpähän tahdo." — "Vain niin? Mitäs minä sitte tahdon?" — "Saada omalle tahdollesi edistystä, sitä sinä tahdot, kysymättäsi, mikä minun tahtoni on." — "Olisiko sinullaki muka tahto, sinä mokoma lirpakko? Sinä muka ymmärtäisit omaa parastasi, sinä viettelys? Minä annan sinulle vähä vitsaa, annanko, ollospa kuin iso ja pitkä hyvänsä. Kuule nyt, Mari, anna sinä nyt minun puhella kanssasi suosiolla. Sinä et ole perijuuriasi aivan hullumainen, mutta sinä olet vietelty. Kuuntele sinä minua, minä olen vanha ja järkevä mies. Puhelkaamme vähä suosiolla; ei minun laitani ole niin loistava, kun ihmiset luulevat; köyhä, irtonainen lintu voipi kohta lentää tiehensä sen vähän kanssa, mitä minulla on; isä hyväsi varnisti sitä kovasti, hän. Pitäkäämme itse itsestämme huolta tässä maailmassa, se ei ole paremman arvoinen. Koulumestarin on hyvä puhua, sillä hänellä on itsellensä rahaa, ja niin on papillaki; ne voivat saarnata. Mutta me, jotka saamme kärsiä orjuutta elatuksen eteen, meidän laitamme on toisellainen. Minä olen vanha, minä tiedän paljon, minä olen nähnyt monta kohtalota; rakkaus, näet, se voipi kyllä olla hyvä, noin puhellessa, jaa, mutta se ei kelpaa; se on kyllä hyvä papille ja sen semmoisille, vaan talonpoikaisten täytyy pitää sitä toisella tavalla. Esinnä ruokaa, näet, sitte Jumalan sanaa ja sitte vähä kirjoitusta ja luvun-laskua ja sitte vähä rakkautta, jos se voipi niin antautua, mutta siitä, surma vieköön! ei ole hyötyä että rakkaudella aletaan ja ruokaan lopetetaan. Mitä sinä nyt vastaat, Mari?" — "Enpä tiedä." — "Etkö sinä tiedä, mitä sinun pitää vastaaman?" — "Tiedän minä sen." — "No, mitä?" — "Pitääkö minun sanoa se?" — "No se nyt on tietty, että sinun pitää sanoa se!" — "Minä pidän paljon siitä rakkaudesta". Ukko seisoi vähän aikaa julmana, ja ajatellen niitä satoja puheita, jotka olivat loppuneet samalla lailla, puisti hän päätänsä, käänti selkänsä ja meni.

Hän suututteliks mökkiläisillensä, torui piikoja, pieksi sitä isoa koiraa ja säikäytti melkein hengettömäksi pienenänsä kanan, joka oli mennyt toukopeltoon; mutta tytölle hän ei virkkanut enää niin mitään.

Sinä iltana oli Mari niin iloinen makaamaan mentyänsä ylös. että hän aukasi ikkunan, katsoi renottaen kynnäs-varsin ulos ja lauloi. Hän oli saanut Öyvindiltä soman rakkauden kirjan ja siinä oli pieni rakkauden laulu, jota hän lauloi näin:

Mielynet minuun,
Miellyn mä sinuun
Koko elinkautenamme;
Kesä kun kuluu,
Kukka kellastuu,
Tulee takais leikkinemme.

Viimeisvuotiset
Sanais suloiset
Muistan mä nyt ikkunalla;
Istun itseksen',
Laulan lystiksen'
Onnesta auringon alla.

Litli-litli-li,
Kuule kultani,
Joka juoksit pääsi hielle;
Päivä pimiää,
Seikka selviää,
Sillä sinä sait sen tielle.

Hih-hih-hih-hih, ha!
Suutelostapa
En oo liioin laulanunna;
Ja jos niinkin ois,
Unohuta pois,
Sen mä oon nyt sanonunna.

Hyvää yötä vaan,
Niin mä nähdä saan
Unta sini-silmistäsi.
Ja tuhansista viistä sanoista,
Kun oon kuullut kieleltäsi.

Nyt mä kiini paan,
Mitäs muutakaan? —
Lauluni jo lakastuvi;
Tahtoisitko sä
Mua viehättää? —
Soma onpi tämä suvi.

Kahdestoista Luku.

Muutamia vuosia on kulunut viimeisen kohtauksen perästä.

Syksy-puoleen kesää tulee Koulumestari jalan Nordistuen taloon, aukasee ulko-oven, ei löydä ketään kotona, aukasee vielä toisen, ei löydä ketään kotona, menee sitte samalla lailla koko pitkän pytingin lävitse sisimäiseen kammariin; siellä istuu Ole Nordistuen yksinänsä sängyn edessä ja katsoo kämmeniinsä.

Koulumestari tekee hyvän päivän ja saa vastuun; hän ottaa tuolin ja istuu Olen eteen. "Sinä kutsutit minua?" sanoo hän. — "Niinhän minä tein."

Koulumestari siirtäytyy, katsoo ympäri kammaria, ottaa käteensä muutaman kirjan, joka on pöydällä, ja selailee sitä. "Mitä sinulla on minulle sanomista?" — "Minä istun juuri sitä mieltien."

Koulumestarilla ei ole kiirettä, vetää silmälasinsa esille nähdäkseen lukea kirjan nimeä, pyyhkii ne puhtaaksi ja nostaa nenällensä. "Sinä vanhenet nyt, Ole." — "Juuri siitpä minä olin puhua kanssasi. Se menee takaperin; minä kallistun kohta." — "Niinpä sinä saat katsoa, että saatat kallistua hyvillä mielin, Ole", — hän painaa kirjan kiini ja katsoo niteesen.

"Se on hyvä kirja, se, joka nyt on käsissäsi." — "Eipä se kyllä ole paha; — oletko sinä useinkin päässyt kannen sivuitse, Ole?" — "Nykyjään, niin...."

Koulumestari panee kirjan pois ja pistää silmälasit koteloonsa. "Kyllähän sinulla ei taida olla mieluisesi elämä?" — "Sitä minulla ei ole ollut niin kauvan kun muistan." — "Niin se oli minunki laitani kauvan aikaa. Minä elin vihoin yhden hyvän ystäväni kanssa ja toivoin häntä tulevaksi luokseni, ja niin kauvan minä olin onnetoin. Silloin minä päätin mennä hänen luoksensa, ja sittemyöten on kaikki ollut mukavata." — Ole nostaa päätänsä äänetöinnä.

Koulumestari: "Mitenkäs luulet taloutesi kanssa käyvän, Ole?" — "Takaperin niinkun itseniki kanssa." — "Kellekä se jääpi, kun sinusta aika jättää?" — "Sitäpä minä en tiedä; se se myös minua huoleuttaa." —

"Naapurillesi käy nyt hyvin, Ole." — "Niin, niillä on se maaviljelystaituri apuna, niillä."

Koulumestari, ei ollen niinä miehinäänkään, kääntyy ikkunaan päin:
"Voisihan sinullaki olla apua, Ole? Sinä et voi paljon kävelläkään, ja vähä sinä tiedät uusia keinoja." — Ole: "Kukapa minua auttanee?" — "Oletkos pyytänyt apua?" — Ole ei virka mitään.

Koulumestari: "Minä syytin kauvan samalla lailla Luojaani. — Sinä et ole minulle hyvä, sinä, sanoin minä hänelle. Oletkos minua rukoillut? kysyi hän. En, minä en sitä ollutkaan; tällöin minä rukoilin, ja sittemyöten on se käynyt hyvästi." — Ole on äänettä, mutta nyt jäi Koulumestari äänettä.

Vihdoin sanoi Ole: "Minulla on yksi lapsenlapsi; se tietää, mikä minua iloittaisi, ennen kun minä viedään pois, mutta se ei tee sitä." — Koulumestari naurahtaa: "Ehkäpä se ei iloittaisi tyttöä?" — Ole on vaiti.

Koulumestari: "Moni asia huolettaa sinua, mutta minusta tuntuu, että ne kaikki kumminki viimein kietoutuvat taloutesi ympäröi." — Ole sanoo hiljaa: "Se on mennyt perintönä jo monta polvea ja onki mitä paraita maita. Kaikki mitä esi-isät ovat koonneet, makaa siinä; mutta nyt se ei idä. Enkä minä tiedä, kuka minun mentyäni tulee taloon. Omasta pesueesta se ei ole." — "No kyllähän tyttäresi tahtois estää pesuetta perikadosta." — "Mutta se, joka ottaa tytön, mitenkäs se ottais talonki? se minun pitäisi tietää, ennen kun menen multa. Nyt, Baard, on jo kiire sekä minun että talon kanssa."

Kumpikaan ei virka mitään; sitte sanoo Koulumestari: "Lähdetäänkö ulos katsomaan taloa näin kauniilla säällä" — "No, lähdetäänpä kyllä; minulla on työväkeä tuolla mäellä lehtiä riivimässä, mutta ne ovat aina jouten, ellen minä ole näkemässä." Hän könttystä ison lakkinsa ja keppinsä luo ja sanoo sen ohessa: "Minun työni teetto ei maksa vaivaa; minä en sitä ymmärrä." Heidän tultua pihalle ja nurkan vieritse kulkiessa seisottui hän. "Näetsen, tässä ei ole järjestystä: halot viskotut sinne tänne, eikä kirves lyöty pölkkyyn", hän kuukistui vaivoin, nosti kirveen ylös ja löi kiini. "Kas tässä taas nahkaset, aidalta pudonneet; mutta onkos niitä kukaan nostanut ylös?" hän teki sen itse. "Ja tässä ruoka-aitta; luuletko, että tikapuut ovat otetut pois?" hän kantoi ne syrjään. Hän seisottui nyt ja katsoi Koulumestariin: "Sillä lailla joka ainoa päivä." —

Menessänsä mäelle päin kuulivat he iloisen laulannan mäen päältä. "Nyt, ne laulavat työhön", sanoi Koulumestari. "Se on Itätuvan pikku Nuuti, joka laulaa; se riipii lehtiä isällensä. Minun työväkeni on tuonempana; vaan kyllä ne eivät laula." — "Ei tuo laulu ole tämän seudun lauluja, vain kuinka?" — "Ei, kyllä minäki sen kuulen." — "Öyvind Pladsen on oleksinut usein tuolla Itätuvalla; ehkä se on hänen tuomiansa tähän kylään; sillä häneltä oppii monikin lauluja." Tähän ei vastattu mitään.

Maa oli hyvin epätasaista siinä kohti, jossa ne nyt kävelivät; sitä ei oltu viljelty. Koulumestari mainitsi tätä puutetta ja Ole seisottui silloin. "Minä en voi enempätä", sanoi hän melkein liikuttuna. "Vieras työväki ilman perään-katsojatta maksaa liian paljon. Mutta vaikeatapa se on käydä tuommoista maata myöten, voinet uskoa."

Kun he sitte rupesivat juttelemaan, kuinka iso tila oli, ja mitkä kohdat enimmäen tarvitsisivat parantamista, päättivät he mennä mäelle katsomaan, miltä talo näytti ulompaa katsovalle. Kun he vihoviimeinki joutuivat korkealle paikalle katselemaan, sanoi vanhus surkutellen: "Minun ei ensinkään tekisi mieleni lähtemään siitä sillä lailla. Sekä minä että vanhempani olemme työskennelleet tuolla alaalla, mutta sitä ei näy." —

Silloin kuului yhtäkkiään laulaminen aivan heidän päältensä sillä omituisella sävelellä, kun poikasilla on oikein vapaasti huiloitellessa. He eivät olleet kaukana siitä puusta, jonka latvassa pikku Nuuti Itätupa istui ja riipi lehtiä isällensä alas, ja heidän täytyi kuunnella poikaa.

Kun sun kääriä pitää
Eväspussin pantaa,
Elä tunge enempää
Kun on kevyt kantaa.
Elä huoli huoliais
Mukahasi mäelle,
Laita pakko laulullais
Vuoren vierymille.

Linnut sulle laulelee,
Kylän juorut kaikoo,
Ilman henki hienonee
Aivan tällä aikoo.
Täytä riemurintasi,

Laula lapsukaissa,
Muinaisetki muistosi
Ilmestyy iloissa.

Kun sä kerran kuuntelet
Metsämiehen laulu,
Silloin selvät sävelet
Korvihisi kuuluu.
Mut kun puro purpattaa,
Työhön tultuasi,
Sepä sulle muistuttaa
Velvollisuuttasi.

Heittäy Herran huomahan,
Kun sä kerran lähdet!
Nouse ylös noutamaan
Latvastakin lehdet!
Jos sinua johdattaa
Jesus ja Elia,
Kyllä tiellä kukoistaa
Ruusun-kukkasia.

Ole oli istuutunut ja kätkenyt kasvonsa kämmeniinsä. "Tässä minä tahdon jutella kanssasi", sanoi Koulumestari ja istuikse viereen.

* * * * *

Öyvind oli juuri tullut kotiin pitkältä matkalta; kyytimies oli vielä oven suussa, hevoisen levätessä. Vaikka Öyvind nyt oli läänin maaviljelystaituri, asui hän vielä vanhempiensa luona pienessä kammarissansa ja auttoi väliajoilla työskentelemisellä. Pladsenin paikka oli nyt perin pohjin paranneltu, mutta se oli niin pieni, että Öyvind kutsui koko mökkiä äitinsä sateen suojaksi, sillä se oli varsinkin äiti, joka siinä viljeli maata.

Öyvind oli nyt vast'ikään riisunut takin päältänsä, ja isä oli kanssa myllystä tultuansa heittänyt jauhoisen takkinsa pois. He tuumasivat juuri lähteäksensä kävelemään vähäsen ennen iltaista, kun äiti tuli jokseenki kalveana sisään: "Harvinaisia vieraita tulee; katsokaatte, kultaiseni, ulos!" — Kumpiki mies kahitti ikkunaan ja Öyvind sanoi esinnä: "Ka Koulumestari ja — niinpä minä luulen; — sepähän onki!" — "Kyllä se on vanha Ole Nordistuen", sanoi Thoreki, vetäyten ikkunasta, ettei häntä nähtäisi, sillä ne kaksi olivat jo aivan tuvan nurkkajuuressa.

Öyvind keksi, että Koulumestari iski silmää, ikkunan sivuitse mennessänsä, katsahtaen jälleen vanhukseen päin, joka astua töpötteli keppi-kädessä nostaen toista jalkaansa jäykemmästi kun toista. Oven takaa kuului Koulumestarin ääni: "Kyllä se on vasta tullut kotiin", ja Olen: "No-no."

Ne seisoivat kauvan ulkona äänettä; äiti oli hiipsinyt siihen nurkkaan, jossa maitohyllyt olivat, Öyvind istui rahilla kenossa selin pöytää vasten ja oveen päin, isä istui vieressä. Vihdoin aukesi ovi ja Koulumestari astui sisään ottaen hatun päästänsä, sitte Ole, joka ottaen lakin käteensä kääntyi panemaan ovea kiini; hänen kääntymisensä oli pitkäpiimäistä, hän oli nähtävästi kömpelä. Thore nousi ylös, käski vieraita istumaan, ne istuikset vierekkäin sivupenkille; Thore istuikse jälleen.

Mutta keskusteleminen oli semmoista kun nyt kerrotaan.

Koulumestari: "Meille tuli kumminki hyvät ilmat tänä syksynä." Thore: "Näyttäähän tuo viimeinki tasautuneen." — "Kyllä se nyt pysyy sillänsä kauvan, koska se kerran kallistui sille laidalle." — "Joko teillä leikataan?" — "Ei vielä; tämä Ole Nordistuen, jonka sinä mahtanet tuntea, tahtoisi mielellänsä apua sinulta. Öyvind, ellei vaan mitään estettä liene tiellä?" — Öyvind: "Kun sitä vaan pyydetäneen, niin kyllä minä teen, mitä voin." — "Niin, kyllä hän ei mielinnyt sitä aivan vähäksi aikaa. Talouden hoitamisesta ei hän luule tulevan mitään, ja hänellä on se usko, että siinä puututaan oikeata toimellista keinollisuutta ja peräänkatsomusta." — Öyvind: "Minä olen niin vähän kotoisalla."

Koulumestari katsoo Oleen. Tämä tuntee, että hänen nyt täytyy tunkeuta tuleen, rykäisee pari kertaa ja alkaa sukkelaan ja lyhyesti: "Se oli, se on — jaa — se on tarkoitukseni, että sinä olisit ikään kun kiintonainen — että sinun pitäisi, tuota, oleman ikään kun kotonasi tuolla meillä — oleman siellä, silloin kun et ole muualla toimituksessa." — "Kiitoksia paljon tarjouksesta, mutta minä asun mielelläni, missä minä asun." — Ole katsoo Koulumestariin, joka sanoo: "Kyllä tämä päivä tuntuu olevan Olelle vähä humuinen. Juttu on siitä laadusta, että Ole on käynyt täällä yhden kerran ennenki, ja muistelu siitä panee hänen sanansa ristiin rastiin." — Ole vilkkaasti: "Niin se on, aivan niin; minä tein hullumaisia

retkiä, minä tingin tytön kanssa, kunnes puusta lähti pilpareet. Mutta mik'on unoutettu, se on unoutettu; tuuliainen puhaltaa otran lakoon, mutta ei vieno tuuli; sadevesi ei saa isoja kiviä irti; maaliskuun lumi ei ole kauvan sulamatta; eikä ukkosen jyrinä lyö ihmisiä kuoliaksi." He nauravat kaikki neljä, Koulumestari sanoo: "Ole tarkoittaa, ettei Öyvindin eikä Thoren pidä muisteleman sitä enää." Ole katsoo muihin eikä tiedä, tokko hänen pitäisi alkaa uudellensa. Tällöin sanoo Thore: "Takiainen tarttuu monin hampain kiini, mutta ei revi haavoja. Minussa ei kaiketikaan ole enää yhtään semmoista hammasta." — Ole: "Minä en tuntenut poikaa sillä kertaa. Nyt minä näen sen itävän, mitä hän kylvää; syksy vastaa kevättä; hänen sormiensa nenissä istuu rahaa, ja minun tekisi mieleni saamaan häntä kiini."

Öyvind katsoo isäänsä, tämä äitiin, se taas Koulumestariin, ja sitte kaikki häneen. "Ole tarkoittaa, että hänellä on iso talo." — Ole välistää: "Iso talo, mutta huonosti viljelty; minä en enää voi, minä olen vanha, ja jalat eivät käykään asioilla. Mutta maksaa se vaivan, jos tuolla yläällä otetaan käsin kiini." — "Mitä parain tila koko pitäjässä", sanoo Koulumestari lomaan. — "Mitä parain tila pitäjässä; se on juuri onnettomuus; sillä vero on suuri; se on hyvä, vero on hyvä, mutta se pitää saataman hankituksi. (Yht'äkkiään kääntyen Öyvindiin päin:) voitsithan sinäki kajahtaa asiaan? vain kuinka?" — "Minun pitäis siis oleman talouden johtaja?" — "Aivan niin; sinä saisit koko talon." — "Saisinko minä koko talon?" — "Aivan niin; sittehän sinä sitä hallitseisit." — "Mutta?" — "Etkö sinä huoli?" — "Huolin kyllä." — "No, niinpä niin; se on siis päätetty! sanoi kana vesipaikan yli lennettyänsä." — "Mutta?" — Ole katsoo kummastellen Koulumestariin. "Öyvind kysyy varmaanki, tokko hän saa Marinki?" — Ole sievästi: "Marin päälliseksi. Marin päälliseksi!" — Silloin löikse Öyvind nauramaan ja hyppi kohona; hänen jälestänsä nauroivat kaikki kolme; Öyvind hieroi kämmeniänsä, käveli lattiata edestakasin ja sanoi sanottuaanki: "Marin päälliseksi!" — Thore nauraa katkatti, äiti karsinassa luopumatta katsoi poikaansa, kunnes kyyneleet alkoivat valua pitkin poskia.

Ole hyvin tärkeästi: "Mitäs luulet talosta?" — "Oivallinen maa!" — "Oivallinen maa, eikö niin?" — "Verratoin laidun." — "Verratoin laidun! Eikö käy laatuun?" — "Siitä pitää tuleman mitä parain talo koko läänissä!" — "Parain talo koko läänissä! Luuletko niin? luuletko niin?" — "Niin totta kun minä seison tässä!" — "No, enkös minä ole sitä sanonutki?" — Ne puhuivat kumpiki yhtä sievään ja lomiutuivat toisiinsa ikään kun kaksi hammasratasta. — "Mutta rahoja näet, rahoja? Minulla ei ole rahoja." — "Se käy hitaammin rahoitta, mutta se käy!" — "Se käy! kyllä se käy! Mutta sitähan sinä tarkoittanet, että jos meillä olisi rahaa, niin se kävisi sukkelammin?" — "Monta kertaa sukkelammin." — "Monta kertaa? Oliskopa meillä ollut rahoja! Vaan niin on niin: seki voi pureksia, jolla ei ole kaikkia hampaita; seki pääsee matkansa päähän, joka ajaa härillä."

Äiti istui ja iski silmää Thorelle, joka pälyi häneen viistoon, istuen ja vartalotansa kiikuttaen sekä polviensa hivellen kämmenillänsä. Koulumestari tähytti häneen; Thorella oli suu auki, vipakoitti vähäsen ja yritteli, mutta Ole ja Öyvind puhuivat taukoomatta toisiinsa suuhun, nauroivat ja liehuivat, niin että siinä ei saanut sanan vuoroa.

"Olkaate nyt äänettä, Thorella on vähän sanomista", sanoi Koulumestari lomaan; ne seisottuivat ja katsoivat Thoreen. Tämä alkaa vihdoin sangen hiljaa: "Se on ollut semmoista tällä paikalla, että meillä on ollut mylly; nyt viimeiseltä niinki, että meillä on ollut kaksi. Nämä myllyt ovat aina antaneet rahakipeneen vuoden ja vuorokauden välillä; mutta ei isäni enkä minä ole niitä rahoja liikuttanut paitsi sen kerran, kun Öyvind oli koulussa. Koulumestari on niitä hallinnut, ja hän sanoo, että ne ovat hyvästi pysyneet tallessa; mutta nyt se on parasta, että Öyvind saa ne Nordistuella." Äiti seisoi karsinassa ja tekeisiin sangen pieneksi, loistavalla ilolla katsellen Thorea, joka astui hyvin totisena ja näytti milt'ei tuhumalta; Ole Nordistuen istui häntä ylempänä avossa suin, Öyvind selvisi esinnä kummastelemisesta, sanoen: "Eikös se ole niin kun onni seuraisi minua?" meni sitte isänsä luo, löi häntä olkapäälle, niin että lapsahti; "sinä isä!" sanoi hän, hieroi käsiänsä ja käveli uudellensa.

"Kuinka paljon niitä rahoja voipi olla?" kysyi Ole viimein Koulumestarilta hiljaa. — "Ei niitä ole aivan vähän." — "Monjaita satoja?" — "Vähä lisää." — "Vähä lisää? Öyvind, vähä lisää! Jumala minua varjelkoon, minkälainen talo siitä pitää tuleman!" Hän nousi ylös ja nauroi isosti.

"Minä lähden nyt kanssanne Marin luo", sanoo Öyvind; "otetaan tuo kyytihevoinen, joka vielä on pihalla, niin se käy sukkelaan." — "Jaa, sukkelaan, sukkelaan! Tahtoisitko sinä, että kaikki kävisi sukkelaan?" — "Jaa, sukkelaan ja hullusti." — "Sukkelaan ja hullusti! Aivan niin kun minäki nuorena, aivan niin!" — "Tässä on lakki ja keppi; nyt minä ajan teidät pois!" — "Sinä ajat minun, ha, ha, ha! mutta sinä seuraat, eikö niin, seuraathan? Tulkaate toisetki; istukaamme tänä iltana yhdessä, niin kauvan kun takassa on liekkiä; tulkaate mukaan!" — Ne lupasivat, Öyvind auttoi ukkoa kärriin, ja he lähtivät ajamaan ylös Nordistuella. Siellä yläällä ei ollut se iso koira yksinänsä hämmästyksissä, kun Ole Nordistuen ajoi kartanolle Öyvind Pladsen'in kanssa. Kun Öyvind auttoi häntä kärristä ulos, ja palveliat ja kasakat katsoa ällöttivät heihin, tuli Mari ulos rapuille katsomaan, mitä koira niin herkiemättä haukkui, mutta seisattui kun naulattu, sävähti sitte punaiseksi ja juoksi sisälle. Vanha Ole huuti kumminki häntä niin kauheasti, tultuansa tupaan, että hänen täytyi taas tulla esiin. "Tule nyt tyttö

ottamaan vastaan; tässä se nyt on, joka saa talon!"

"Onko se totta?" sanoo tyttö itsekään tietämättänsä ja niin kovasti, että se raikui. "Jaa, se on totta!" vastaa Öyvind lyöden kämmeniänsä yhteen; tyttö kiesahtaa tällöin varpaillensa, viskaa kädestänsä kannettavan pitkän matkaa ja juosta hujottaa ulos; mutta Öyvind jälestä. —

Kohta tuli Koulumestari, Thore ja sen emäntä; vanhus oli saanut kyntteliä pöydälle sekä valkosen pöytäliinan; viiniä ja olutta tarjottiin, ja ukko käveli yhtenään ympäriinsä, nosteli jalkojansa vielä ylemmä kun tavallisesti, mutta kumminki oikeata jalkaa korkeammalle kun vasenta.

Ennen kun tämä pieni kertoelma loppuu, saatetaan ilmoittaa, että viiden viikon perästä vihittiin Öyvind ja Mari seurakunnan kirkossa. Koulumestari veisasi sinä päivänä itse, koska lukkari oli kipeä. Hänen äänensä ei nyt juossut oikein, mutta Öyvindistä tuntui, että häntä kuuleminen teki hyvää. Ja kun hän oli antanut Marille kätensä ja vienyt hänen alttarille, nyökytti Koulumestari hänelle kuorista, juuri samalla lailla, kun Öyvind oli nähnyt sen, alakuloisena istuessansa muinoin tanssissa; hän nyökytti jälleen kyynelsilmin.

Ne tanssissa vuodatetut kyneleet olivat alkuna näille, ja niiden välillä makasi hänen uskonsa ja työnsä.

Tähän loppuu kertoelma iloisesta pojasta.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ILOINEN POIKA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States,

we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™

works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and

future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.